

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Ines Stanešić

**SOCIOLOŠKI VIDIKI SKLEPANJA ZAKONSKIH
ZVEZ V SLOVENIJI**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2005

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Ines Stanešić
Mentorica: red. prof. dr. Tanja Renner

**SOCIOLOŠKI VIDIKI SKLEPANJA ZAKONSKIH ZVEZ V
SLOVENIJI**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2005

Zahvaljujem se mentorci prof. dr. Tanji Rener za ves trud in pomoč ter spodbudne besede, vsem, ki so mi ob študiju in pisanju diplome kakorkoli stali ob strani in mi pomagali ter ne nazadnje svoji dragi mami, brez katere mi ne bi uspelo.

*Toda naj bo v vašem sožitju dovolj prostora
in naj med vama zaplešejo vetrovi neba.
Ljubite drug drugega,
toda iz ljubezni ne delajte spon;
naj med obalami vaših duš raje valuje morje.
Napolnajte čašo drugega,
toda ne pijte iz iste čaše.
Delite si kruh, toda ne jejte od istega hleba.
Pojte in plešite skupaj in veselite se,
toda vsak naj ostane sam,
podobno kot je vsaka struna na lutnji sama,
pa vendar skupaj odzvanjajo isti napev.
Podarite si srca,
toda ne izročite jih drug drugemu v posest.
Kajti le roka Življenja zmore zaobseči vaša srca.
In bodite skupaj, pa le ne pretesno:
kajti vsaksebi stoje stebri v svetišču
in hrast in cipresa ne moreta rasti v senci
drug drugega.
(Gibran v Satir, 1995: 117)*

KAZALO:

1. UVOD	4
2. TEORETIČNI DEL.....	6
2.1. ZAKONSKA ZVEZA SKOZI ZGODOVINO.....	6
2.1.1. Klasična civilizacija – Grčija, Rim in prihod krščanstva.....	6
2.1.2. Germani.....	8
2.1.3. Srednji vek.....	9
2.1.3.1.Kmečki sloj.....	9
2.1.3.2.Višji sloj.....	13
2.1.4. (Proti) reformacija.....	14
2.1.5. Industrializacija.....	16
2.1.5.1. Meščanstvo.....	16
2.1.5.2. Delavski razred.....	18
2.2. ZAKONSKA ZVEZA IN KATOLIŠKA CERKEV.....	20
2.2.1. Celibat.....	21
2.2.2. Spolnost v zakonski zvezi.....	22
2.2.3. Odnos do žensk.....	23
2.3. ZAKONSKA ZVEZA DANES.....	25
2.3.1. Definicije zakonske zveze.....	25
2.3.2. Pravna ureditev zakonske zveze.....	27
2.4. DEJAVNIKI REGULACIJE SKLEPANJA ZAKONSKE ZVEZE.....	30
2.4.1. Normativni dejavniki regulacije.....	30
2.4.2. Nenormativni dejavniki regulacije.....	33
2.5. ZAKONSKA ZVEZA IN INTIMNOST.....	35
2.6. SPREMEMBE V ZAKONSKEM IN DRUŽINSKEM ŽIVLJENJU.....	37
3. EMPIRIČNI DEL.....	43
3.1. SODOBNI TRENDI ZAKONSKEGA IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA.....	43
3.2. KDO SE S KOM POROČA V SLOVENIJI.....	51
3.2.1 Glede na izobrazbo.....	51
3.2.2 Glede na starost.....	53
3.2.3 Glede na nacionalnost.....	54
3.3. ODNOS MLADIH DO ZAKONSKE ZVEZE.....	55
4. ZAKLJUČEK.....	62

5. SEZNAM LITERATURE IN INTERNETNIH VIROV.....	67
6. PRILOGE	

1. UVOD

Ustvarjanje partnerske skupnosti, zakonske ali izvenzakonske, predstavlja enega izmed najpomembnejših dogodkov v življenju posameznika. Doseči ideal uspešne partnerske zveze zahteva veliko truda, komuniciranja, razumevanja, kompromisov, prilagajanja itd. Zdi se skoraj nedosegljiv, vendar če veliko vzajemno vlagamo in nas povezujeta ljubezen ter spolna privlačnost, dosežemo ravno to, kar se nam je zdelo nemogoče. Zakonska zveza je tako vsakdanja in vsakdanje prisotna, da o njej običajno ne razmišljamo veliko. Ravno zato se mi je zdela primerna tema za diplomsko nalogo.

Zakonsko zvezo kot obliko partnerskega življenja najdemo v vseh kulturah, družbenih slojih in zgodovinskih obdobjih. Vsi ti dejavniki nanjo vplivajo in jo spreminjajo. V svoji diplomski nalogi sem se želela bolje seznaniti z razvojem zakonske zveze skozi zgodovino, s tem, kakšna je danes in kako se je spremenila, kaj jo uravnava ali omejuje ter kaj o njej menijo mladi. Moj namen je bil pridobiti čim več znanja o zakonskih zvezah in pojavih, ki jo spremljajo. Na podlagi teh ciljev sem opredelila štiri poglavja. Prva dva bi označila kot teoretična in zadnja dva kot empirična.

V prvem poglavju teoretičnega dela diplomske naloge opišem kulturno zgodovinski razvoj družinskega in zakonskega življenja skozi posamezna zgodovinska obdobja ter spremembe, ki so bile pogojene z različnimi družbenimi dejavniki in so pomenile osvoboditev izpod togih tradicionalnih pravil in omejitev. Izpostavim razlike v sklepanju zakonskih zvez med družbenimi sloji, predvsem kmečkim in plemiškim ter delavskim in meščanskim. Opišem vpliv Cerkve na družinsko in zakonsko življenje. Predvsem se osredotočim na stališča Cerkve glede celibata ter na odnos do spolnosti in žensk.

Drugo poglavje teoretičnega dela je usmerjeno na razumevanje zakonske zveze danes. Najprej predstavim definicije zakonske zveze posameznih avtorjev ter pravice in dolžnosti zakonske zveze, zakoncev in izvenzakonskih partnerjev s pravnega stališča. Nato izpostavim dejavnike regulacije zakonske zveze, tako normativne kot nenormativne. Normativni uravnavajo zakonsko zvezo s pravili in normami, ki jih določi družba, nenormativni pa so pogojeni z demografijo, prostorom, socialnim statusom itd. Zanima me tudi intimnost med partnerjema, saj ta predstavlja temelj za

uspešno partnerstvo. Teoretičen del zaključim s poudarkom na spremembah zakonskega in družinskega življenja, ki se kažejo v pluralizaciji oblikovanja družine in partnerske skupnosti.

Na začetku empiričnega dela diplomske naloge predstavim trende spreminjanja zakonskega in družinskega življenja preko sekundarnih virov. S podatki v tabelah prikažem zniževanje rodnosti in sklenjenih zakonskih zvez ter večanje povprečne starosti ob vstopu v zakonsko skupnost in rojstvu otroka, naraščanje števila izvenzakonskih rojstev in razvez. Predstavim kdo se s kom poroča glede na izobrazbo, starost in narodnost. Poskušam potrditi oziroma zavreči hipotezo, da se posamezniki glede na izobrazbo, starost in narodnost poročajo znotraj svoje skupine.

V zadnjem poglavju empiričnega dela in same diplomske naloge vključim delno strukturirane globinske intervjuje, s katerimi skušam dognati, kakšne so današnje predstave mladih o zakonski zvezi. Zanima me, kako si jo predstavljajo, kaj mislijo, da se je spremenilo, kaj od nje pričakujejo in česa jih je strah. Namen intervjujev je bil odkriti, ali mladi razmišljajo o zakonski zvezi, na kakšen način razmišljajo in ali se vidijo v zakonski ali kakšni drugi obliki partnerske skupnosti.

2. TEORETIČNI DEL

2.1 ZAKONSKA ZVEZA SKOZI ZGODOVINO

Zakonska zveza se je skozi stoletja spreminjala ter dopolnjevala in tudi v prihodnje bo vedno znova dobivala nove oblike in dodatke, in sicer vedno v skladu s trenutnimi ekonomskimi, političnimi, demografskimi in drugimi okoliščinami. Na začetku teoretičnega dela želim orisati spreminjanje zakonske zveze skozi zgodovinska obdobja. Nato se posvetim zakonski zvezi v današnjem času.

2.1.1 KLASIČNA CIVILIZACIJA – GRČIJA, RIM IN PRIHOD KRŠČANSTVA

V zgodnji Evropi je bila pri sklepanju zakonske zveze izredno pomembna dota staršev. Dota je namreč pomenila medgeneracijski prenos premoženja oziroma nek finančni varnostni ventil v primeru vdovstva. S pomočjo dote je namreč vdova po smrti moža ostala neodvisna od družine in tako ji je bilo omogočeno samostojno življenje. »V Grčiji so, na primer, poznali doto za žensko, ki je postala dedinja (epikleros), če ni imela brata, s čimer je prelomila s tradicijo, po kateri so si moški člani rodu hegemonsko lastili imetje« (Goody, 2003: 32). V Grčiji so se zaradi ohranjanja premoženja in prenašanja dote v družini ženske morale znotraj sorodstvenih vezi, v Rimu pa »/.../, je doto (oziroma vdovnina) rabila temu, da je omogočila vdovi delno neodvisnost od svojih in od moževih sorodnikov« (Goody, 2003: 32). Dota je pomenila zakonski sklad, ki sta ga zakonca prejela od svojih bližnjih in se s tem ločila od izvirne družine ter postala samostojna. Danes dote tako rekoč več ne poznamo oziroma se je klasično dajanje dote staršev spremenilo v financiranje izobraževanja, stanovanja itd.

V času klasične civilizacije so bile poroke med bližnjimi sorodniki pogoste in niso veljale za nekaj nečistega, temveč za nekaj zaželenega. »Poroke med bližnjimi sorodniki so bile v zgodnjem Rimu, tako kot v Grčiji, nedvomno dovoljene, in čeprav statistično gledano niso bile 'normalne', jih niso imeli za nenormalne, temveč za precej sprejemljive. Zlasti v Grčiji so bile predpisane za dedinje, epiklerates. Krščanstvo je poroke med bližnjimi sorodniki prepovedovalo« (Goody, 2003: 41). Poroke med bližnjimi sorodniki so pravzaprav služile prepovedi neprimernih porok. Premoženje je moralo namreč ostati v okviru družinskih vezi in tako še naprej vzdrževati primeren

družbeni in družinski status. Družina je morala skrbeti za svoje premoženje in tako ga je ohranjala s primerno sklenjenimi zakonskimi zvezami svojih potomcev znotraj sorodstvenih vezi. Premoženje je bilo na varnem in družina zadovoljna. Goody (2003: 44) pravi: »/.../, da v večini zgodnje Evrope, in prav tako v vsem tistem delu Sredozemlja, ki ni bil pokristjanjen, take zveze niso bile le dovoljene, temveč v nekaterih primerih zaželeni.«

Cerkev je poroko med sorodniki obsodila ter jo označila za incestuozno in nečisto. »Prepovedovala je poroke med bližnjimi sorodniki, ne le krvnimi, temveč tudi tistimi v svaštvu, in pozneje duhovnimi, ki so to postali z botrstvom, sistemom, ki ga je izumila oziroma izpopolnila sama Cerkev, da bi si zagotovila lastno ustreznico družinskim vezem« (Goody, 2003: 50). Prepoved je imela svoj namen. Cerkev je namreč želela oslabiti sorodstvene odnose in tako okrepiti svoj vpliv nad prebivalstvom ter povečati možnost dedovanja posestva. Odobraval je poroke med tistimi, ki si niso bili v sorodu oziroma so si bili kvečjemu v daljnem sorodu. Tako je uspešno vršila nadzor nad družinskim življenjem in od tega nemalokrat imela materialne koristi.

Cerkev prav tako ni dovoljevala ločevanja zakonske zveze, saj naj bi bila zakonska zveza od Boga blagoslovljen zakrament, v katerem je združil zakonska partnerja in tega človek ne more ločiti. Razveza je bila dovoljena le pri višjem sloju v primeru ženine neplodnosti, kjer potomstva, ki je v tistem času igralo pomembno vlogo, ni bilo mogoče nadaljevati. »/.../: v monogamni družbi je bilo to, da se je mož ločil od neplodne žene in se poročil z drugo, pomemben način zagotavljanja dediča – /.../« (Goody, 2003: 45). Do številnih ločitev in ponovnih porok je prihajalo ne le zaradi neplodnosti, temveč tudi zaradi želje po doti in kopičenju bogastva. Če je dota v tem času igrala izredno pomembno vlogo, to ni veljalo za žene, le-te so bile namreč večinoma »/.../ izključene iz verskih, političnih in nekaterih ekonomskih dejavnosti. Po drugi strani jih je Cerkev posebno cenila kot potencialne dajalke prispevkov za cerkveno dobrodelnost, ker so tudi one dedovale ali pa so jih obdarili s premoženjem, kakor njihove brate« (Goody, 2003: 63). Nemalokrat se je zgodilo, da je vdova svoje celotno premoženje zapustila Cerkvi.

Cerkev je prepovedovala ponovne poroke zaradi strahu, da se nekdanja partnerja ne bi poročila z nekristjani in v tem duhu vzgajala otroke. Vendar jo je bilo strah predvsem

večjega števila potomcev ponovnih porok, saj bi to pomenilo manjšo oziroma če sploh kakšno dediščino. Iz istega razloga, strahu pred izgubo pravice do dedovanja, je Cerkev prepovedovala posvojitve. »Marseillski škof Salvijan je v 5. stoletju pojasnjeval, da vse človekove posvetne dobrine pridejo od Boga in se morajo k Bogu vrniti. Izjema je bila dovoljena pri lastnih otrocih, pri kolateralnih ali fiktivnih dedičih pa ne. Pravzaprav o posvojenih otrocih govori kot o 'otrocih krive prisege', ki so Boga (ali njegovo cerkev) ogoljufali za tisto, kar mu po pravici pripada« (Goody, 2003: 61).

Pred številnimi prepovedmi Cerkve so bile v Rimu dovoljene številne prakse zagotavljanja družine »/.../, ki so vključevale posvojitve, poroko z več ženskami (ali priležništvo), ločitev (od neplodnega zakonca) in ponovno poroko, v določenih primerih pa tudi poroko z bližnjimi sorodniki« (Goody: 2003, 57). Tako je bilo družino mogoče ustvariti s posvojitvijo, ločitvijo in ponovno poroko. »Moški se je lahko odpovedal sinu in s posvojitvijo ustvaril novo vez; z ločitvijo in ponovno poroko je lahko eno skupino sorodnikov v svaštvu zamenjal za drugo ali ji drugo dodal« (Goody, 2003: 47). S prihodom krščanstva pa so se zgodile pomembne spremembe v sorodstvu in zakonski zvezi. Do sprememb je prišlo zaradi cerkvenega omejevanja strategij dedovanja, od česar je imela Cerkev velikanske koristi. Njen namen je bil »/.../, da je spodbujala spremembe v družini, s katerimi je spreminjala vzorce dedovanja, in si tako od premoženja družin zagotovila še veliko večjo korist; v nekaj stoletjih si je pridobila obsežno zemljiško posest, zgradila velike samostane in zaposlila veliko ljudi« (Goody, 2003: 66). Cerkev je postala pomemben član družine in kot taka tudi upravičena do dedovanja, kar pa je bil osnovni in temeljni cilj vmešavanja v družinske zadeve. Vmešavanje Cerkve v družino pa je bistveno spremenilo materialne razmere v Cerkvi. Z dedovanjem in darili je iz revščine prerasla v pomembno in mogočno organizacijo, materialno in lastninsko podkovano.

2.1.2 GERMANI

»Tedaj je Cerkev vpeljala obsežne prepovedi zakonskih zvez med krvnimi sorodniki do sedme stopnje, med sorodniki v svaštvu in duhovnimi sorodniki in jih opredelila kot incest. Prepovedan je bil tudi spolni odnos med temi sorodniki in torej tudi zakonska zveza; tistemu, ki se tega ni držal, so lahko zasegli premoženje (to je dodal Karel Veliki)« (Goody, 2003: 81-82). Do konca 8. stoletja je Cerkvi, poleg prepovedi

sklepanja zakonske zveze med krvnimi sorodniki, uspelo pregnati tudi večženstvo, priležništvo in ločitve. Slednje so bile pri Germanih pogoste, vendar so jih zmanjšali na ta način, da so zakonski zvezi dodali oznako 'za vse življenje' in izključili prešuštvo kot razlog za ločitev. Ker je bila ločitev sedaj težja, so bili starši pod večjim pritiskom, da dobro poročijo svoje otroke, saj so jih pred poroko obdarovali s premoženjem, vključno z zemljo. »Ljudska domišljija je izumila načine, kako zaobiti cerkvene omejitve, ki so predpisovale strategije dedovanja v škodo družine in v korist cerkve« (Goody, 2003: 88).

Vendar pa Goody (2003: 89) poudari, da nista ne klasična ne germanska tradicija vplivali na poznejšo evropsko družino, temveč da je številna pravila v družinsko življenje vpeljala Cerkev.

2.1.3 SREDNJI VEK

V Evropi se je razvila ».../ izrazito razredna družba, v kateri so se poročni in družinski vzorci razlikovali med seboj glede na položaj posameznika v družbeni hierarhiji. /.../ Ne le da so se prej poročali, ampak so bili tudi pod pritiskom, da se morajo iz dinastičnih razlogov poročati s člani svoje skupine. Tudi kmetje so se navadno poročali s kmeticami, a so bili pri svoji izbiri manj omejeni, čeprav so si tudi oni, tako kot elita, prizadevali, da bi s poroko prišli do premoženja« (Goody, 2003: 91). Na tem mestu bom vključila razlike pri zakonskem in družinskem razredu med dvema pomembnima družbenima slojema, to sta kmečki in višji sloj. Družinsko in zakonsko življenje pri meščanih in delavcih vključim pri zgodovinskem obdobju industrializacije.

2.1.3.1 KMEČKI SLOJ

Pri sklepanju zakonske zveze kmečkega para je glavno vlogo odigrala delovna spretnost in znanje zakonca ter ekonomski interes staršev oziroma interes delovne hišne skupnosti. Kmečko gospodarstvo in gospodinjstvo namreč ni vključevalo le krvnih in priženjenih sorodnikov, temveč tudi tiste, ki s kmečko družino niso bili v sorodu. Sieder (1998: 54) pravi, da: »V ekonomije, ki je slonela na posesti in tlom ustreznemu obdelovanju zemljišča, so o poročnih obetih moških in žensk odločali zemljiška posest staršev, ki se bo nekoč dedovala, osebna delovna zmožnost (telesna moč in zdravje) in

dota, na katero je bilo mogoče računati iz gospodinjstva staršev.« Poroka kmečkega para je morala biti tako zagotovljena s posestjo in znanjem, sicer ni bila družbeno sprejemljiva in uspešna. Med kmečkimi otroci je veljalo pravilo socialne endogamije. Gittinsova (1993: 73) pravi: »/.../, da je bila v preteklosti, posebej pred industrializacijo, poroka ekonomsko dogovorjena.« Vsekakor so zaljubljenost, telesna privlačnost in osebni interes odigrali določeno vlogo, vendar brez odločilnega pomena. Kot pravi Sieder (1998: 54-5): »Izbira partnerja ni bila pri kmetih nikakršna 'osebna' zadeva, ki bi bila le stvar dogovora med dvema partnerjema: dotikala se je usode celotne gospodinjске skupnosti, staršev, bratov in sester, pa tudi služinčadi. Zato je bilo koristno, če je o izbiri zakonskega partnerja soodločal kolektivni interes hišne skupnosti.« Gittins (1993: 74) pa doda: »/.../, medtem ko je poroka za bogate pomenila posestna in politična pogajanja, je bila za druge pomembna zaradi službe, spretnosti, dela ali gospodinjškega prostora.«

»Ker je bila umrljivost žensk zaradi nevarnosti ob porodih visoka, povprečna življenjska doba pa nizka, je vedno znova prihajalo do situacij, ko se je kmet dvakrat ali trikrat oženil« (Sieder, 1998: 54). Zaradi ponovnih porok je prihajalo do rivalstva med otroci iz različnih zakonov in do velikih starostnih razlik med zakoncema. »Reprodukcija otrok je bil očiten način večanja potencialne delovne sile in je pomenil določen čas, ko delovna sila še ni bila razpoložljiva in so bili določeni viri, v smislu časa in pomoči, potrebni, da so skrbeli za mlade. Pogosto so bile ženske sorodnice vzgojene tako, da so opravljale takšne naloge« (Gittins, 1993: 14).

Poroka in kmetija sta bili pri kmečkem sloju vzajemno povezani. »Poroka je bila v kmečkih krogih brezpogojna predpostavka, če je hotel kdo priti v posest kmečkega imetja ali ohraniti kmetijo, ki jo je prevzel od staršev« (Sieder, 1998: 53). Vzpostaviti kmetijo je torej pomenilo, v večini primerov, poročiti se. Poroka pa je pomenila, da si moral imeti v posesti zemljo, ki si jo kupil sam ali pa s prihranki od dela v tujih gospodinjstvih, velikokrat pa so jo otroci podedovali po svojih starših. Poroka je namreč, poleg dedovanja, predstavljala možnost za pridobitev zemlje v last. »Zato je bila vpetost osebe v družbeni sistem proizvodnje, v varovanje posesti in njenega prenosa iz roda v rod tisto, čemur je bila zavezana gospodarsko 'razumna' izbira partnerja« (Sieder, 1998: 55).

Na kmetiji je torej najpomembnejšo vlogo igral poročen kmečki par, kateremu je bila jasno dodeljena delitev dela. Žena je opravljala zadolžitve v hiši in okoli nje, bila je torej predvsem gospodinja, medtem ko se je moški pri delu zadrževal predvsem na poljedelskih površinah in v gozdu, torej stran od domačega ognjišča. »Delitev dela v kmetijstvu je bila raznolika, vendar kot pravilo je veljalo, da so se moški vključevali v dela na polju, medtem ko so bile ženske odgovorne za mlekarstvo, perutnino, sadovnjak, kupovanje in prodajanje na trgu, kuhanje in pečenje« (Gittins, 1993: 14). Taka delitev med možem in ženo je bila predvsem posledica razmerja moči, pomena delavnega opravila in rojevanja ter vzgajanja otrok. »Da je bila kmečka družina do obisti patriarhalna, gre pripisati okoliščini, da je delo kmetice pravzaprav ostalo 'nejavno', kar si lahko razlagamo, prvič, s pomanjkljivim razvojem lokalne politične javnosti v kmečkih družbah zahodne in srednje Evrope, drugič pa z brezobzirnim omejevanjem kmetice na področje hiše in njene okolice kot tudi na nekomercializirane delovne postopke« (Sieder, 1998: 33). Ali kot pravi Makarovič (1995: 235), ki govori predvsem o družinskem življenju na slovenskem: »Po dosedanjih raziskavah družinskega življenja na Slovenskem etničnem ozemlju sklepamo, da so se morali tudi starejši najstniki tako rekoč brezpogojno pokoravati staršem, zlasti očetu. Nekdanje avtoritativno vodenje kmetije je terjalo poslušnost tudi odraslih in celo poročenih sinov.« Na Slovenskem so si kmečke družine vzajemno pomagale in tako vzdrževale tesnejše stike, ki se nemalokrat prerasle v moralno pomoč. Družine so bile številne, vendar so pogosto zaradi slabih razmer izgubile tudi do polovico otrok. »Kmečke in kmečko-delavske družine so bile in so večinoma še vedno razširjene družine: skupaj s starši in otroki živijo še stari starši in morda ne poročeni gospodarjevi oziroma gospodinjinini bratje ali sestre, 'tete in strici'« (Makarovič, 1995: 225).

Mlada zakonca sta v srednjem veku sicer od družine staršev živela ločeno in tvorila lastno gospodinjstvo, vendar sta bila še vedno v marsičem odvisna od njih oziroma obratno. »/.../; tudi ko se je kmetija razcepila in so za nekatere namene nastale ločene enote, so člani še naprej sodelovali med seboj na številne načine, iz česa je nastal kompleksni vzorec prekrivajočih se sorodniških razmerij« (Goody, 2003: 94). Med seboj so si nudili pomoč, tako fizično, kot v materialnem smislu. Mladoporočenca sta sčasoma začela upravljati s svojim denarjem, vendar sta še vedno uporabljala prostore, orodje in shrambe svojih staršev. Čeprav sta tvorila svojo gospodinjstvo, sta bila v marsičem odvisna od staršev, včasih pa sta bila starša odvisna od otrok. Nemalokrat so

podpisali pogodbo, da morata mladoporočenca preživljati svoje starše do smrti, v zameno za vso posest in premoženje. »Čeprav je poroka prinesla preobrat in se je z njo začel proces prerazdelitve virov, je bilo to dolgo prehodno obdobje. Prvo stopnjo je zaznamovala neodvisnost, toda celo tedaj ni bilo dokončne predaje premoženja mlajši generaciji in moralo je preteči veliko časa, da je mladi par dobil v roke imetje starih« (Sabeian v Goody, 2003: 93).

»V središču mreže sorodstvenih odnosov je bil vselej zakonski par, ki je bil temelj jedrne družine ali gospodinjstva« (Goody, 2003: 94). V tem zakonskem paru je vedno prevladoval moški. »Ekonomska nadvlada, politična moč in verska kontrola so bile dodeljene očetu, ki je bil istočasno tudi glava gospodinjstva, v katerem so bili člani odvisni od njegovega nadrejenega položaja v vseh sferah« (Gittins, 1993: 38). Vendar ta zakonski par, zaradi vzajemne pomoči, ni bil nikoli povsem samostojen in neodvisen od svoje izvirne družine, vedno so ga obkrožale širše sorodstvene vezi in zaradi te kompleksnosti v srednjem veku ne moremo govoriti samo o jedrnih ali samo o sestavljenih gospodinjstvih. Vsekakor obstajata eno in drugo, vendar se med seboj močno prepletata. Sorodstvo je v vsakdanjem življenju igralo pomembno vlogo in zato je družba priznavala sorodstvo tako po materini kot očetovi strani (torej bilateralno), zlasti kadar so živeli prostorsko blizu. »S preseljevanjem iz ruralnih območij v mesta ali na nova kmetijska območja in s preseljevanjem obrtnikov in rokodelcev, so se vezi med sorodniki zrahljale« (Goody, 2003: 95).

Sieder in Goody se strinjata, da v času zgodnejših družb ne moremo govoriti o ravnodušnosti in brezbriznosti v odnosu med zakoncema in v odnosu staršev do otrok, saj številni dogodki kažejo nasprotno. Visoka umrljivost naj bi bila posledica za manj ljubeč odnos med člani družine, saj naj se ne bi navezali eden na drugega, ker bi jih ob smrti to bolj prizadelo. Vendar avtorja poudarjata, da so starši ob smrti otroka za njim žalovali, čeprav je Cerkev določala stoičnost, in plačevali žalne govore v cerkvi ter pogrebne stroške. Goody (2003: 218) pravi, da: »/.../ ne moremo utemeljeno trditi, da je materinstvo izum kapitalizma ali da so bile matere v zgodnejših družbah brezbrizne do svojih otrok /.../«. Sieder (1998: 38) pa pravi, da ne moremo trditi, da ni bilo nobenih čustev in emocij, pač pa le, da so jih izražali drugače, in sicer ne prek empatije in govora, temveč prek simbolov in ritualnih vedenjskih vzorcev.

2.1.3.2 VIŠJI SLOJI

Med vladajočimi sloji je bila svobodna poroka dveh zaljubljenecv možna le v izjemnih primerih. Vladajoči razred je bil namreč močno pod vplivom ekonomskih razlogov in je na podlagi teh tudi sklepal poroke. Kot pravi Bergant (1981: 44-45): »Znano je, da se običajno nista poročila dva mlada človeka, temveč so poroke predstavljale zvezo dveh družinskih skupnosti, katerih osnova so bile ekonomske koristi. Bolj pomembno je bilo, v kakšno družino in na kakšno posest se je kdo poročil, kot to, s kom se je poročil.« »Bogatim je poroka pomenila pomemben način večanja in utrjevanja posesti in bogastva, kot tudi sklepanje pomembnih političnih zavezništov. Bogate hčere so dobile doto od svojih staršev, ko so se možile; to pa je bilo koristen način kontroliranja porok za lastno korist in tudi vredna spodbuda za moške, da se poročijo in tako povečajo svoje premoženje« (Gittins, 1993: 74).

Med višjimi sloji je veljalo, da ženska oziroma dekle ne dela, temveč da je finančno odvisna od svojega moža ali od svojega očeta. Kot pravi Gittinsova (1993: 76): »Njihova naloga je bila delati in služiti možu, otrokom ter ostalim članom gospodinjstva.« Zato je bilo pomembno dekle dobro oženiti, sicer je ostala materialno nepreskrbljena. Tudi fantom se ni bolje godilo. »Celo v plemiških družinah niso imeli patriarhovi bratje dosti možnosti, da bi se gospodarsko in osebno osamosvojili od družine. Lahko so stopili v vojsko, v službo pri kralju ali kakemu večjemu fevdalnemu gospodu, postali duhovniki, lahko so bili dvorjani, kmečki sinovi pa so lahko postali obrtniki ali potujoči pevci, izjemoma duhovniki – in konec je bilo možnosti za samostojnost« (Bergant, 1981: 43). Višjim oziroma bogatim slojem je dobra poroka pomenila dobro kupčijo, saj so si tako lahko povečali ali utrdili bogastvo oziroma pridobili pomembne politične zaveznike. Zato so bile poroke vnaprej dogovorjene. »Da bi moglo biti medsebojno nagnjenje prizadetih tisti razlog za sklenitev zakona, ki bi prevladal vse ostalo, je v praksi vladajočih razredov že od vsega početka nekaj nezaslišanega; kaj takega se je dogajalo kvečjemu v romantiki /.../« (Engles, 1947: 62). Šele z odpravo ekonomskih interesov posameznika in družine si bo mogoče zakonskega partnerja izbrati na podlagi lastne izbire.

»Med francoskim plemstvom so ženske v tistem času nehale rojevati pri petindvajsetih, tako da so se lahko ukvarjale z drugimi stvarmi na dvoru, imele salone in so na sploh iz

Francije, /.../, naredile paradiž za žene (iz višjih slojev)« (Goody, 2003: 142). Pomemben je bil ugled, prestiž in sloves, nasproti vzgoji otrok in ljubečem odnosu s parnterjem. Nemalo plemkinj je ostalo samskih, kot pravi Goody (2003: 142): »/.../, v 18. stoletju med najvišjim britanskim plemstvom, denimo, kar 25 odstotkov, zaradi česar se ni znižala le rodnost, temveč tudi stroški za doto. Vendar so za samske plemkinje nato poskrbeli na njihovih družinskih posestvih, s čimer se je zmanjšalo razpoložljivo premoženje družine«.

2.1.4 (PROTI) REFORMACIJA

S spremenjenimi verskimi pravili, praksami in sekularizacijo se je spremenilo tudi družinsko življenje. Ljudje so bili zmedeni, ker katoliški zakoni glede prepovedi v zvezi s porokami niso več veljali in niso vedeli, kaj je dovoljeno in kaj prepovedano. »Anglikanska cerkev je postavila lastna pravila in sodišča ter spremenila prejšnje predpise; tudi druge so protestantje privzeli različice prepovedanih stopenj poročanja in poskušali na ideološki ravni bolj poudariti odgovornost družine, /.../« (Goody, 2003: 110). Tudi v Katoliški cerkvi so se postopoma začele dogajati spremembe. Postala je predvsem bolj popustljiva do porok med sorodniki, medtem ko je do ločitve zakoncev ostala neomajna.

»Ločitev je bila prepovedana v vseh krščanskih skupnostih, čeprav je bilo iz določenih razlogov – denimo, če je bil moški impotenten – mogoče razveljaviti zakonsko zvezo« (Goody, 2003: 113). Takšen razlog za razveljavitev zakonske zveze je lahko izsilil le bogatejši sloj, medtem ko so se posledice neločljivosti zakona med nižjimi sloji kazale v obliki nasilja v zakonu, nezvestobe in podobno. Pogosto se je zakonska zveza končala s smrtjo enega izmed zakoncev, kar je posledično pripeljalo do nastanka kompleksnejših družin, saj je nemalokrat po smrti enega od zakoncev sledila ponovna poroka preživelega zakonca. »Nekoliko težje so se vnovič poročile vdove z malimi otroki, zlasti pa revne ženske, ki niso bile več v rodnem obdobju« (Goody, 2003: 116). Močno spoštovane pa so bile premožne vdove, katerim so doto povrnili, tako so lahko začele samostojno in neodvisno od izvirne družine. »Dota je strukturirala celotno področje, ne le izbire partnerja, temveč tudi položaj žensk v zakonu – dokler je ta trajal – in zlasti po moževi smrti, ko so vdove pogosto dobile nadzor nad tistim, kar je bilo v celoti gledano precejšnje premoženje, ki je v prejšnjih časih pogosto končalo v rokah Cerkve« (Goody,

2003: 148). Ponavadi jim je vdovstvo dalo toliko pravne in ekonomske svobode, ki je predhodno v zakonu niso poznale. Tako so finančno sposobne lahko skrbele tudi za svoje otroke in se ponovno omožile. »V vseh evropskih družbah je bilo vdov več in so bile pomembnejše od vdovcev, delno zaradi razlike v letih, pri katerih so se ti poročali, delno zato, ker so ženske živele dlje, in delno zato, ker so bile bogate oziroma revne« (Goody, 2003: 119).

Dota je igrala torej pomembno vlogo in če so želeli hčere dobro omožiti, so jim morali zagotoviti premoženje. »Taki prenosi lastnine so pomenili, da so si lahko poskušale poiskati 'partijo' v isti družbenoekonomski skupini, da bi ohranile enak način življenja zase in za svoje potomce, pa tudi ugled svojih družin« (Goody, 2003: 133). Vendar poročanje v istem družbenem razredu ni bila posledica dote, temveč takratnega življenja in sistema družbe, kjer so bili ljudje razslojeni. Pričakovano je bilo s strani družbe, da se bo vsak posameznik poročil v skladu s svojim statusom.

»V 17. stoletju je imela protireformacija še druge učinke na družino, denimo, spremenila se je tradicionalna odgovornost moških za nezakonske potomce« (Goody, 2003: 120). Ker so nezakonski otroci pomenili sramoto za družino, naj bi za njih poskrbeli v sirotišnicah. Oblikovale so se ustanove, ki so skrbele za najdenčke, saj so neporočene matere pogostokrat otroka zaradi prevelike revščine zapustile. Očetje pa otrok niso hoteli priznati, ker bi s tem osramotili lastno družino. »Obstoj teh institucij, ki so se iz Italije razširile v druge dele Evrope, govori o tem, da očetje niso bili dokončno odgovorni za svoje nezakonske otroke, matere pa niso smele vzgajati (velikokrat niti hraniti ne) lastnega naraščaja v okoliščinah, ki so jih imeli za moralno nesprejemljive, in so ga morale predati sirotišnicam« (Goody, 2003: 122). Nezakonski otrok je pomenil veliko sramoto in breme za družino, kot tak je bil izredno nezaželen. »To je po eni strani pripeljalo do tega, da so si rojstvo nezakonskega otroka vsi prizadevali prikriti, na drugi pa do tega, da se je družina ženske maščevala tistemu, ki je žensko onečastil; to maščevanje so člani skupnosti v splošnem odobraval in so bili pripravljeni spregledati, da ni bilo v skladu z zakonodajo« (Goody, 2003: 123).

Sekularizacija je zmanjšala pritisk Cerkve na družino in ji odvzela nadzor, to vlogo je prevzela država. Država postavi zahtevo, da poroke postanejo civilni obredi. »Zakrament poroke sicer ni bil prepovedan, vendar cerkveni obred ni bil več potreben

za sklenitev zakonske zveze. Seveda ni šlo samo za to, da je Cerkev nepotrebna, temveč tudi za to, da je država lahko tiste zakonske zveze, ki jih je potrdila, tudi razveljavila« (Goody, 2003: 171). »Da se je družba res sekularizirala, je razvidno iz tega, da se je s časoma uveljavljala možnost, da se ločenci in ločenke znova poročijo, kar so nekatere verske skupnosti še zmeraj prepovedovale, država pa ne« (Goody, 2003: 129-130). Omogoči se ločitev in ponovna poroka, zmanjša se obseg prepovedanih porok med sorodniki, spremeni se pojem duhovniškega celibata, preoblikuje se družinska strategija in podobno.

2.1.5 INDUSTRIALIZACIJA

Na tem mestu se mi zdi primerno vključiti razlike v zakonskem in družinskem življenju med meščani in delavci, saj je »/.../ zgodovina družine kar najtesneje in nerazdružljivo povezana z zgodovino proizvodnih načinov« (Sieder, 1998: 267). Industrializacija pa je vsekakor eden pomembnejših preobratov proizvodnih načinov. Skupaj s proizvodnimi načini pa na sklepanje zakonske zveze vplivajo tudi kulturni, demografski, politični in drugi dejavniki. »Razvoj trgovine, storitev, proizvodne dejavnosti in svobodnih poklicev, vključno z zdravniki in odvetniki, je pripomogel k širjenju meščanstva. Na eni strani se je razmahnil srednji razred, njegovo družinsko življenje in družinske norme so začele dobivati vse večji pomen, na drugi pa se je velik del delovne sile proletariziral, ker kmetijstvo ni več imelo osrednje vloge v ekonomiji« (Goody, 2003: 176).

2.1.5.1 MEŠČANSTVO

Ravno v meščanstvu se je začela marsikatera preobrazba zakonskega in družinskega življenja in se razširila na ostale družbene sloje. »V 19. stoletju je zakonska zveza za večino skupin prebivalstva začela temeljiti tudi na drugih razlogih, ne le na presoji ekonomske koristi. Pojmi romantične ljubezni, ki so najprej zajeli zlasti meščanske skupine, so se razširili v večino družbe« (Giddens, 2000: 33). »Meščanstvo se je zdaj znašlo pred spremenjenimi ekonomskimi in družbenimi odnosi: 'samoumevna' povezava med gospodarskim razumom in izbiro partnerja se je skrhal« (Sieder, 1998: 124). V meščanski družini je pri sklepanju zakonske zveze ekonomski interes prvič izpodrinila ljubezen. Ni bilo več pomembno, kakšne bi bile ekonomske koristi od poroke, temveč je bilo vse odvisno od romantične zaljubljenosti in ljubezni. Kot pravi Gittins (1993: 84),

je šlo za: »/.../ povečan poudarek na ljubezen in romanco, podprto z izkoriščanjem romantičnih romanov in poezije.« Sicer je bila zakonska zveza potrebna za vzpon ali obstoj na družbeni lestvici, ampak ne pod vsako ceno in pogostokrat so se izjalovila pričakovanja in prizadevanja staršev, da bi svoje otroke poročili v skladu z družbenimi merili. Prevladala je ljubezen in tako prvikrat pomenila temeljni pogoj za uspešen zakon. Kot pravi Sieder (1998: 125): »Spolnost in erotika sta postali sestavni del tega meščanskega modela poroke iz ljubezni.«

V meščanskem zakonu sta zakonca težila k skupnem duhovnem življenju, zanimanju eden za drugega, obsežni komunikaciji ter poudarjanju individualnosti oziroma nezamenljivosti partnerja. »Če je prezgodaj po porodu umrlo soprogo na kmetiji kaj hitro nadomestila druga žena, to za meščansko soprogo ni moglo več veljati na enak način« (Sieder, 1998: 126). Ljubezen in navezanost med partnerjema je bila močna in zakonca sta težila k slogi in sožitju. »Na moške in žene so vse bolj gledali kot na sodelavce v skupnem čustvenem podjetju, ki je imelo prednost celo pred njihovimi obveznostmi do otrok« (Giddens, 2000: 33).

»Nastal je 'dom' kot posebno okolje, ki se je ločilo od delovnega okolja in ki je vsaj načelno postalo kraj, kjer so posamezniki lahko pričakovali čustveno podporo in ki je bil v nasprotju z instrumentalnostjo delovnega okolja« (Giddens, 2000: 33). Pri meščanih se je torej prvič pojavila delitev moža na javno sfero in žene na zasebno oziroma moža na službo in zunanji svet ter žene na dom in gospodinjstvo. »V takšni družini naj bi bile vloge razdeljene ustrezno človeški naravi: moški je hranilec družine, ki odhaja na delo izven doma, ženska pa je čuvarka ognjišča, vzgojiteljica otrok in družica možu v njegovih prostih urah« (Cigale, 1992: 37). Moški je kot tak veljal za gospodarja družine, žena pa je bila njegova pomočnica, čeprav je ona velikokrat držala celo družino skupaj in predstavljala njeno jedro. Položaja nista bila enakopravna, saj je bila žena možu finančno podrejena. »Ženska dela v družini, za družino, docela ji žrtvuje vse, kar je v njej najboljšega; vzgaja otroke; *skupaj z možem živi njegovo življenje*« (Riehl v Sieder, 1998: 129). Oziroma, kot pravi Satir (1995: 294): »Pričakovali so, da bodo ženske zapolnile ves svoj osebni svet z domom, možem in otroki, kar naj bi naredilo njihovo življenje polno.« Ali kot pravi Sieder (1998: 128), žena: »/.../ s svojim telesom, s svojo lepoto in eleganco ter ne nazadnje tudi s svojo sposobnostjo konverzacije ni predstavljala predvsem sebe, ampak poklicni uspeh svojega moža.«

Mož je torej gradil kariero, pri kateri mu je veliko pomagala žena, ki je ustvarjala lep zunanji vtis urejene in zgledne družine. Zakonca sta delovala skladno in vzajemno.

2.1.5.2 DELAVSKI RAZRED

»Čisti tip družine mezdnih delavcev se razlikuje od družin kmetov, delavcev na domu in rokodelcev predvsem po okoliščini, da družina ni več prostor pridobitne dejavnosti. Mezdno delo in družinsko življenje sta – kot sicer le še v meščanski družini – krajevno ločena« (Sieder, 1998: 139). Pomemben učinek industrializacije je premik iz družinske v industrijsko proizvodnjo, razpad družine kot enote proizvodnje, vse večja udeležba žensk v plačanem delu zunaj doma in obvezno šolanje za otroke. »Rast meznega dela in ločevanja dela od doma je postavilo žensko, bolj kot kadar koli prej, na milost dveh nestabilnih trgov: trga porok in trga dela« (Gittins, 1993: 27).

Značilnosti družinskega življenja delavcev do prve svetovne vojne sta bili pogosto preseljevanje ter tuji prenočevalci ali najemniki, katerih denar je družini pripomogel k eksistenci. Šele naraščanje dohodka, gradnja delavskih stanovanj in obdobje po prvi svetovni vojni, so omogočali zasebno življenje družine brez tujih oseb in upad stanovanjske mobilnosti. Otroci so bili večino časa prepuščeni sami sebi, predvsem pa jim je primanjkovalo ljubezni, skrbi in reda, kar je bila glavna kritika meščanske družine delavski.

V delavskem razredu je bil glavni razlog za sklenitev zakonske zveze ustvariti si lastno gospodinjstvo. Poleg želje po skupni eksistenci in reprodukciji, je pomembno vlogo odigrala tudi zaljubljenost. V delavskem razredu ni bilo velike privatne lastnine in tudi gospostvo moža je izpodrinila zaposlenost žensk. Ekonomski razlogi in vloga moža kot hranitelja družine odpadejo, zakon se sklene prostovoljno in na podlagi medsebojne privlačnosti. Vendar kot pravi Sieder (1998: 198): »Če mlade delavke niso hotele za večno ostati odvisne od svojih staršev ali – v primeru služkinj – od delodajalca, so se prej ali slej morale odločiti za poroko in za ustanovitev gospodinjstva.« Dekleta so se torej poročala zaradi preživetja, ker so se težko vzdrževala z lastnimi prihodki, medtem ko so se moški poročali »/.../ zaradi uslug, seksualne izpolnitve ali statusa« (Gittins, 1993: 74).

Družina je bila odvisna od mezd svojih članov, zato so bili pogosto zaposleni vsi, tudi ženske in otroci, kar sicer ni bilo nič novega, saj so na kmetiji delali vsi že od nekdaj, vendar je bil v tovarnah drug način dela, ki je pogostokrat pomenil izkoriščevanje. »Industrializacija je povečala povpraševanje po ženskem in otroškem delu in spodbudila visoko rodnost. Kot njena posledica pa je narasla smrtnost žensk in otrok« (Goody, 2003: 188). Ženske in otroci so bili za svoje delo slabo plačani. »Ženske so bile zato manj sposobne živeti samostojno in so bile bolj kot kadarkoli odvisne od poroke in meznega dela, včasih odvojeno, pogosto združeno, kot edini način preživetja. Negotovost je bila v tem, da se je zakon, končan s smrtjo ali zapustitvijo, sprevrgel v nevzdržno količino dela za plačo, ki ni omogočala fizičnega preživetja, včasih so se obrnile na sorodnike po pomoč oziroma so se v zadnjem primeru zatekle k prostituciji ali k občinski podpori« (Gittins, 1993: 23).

»Ker so mlajše generacije neodvisno služile denar, starejša generacija nedvomno ni imela toliko nadzora nad njimi, spremenil pa se je tudi ekonomski odnos med možem in ženo« (Goody, 2003: 197). Starši niso več dajali dote, temveč so pomagali na druge načine, in sicer tako, da so kupovali stanovanja oziroma financirali izobraževanje otrok. Z lastnimi dohodki so bili mladi bolj svobodni pri izbiri zakonskega partnerja, ki ni nujno pomenil »za celo življenje«. Tako so lahko zakonsko zvezo tudi svobodno in prostovoljno končali. »Obstajala je težnja po tem, da bi se poročali mlajši, predvsem kot posledica rasti meznega dela, kar je pomenilo da posamezniki niso bili več prisiljeni čakati na posest ali na povečevanje prihrankov prek dela, preden se poročijo« (Gittins, 1993: 22). Zaradi slabih dohodkov so nemalokrat ostajali pri starših in tako skupaj finančno prispevali k razvijanju skupnega gospodinjstva.

Z drugo industrijsko revolucijo so razmere vzpostavile »/.../ intenzivno družinsko ekonomijo, kjer so moške vse bolj postajali tisti, ki so edini preživljali družino, njihove žene pa so se polni delovni čas posvečale gospodinjstvu. Večja proizvodnja je prinesla višje mezde, ki so zadoščale za preživljanje družin, z vsem tem pa se je razširilo 'moralno materinstvo'« (Goody, 2003: 202). Sicer je bilo v 19. stoletju število družin, ki so živele od ene plače, majhno, vendar to, da je bil moški edini hranilec družine, je bila velika sprememba v družinskem življenju moderne dobe, ki je imela posledični vpliv na očetovstvo, materinstvo, družinsko življenje itd. Sicer so delavci pogosto bili še vedno odvisni od več plač v družini, vendar premik je bil opazen (Gittins, 1993: 28).

2.2 ZAKONSKA ZVEZA IN KATOLIŠKA CERKEV

Katoliška cerkev se že dolga stoletja vpleta v družinsko in zakonsko življenje posameznikov, z namenom vplivati in upravljati ti dve sferi. »V srednjem veku se je torej v Evropi Cerkev uveljavila kot mogočna posvetno-fevdalna in tudi kulturna sila, ki je dobila s pomočjo nove cerkveno-družinske zakonodaje idejni vpliv na družinsko sfero, pa tudi neposredne možnosti neprestanega poseganja v zasebno življenje ljudi« (Berger, 1981: 115). Cerkev postavlja pravila, po katerih se morata zakonca ter otroci ravnati in jih spoštovati. Pravila utemeljuje na osnovi Stare in Nove zaveze, ki med drugim zapovedujeta tudi o tem, kako naj bo življenje v zakonu in družini oblikovano.

Stara in Nova zaveza (2. stol.) sta bili sovražno usmerjeni do spolnosti in zakonske zveze. Vendar je bila Nova zaveza pogostokrat v tem odnosu narobe interpretirana. Jezus je namreč zagovarjal zakonsko zvezo, bil pa je proti ločitvi in prešuštvu. Pravi, da bo zaradi zakona: »/.../ mož zapustil očeta in mater in se bo pridružil svoji ženi in oba bosta eno meso /.../ Kar je torej Bog združil, tega naj človek ne loči« (Ranke - Heinemann, 1992: 32). Jezus govori o trajni in dokončni združitvi, kjer bosta posameznika postala eno in ju ne bo moč ločiti. Zato je razveza in sklepanje porok predhodno ločenih posameznikov nesprejemljivo. Tisto kar je Bog združil, ne more nihče ločiti. Kakor sem že predhodno omenila, so veljale izjeme, predvsem v primeru zakonoloma oziroma nečistovanja in neplodnosti žene. »Na otroke so gledali tako kot na dediče posesti, kakor vir delovne sile. Zato je bila ženina neplodnost v zakonu velika nesreča. Celó na strogih katoliških območjih, kjer so razveze strogo prepovedovali, je obstajala možnost, da se je mož ločil od neplodne žene, seveda predvsem v višjih slojih« (Bergant, 1981: 42). Evangeličanska Cerkev sprejme klavzulo, da se v primeru nečistovanja mož in žena lahko ločita. »Tako poznamo v vzhodni in evangeličanski Cerkvi ponovno poroko ločencev; rimokatoliška Cerkev jo odločno odklanja« (Ranke - Heinemann, 1992: 35).

V Novi zavezi je najti veliko citatov, ki podpirajo zakonsko zvezo. Eden izmed njih je, ko apostol Pavel pravi: »/.../, da bi moral vsak mož imeti svojo ženo in vsaka žena svojega moža. Poudarja, da nima prav tisti zakonec, ki stavi na vzdržnost kakor gnostiki, ampak da imata nasprotno oba dolžnost, da ustrezeta partnerjevi želji po spolni združitvi« (Ranke - Heinemann, 1992: 40). V pismu Efežanom stojijo naslednje besede:

»Možje, ljubite svoje žene, kakor je tudi Kristus Cerkev ljubil in sam sebe zanjo dal /.../ Tako so tudi možje dolžni svoje žene ljubiti kot svoja telesa. Kdor ljubi svojo ženo, ljubi sebe /.../« (Ranke – Heinemann, 1992: 42). Nova zaveza naj bi torej temeljila na spodbudi zakonskemu združevanju, vendar na podlagi zvestobe in razmnoževanja.

2.2.1 CELIBAT

Jezus ni nikoli govoril o samskem življenju in zato Cerkev do 3. stoletja ni poznala celibata. Tu pa nastopijo teologi, ki so »/.../ njegov nauk preinterpretirali v poziv k samskemu življenju, njegov govor o pomenu združitve dveh teles v eno pa v hvalnico samcem kot evnuhom za nebeško kraljestvo« (Ranke - Heinemann, 1992: 36). Apostoli so se sprva lahko poročali in učili posameznike, da imajo vsi pravico do zakona. Od 4. do 11. stoletja pa je Cerkev postopno uvedla celibat v katoliški veri. Le-ta se je začel z zahtevo po vzdržnosti do sklepanja zakonskih zvez in spočetja otrok ter končal s prepovedjo spolnih odnosov in zahtevo po samskem življenju. Tisti, ki tega ni upošteval, je bil izključen iz duhovniških vrst. Tako nastane celibat, ki naj bi pomenil poistovetenje duhovnika s Cerkvijo in visoko krščansko moralo ter askezo, ki naj bi na vernike naredila velik vtis in s tem povečala ugled Cerkve. »Celibat se teološko razlaga kot svobodno odrekovanje spolnemu življenju kot znak zgledovanja po Jezusu in popolne predanosti Cerkvi kot 'Jezusovi zaročenki'« (Sociološki leksikon, 1982: 41). Prepoved družinskega življenja duhovnikov pa je bistveno pripomoglo k dokončni odcepitvi evangeličanske in vzhodne Cerkve, v kateri se smejo cerkveni funkcionarji svobodno poročati. Katoliška cerkev je celibat uvedla tudi zaradi praktičnih razlogov, saj je za časa fevdalizma želela obdržati in širiti svoja posestva, nikakor pa jih ni želela deliti med dediče. Ranke - Heinemann (1992: 49) trdi, da je celibat: »/.../: tendenciozna napačna gnostična interpretacija Jezusovih besed. Celibat je posledica nesporazuma«. Danes celibatu številni duhovniki obračajo hrbet. Vse več duhovnikov zapusti svoj poklic in si izbere zakonsko družico ter vzdržuje spolne odnose. Vse bolj pogoste so težnje, da bi bil celibat opcija in ne obveza.

Cerkev spodbuja ljudi k samskemu življenju oziroma povečuje vzdržnost v zakonu. »Zbor v Trentu je po razpravi o zakonski zvezi razglasil: 'Če se kdo predrzne trditi, da ima zakonski stan prednost pred samstvom in devištvom, in bo zanikal, da sta samstvo in devištvo najbolj sveto življenje, bo na veke vekov izgnan iz cerkve'« (Smiljanić -

Mijušković, 1968: 190). Čeprav je Cerkev bolj kot družinsko življenje spoštovala ideal deviškosti, je zakonsko zvezo le povzdignila v zakrament, jo tako osvobodila materialnih vezi ter ji dala moralno in družbeno vrednost, pogojeno s strogimi pravili. Ostro je obsodila nezvestobo, razvezo, ponovno poroko, razuzdano spolno življenje zakoncev, preprečevanje zanositve itd.

2.2.2 SPOLNOST V ZAKONSKI ZVEZI

»Sveti Avguštin je razlikoval troje blagrov v zakonu: *proles, fides, sacramentum*, se pravi potomstvo, zvestoba in nerazvezljivost. Opozarjal je pa že, da *proles* ne pomeni samo zaploditve, ampak tudi materialno skrb za otroke in njihovo vzgojo« (Flandrin, 1986: 160). Edino opravičilo zakonskega občevanja je v zaploditvi oziroma v potomcih, medtem ko je grešno zadovoljevati naravne oziroma telesne potrebe, pa čeprav v okviru zakona. Zakonca morata biti v zakonu vzdržna in ne smeta občevati zaradi poželenja, temveč zgolj zaradi razmnoževanja. »Pozitivnost zaploditve in zlo sle: to sta premisi, iz katerih izhajajo stroge zahteve do zakoncev« (Ranke - Heinemann, 1992: 86). Zato je Cerkev proti vsaki kontracepciji, saj se naj bi se mož in žena spolno združevala le z namenom razmnoževanja in prav tako je proti samozadovoljevanju in vsaki drugi obliki spolnega zadovoljevanja, kjer moški ne more oploditi ženske. »Njune dolžnosti do otrok ne izvirajo iz njunega starševstva, ampak jih dolgujeta Bogu« (Flandrin, 1986: 162). Če se ne moreta vzdržati, lahko opravljata zakonsko dolžnost, vendar ta ne sme presegati količino, ki je nujna za zaploditev. Pomembno pa je, da se zakonec ne sme odrehati partnerju, saj bi ga s tem pahnil v še večji greh, zakonolomstvo. »/.../: kdor izpolnjuje zakonsko dolžnost, ta občevanja ne odobrava, temveč partnerjevo seksualno potrebo obžaluje. Ko mu ustreže, tega ne stori zato, da bi zadostil njegovi sli, temveč zato, da bi zdravil njegovo bolezen. Oba seveda počneta isto, toda njuna npravnanost je bistveno različna« (Ranke - Heinemann, 1992: 183). Tisti, ki zahteva spolno občevanje, torej greši, medtem ko drugi zakonec le izpolnjuje zakonsko dolžnost in dela dobro delo za zakonsko zvestobo.

Greh je bil občevati z nosečnico, z ženo v času njene menstruacije in občevanje med starejšimi zakonskimi pari. »Združitev je bila 'naravna' in 'zakonska' samo tedaj, ko je bila ženska obrnjena s hrbtom na tla in je bil moški nad njo, saj je tak položaj, so govorili, najbolj ugoden za zaploditev, in brez dvoma predvsem zato, ker je prisposoba

moške prevlade in oplojevalnega dejanja sejalc» (Flandrin, 1986: 148). Za velik greh oziroma za protinaravne spolne prakse se je štela onanija, sodomija, homoseksualnost, analni in oralni spolni odnosi ter coitus interruptus. Vse to so bili odkloni od normalnega občevanja, ki so preprečevali zanositev in so bili posledica poželenja in kot taki veljali za najvišji greh nečistosti. Najvišja duhovna stopnja med zakoncema je vzdržnost.

»Red in disciplina, ki spadata k zakonski čistosti, nikakor ne prekinjata zakonske ljubezni, temveč ji nasprotno dajeta še višjo človeško vrednost. Terjata sicer nenehni napor, vendar razvijeta zakonca po zaslugi njunega blagodejnega vpliva svoji osebnosti v vsej širini in polnosti in postaneta bogatejša za nekatere duhovne vrednote. Kot sad tega prinašata v življenje družine mir in srečo in lajšata reševanje drugih problemov. Terjata pozornost do zakonskega partnerja in zakoncem pomagata premagovati sebičnost, ki je sovražnica prave ljubezni, ter poglobljata občutek odgovornosti. Prav ta red usposablja starše za globlji in učinkovitejši vpliv na vzgojo otrok« (Janez Pavel II. citira Pavla VI. V Reinke - Heinemann, 1992: 288).

2.2.3 ODNOS DO ŽENSK

»Mit o skušnjavi Eve in Adama je ustvaril stereotip o ženski kot zlobni, pohotni in nezanesljivi – na kratko, kot razlog za vso moževo nesrečo« (Gittins, 1993: 39). V zakonu velja žena le kot pomoč pri ploditvi, sicer sodi v kuhinjo in k otrokom, ter nima večjega pomena pri moževem duhovnem življenju. Na splošno, ženska v katoliški veri nima enakovrednega položaja možu. »Ženske se rode zato, da bi bile večno pod jarmom svojega gospoda in učitelja, ki ga je narava v vseh ozirih bogato obdarila s premočjo v vsakem pogledu in ji ga namenila za gospodarja« (Akvinski v Smiljanić - Mijušković, 1968: 188-189). Ženska je bila ustvarjena iz rebra moškega in je zato podrejena njemu, saj je iz njega nastala. Tomaž Akvinski imenuje žensko tudi defektno bitje. »Defektnost se izraža v telesu in duši, zato se ženska ne more upreti poželenju; kot pomanjkljivo bitje ne more nastopati v političnem in sploh javnem življenju in kot šibkejša mora biti pod moško oblastjo. Moškemu mora biti podrejena kot sužnja in le pri rojevanju mu mora »pomagati«« (Jogan, 1986: 22-23).

Temu sprva ni bilo tako. Jezusa je bil namreč največji prijatelj žensk, ko pa se Cerkev institucionalizira, uveljavi in poveže v mogočno cerkveno organizacijo, postane sovražna do žensk in jih podcenjuje. »Na žensko so gledali kot na moralno in duhovno manjvredno bitje, pa tudi kot na glavni izbor vseh spolnih težav in izkušenj moškega. Večkrat so jo razglašali za hudičevo orodje pri zapeljevanju 'ubogih' moških« (Berger, 1981: 117-118). »Vse ženske so 'Evine hčerke'; krive so izгона iz raja oziroma tega, da mora moški služiti skorjo kruha v potu svojega obraza; zakon je 'neizogibno zlo', 'sredstvo sladostrastja' in ima v sebi 'nekaj nizkotnega' (Smiljnić - Mijušković, 1968: 187). »V samem jedru diskriminacije žensk v Cerkvi je ideja, da so ženske pred svetim nekaj nečistega. Po klerikalni oceni so bile ženske ljudje druge vrste« (Reinke - Heinemann, 1992: 129). Takšna degradacija ženske se je v katoliški veri razvijala skozi stoletja in zato ni presenetljivo to, da ženske v cerkvi ne smejo opravljati nobene službe. »Ne dovoljujemo, da bi žene v Cerkvi poučevale, temveč naj molijo in poslušajo učitelja. Kajti naš učitelj in Gospod Jezus je poslal samo nas dvanajst, da bi poučevali ljudstvo in pogane, nikdar pa ni poslal žena, čeprav jih ni bilo malo. /.../ Če bi bilo torej za žene primerno, da poučujejo, tedaj bi jih on sam poklical za to. Toda če je mož ženina glava, tedaj se ne spodobi, da bi telo obvladovalo glavo« (Apostolske konstitucije III, 6 v Reinke - Heinemann, 1992: 132-133). Ženske ne smejo opravljati duhovniških opravil, ne smejo krščevati, ministrirati. Ne dolgo nazaj jim je bilo prepovedano peti v cerkvenih zborih.

Vsa Cerkvvena zgodovina, in tudi današnji časi delovanja Cerkve, nam torej kažejo vladavino moškega nad žensko, njeno zatiranje, diskriminacijo in seksizem. »Moška Cerkev ni nikoli doumela, da je resničnost Cerkve utemeljena na človeškosti in sočloveškosti tako moškega kot ženske. Zaredi tega pomeni apartheid cerkvenih mogočnežev proti ženam podobno kršitev pravičnosti, kakršno zasledimo pri političnem apartheidu« (Reine - Heinemann, 1992: 136). Ženska je bila vedno manjvredna in v življenju moških nepomembna. »Zaradi podpiranja patriarhalnega tipa družine, ki ga je RKC kot 'naraven' tip zagovarjala v vsej svoji zgodovini, je ženi kot samoumevno dodelila vlogo pomočnice možu« (Tepavčević, 2003: 356). Pri razmnoževanju je veljala le kot neznaten člen, saj naj bi otroka zaplodil moški, ženska naj bi ga le sprejela. Potreboval jo je le pri razmnoževanju, pri vseh ostalih opravilih bi bil možu bolj priročen drugi moški. Prav tako naj bi bil pri vzgoji otrok pomembnejši oče in ne mati, moški naj bi imel popolnejši razum in krepkost, medtem ko naj bi bila žena podrejena in

imela isti status kot otroci. Mož jo mora torej poučevati in držati na vajetih. »Podrejen položaj ženske je narekovala že tudi biblijska mitologija, ki je pripovedovala, da je bog ustvaril žensko iz Adamovega rebra za svojo pomoč in zabavo, njeno večjo grešnost pa pravljičnica o Adamu in Evinem jabolku« (Berger, 1981: 128).

Leta 585 je zbor v Maconu z enim glasom večine sklenil, da ženska ima dušo in leta 1980 so Cerkvene oblasti izjavile, da se zavzemajo za popolno enakopravnost žensk v zasebnem in javnem življenju (Berger, 1981: 129). Dolga stoletja so bila potrebna, da je Cerkev priznala vlogo ženske in opustila njeno zatiranje in diskriminiranje. Leta 1963 je kardinal Suenens zahteval: »Cerkev mora zapustiti svoj kompleks moške superiornosti, ki ne upošteva duhovne moči žensk /.../ Moramo se naučiti spoštovati žensko v njenem avtentičnem dostojanstvu in ceniti delež, ki ji pripada v Božjem načrtu« (Matković v Jogan, 1986: 34). Torej tradicionalna stališča cerkve glede žensk se počasi spreminjajo in vpeljujejo vlogo ženske kot enakopravne moškemu. »Glede žene je treba predvsem poudariti, da ima enako dostojanstvo in odgovornost kakor moški: ta enakovrednost prihaja na edinstven način do veljave v medsebojnem podarjanju drugemu in v skupnem žrtvovanju za otroke; kakor je to lastno zakonu in družini /.../« (Janez Pavel II v Jogan, 1986: 39).

2.3 ZAKONSKA ZVEZA DANES

2.3.1 DEFINICIJA ZAKONSKE ZVEZE

Definicij zakonskih zvez je veliko in med seboj imajo določene skupne točke. Za definicijo je namreč značilno, da mora biti dovolj široka, da zavzame vse vidike obravnavanega pojma in dosti ozka, da specifično določi pojem in ne posega v druge elemente. Avtorji navedenih definicij zakonske zveze so izhajali iz različnih kontekstov in iz različnih stališč – psiholoških, socioloških, pravnih itd.

»Zakon definirajo sociologi kot socialno potrjeno spolno zvezo, ki se začne s poroko, to je z javnim oznanilom drugim ljudem. V njeni osnovi pa leži prepričanje o daljšem, stalnem, doživljenjskem trajanju take zveze. Večkrat je zakonska zveza povezana z bolj ali manj jasno opredeljeno pogodbo, ki določa medsebojne pravice in dolžnosti med zakoncema ter med zakoncema in bodočimi otroki« (Bergant, 1981: 101). Oziroma

Bergant (1981: 101) tudi pravi, da: »..., označujemo s pojmom zakonske zveze pravno ali drugače formalno-socialno zvezo dveh raznospolnih odraslih ljudi, ki običajno predstavlja začetek bodočega družinskega življenja«.

»Zakon je naravna – spolna in družbena zveza, praviloma trajne narave med osebama nasprotnega spola, ki ima, odvisno od zgodovinskih in družbenih pogojev, različne oblike (skupinski zakon, poligamičen, monogamičen zakon), različno formo (civilni, cerkveni, neformalni, faktički) ter različno vsebino in naloge (ekonomske, pravne, socialne, duhovne, moralne, psihične, estetske in drugo)« (Mladenović, 1984: 29).

»Zakon je trajna (doživljenjska) zveza dveh ali več partnerjev različnega spola, ki živijo skupaj in vzdržujejo spolne odnose ter rojevajo otroke. Takšen zakon je popoln, za razliko od nepopolnega zakona, kjer ni spolnih odnosov ali pa so, vendar se ne rojevajo otroci. Z rojstvom otroka zakon preraste v družino. Zakon je eden od najpomembnejših družbenih ustanov, s katero človek ureja spolne odnose in rojevanje otrok, kar bi sicer lahko izzvalo družbene probleme in druge škodljive posledice« (Sociološki leksikon, 1982: 36).

»Zakon je trajna in intimna spolna zveza človeških bitij različnega spola; v njem se telesno, fizično tesno prepleta z duševnim, psihičnim. Ker je ta zveza na videz osebna, individualna, naravna in človeška, ne more biti hkrati neodvisna od materialnih in družbenih osnov človeškega življenja, od človeka kot družbenega bitja, od stopnje njegove izobrazbe in kulture; pri tem upoštevamo tudi prefinjenost čutil in duha, ki je njena nujna sestavina. S tem ta zveza ni statična, marveč je spremenljiva, ne pojema, temveč kaže nenehno nagnjenje k izpopolnjevanju« (Smiljanić - Mijušković, 1968: 5).

»Katoliška doktrina ima zakonsko zvezo za sveto skupnost. S cerkveno poroko se ustanovi dosmrtna življenjska skupnost zakoncev, ki je nerazvezljiva in podlaga za žensko podrejenost moškemu in njeno manjvrednost na temeljih svetopisemske razlage, da nosi ženska večjo krivdo za izvirni greh« (Tepavčević, 2003: 355). »Zakon ni torej proizvod slučaja ali razvoja nezavednih naravnih sil. Zakon je Stvarnik v svoji modrosti in previdnosti ustvaril z namenom, da bi z njim v človeštvu uresničeval svoj načrt ljubezni. Po medsebojni podaritvi, ki je zakoncem lastna in izključna, težijo ti po

osebnem združenju. Tako se medsebojno dopolnjujejo, da morejo sodelovati z Bogom pri roditvi in vzgoji novih življenj» (Zbornik II v Jogan, 1986: 51).

Urad za statistiko Republike Slovenije opredeljuje sklenitev zakonske zveze kot postopek, ko osebi različnega spola skladno z veljavnimi zakonskimi predpisi skleneta zakonsko zvezo.

(Vir: http://www.stat.si/letopis/index_vsebina.asp?poglavje=4&leto=2004&jezik=si)

Zakonska zveza je družbena institucija, ki združuje dva posameznika različnega spola na podlagi medsebojne privlačnosti in želje po skupnem življenju in otrocih. Pomeni trajno vez, ki temelji na enakopravnosti, spoštovanju in ljubezni.

2.3.2 PRAVNA UREDITEV ZAKONSKE ZVEZE

Prva pravna ureditev skupnega življenja oziroma zakonske zveze se pojavi v času civilizacije, in sicer rimske države, ter temelji na monogamni vezi. »Moderni civilizirani pravni sistemi priznavajo čedalje bolj, prvič, da mora biti zakon, če naj bo veljaven, z obeh strani prostovoljno sklenjena pogodba, in drugič, da morata imeti tudi med zakonom obe strani druga do druge enake pravice in dolžnosti« (Engels, 1947: 57).

»Pravna določila o zakonski zvezi so v evropski zgodovini prešla dokaj vijugavo pot: od obvezne, državne in patriarhalno urejene institucije je postala zakonska zveza versko povzdignjen, neločljiv zakrament, ki so ga opredeljevali verski zakoniki. Nato je po francoski revoluciji spet prešla v civilno pravo, postala pogodba, čeprav je ohranjala bistvene črte patriarhalne ureditve. V sodobnosti pa jo opredeljuje vedno bolj kot enakopravno svobodno sklenjeno čustveno in socialno zvezo moškega in ženske. Čutiti je vedno močnejša prizadevanja, da bi odstranili vse ostanke stare patriarhalne zakonodaje« (Berger, 1981: 132).

V Sloveniji ureja zakonsko zvezo, razmerja med starši in otroci ter drugimi sorodniki, posvojitev, rejništvo in varstvo mladoletnih otrok, ki niso sposobni skrbeti sami zase, Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR), ki je bil sprejet leta 1976. »Zakon namreč določa pogoje za sklenitev in veljavnost zakonske zveze, pravice in dolžnosti zakoncev, ki izvirajo iz zakonske zveze, načine prenehanja in posledice

prenehanja zakonske zveze« (Geč - Korošec, 1987: 9). ZZZDR pravi, da je zakonska zveza z zakonom urejena življenjska skupnost moža in žene. Pomen zakonske zveze je v zasnovanju družine (3. člen ZZZDR). Družina pa je življenjska skupnost staršev in otrok, ki zaradi koristi otrok uživa posebno varstvo (2. člen ZZZDR). »Takšna opredelitev v zakonu pomeni, da je bistvena značilnost zakonske zveze življenjska skupnost zakoncev« (Geč - Korošec, 1987: 9).

»Pomembna novost slovenskega ZZZDR je določilo, da družbena skupnost s sistemom izobraževanja, z zdravstveno vzgojo in s pomočjo strokovnih služb ter z zakonskimi svetovalnicami omogoča bodočim zakoncem, da se vsestransko pripravijo na skladno skupno življenje, ter da pomaga zakoncem v njihovih medsebojnih razmerjih in pri izvrševanju roditeljske pravice« (Geč - Korošec, 1987: 9). Država je od leta 1980 dalje omogočila obvezno pripravo bodočih zakoncev na skupno življenje ter jih tako soočila s posledicami, ki jih čakajo in jih bosta morala zakonca skladno reševati. Zakonska svetovalnica omogoča skupinsko svetovanje, kjer se prisotni seznani z družinskim življenjem, starševstvom in pravnimi zadevami.

Najpomembnejše splošne določbe in pogoji zakonske zveze po ZZZDR-ju so:

- ❖ Zakonska zveza temelji na svobodni odločitvi skleniti zakonsko zvezo, na obojestranski čustveni navezanosti, vzajemnem spoštovanju, razumevanju, zaupanju in medsebojni pomoči (13. člen).
- ❖ V zakonski zvezi sta zakonca enakopravna (14. člen).
- ❖ Za sklenitev zakonske zveze je potrebno, da dve osebi različnega spola izjavita pred pristojnim državnim organom na način, določen z zakonom, svoje soglasje, da skleneta zakonsko zvezo (16. člen).
- ❖ Zakonske zveze ne more skleniti oseba, ki še ni stara 18 let (18. člen).
- ❖ Zakonske zveze ne more skleniti oseba, ki je težje duševno prizadeta ali nerazsodna (19. člen).
- ❖ Nihče ne more skleniti nove zakonske zveze, dokler njegova prej sklenjena zakonska zveza ne preneha ali ni razveljavljena (20. člen).
- ❖ Zakonske zveze ne morejo skleniti med seboj sorodniki v ravni črti, ne brat s sestro, polbrat s polsestro, stric z nečakinjo, teta z nečakom in tudi ne otroci bratov in sester, polbratov in polsester med seboj. To ne velja za razmerja, ki nastanejo pri posvojitvi, razen za posvojitelja in posvojenca (21. člen).

- ❖ Zakonska zveza se sklene pred načelnikom upravne enote ali od njega pooblaščen osebe ob navzočnosti matičarja. Zakonska zveza se sklepa javno in slovesno v posebej določenih uradnih prostorih, ki jih določi upravna enota po predhodnem soglasju ministra, prisojnega za upravo. Zakonska zveza se sme skleniti tudi na drugem mestu, če to zahtevata bodoča zakonca in navedeta za to pomembne razloge (28. člen).
- ❖ Za sklenitev zakonske zveze je potrebna navzočnost obeh bodočih zakoncev, dveh prič, načelnika upravne enote ali od njega pooblaščen osebe in matičarja. Priča pri sklepanju zakonske zveze je lahko vsaka oseba, ki ima poslovno sposobnost (29. člen).
- ❖ Zakonca sta se dolžna vzajemno spoštovati, si zaupati in si medsebojno pomagati (44. člen).
- ❖ Zakonec, ki nima sredstev za življenje, pa brez svoje krivde ni zaposlen, ima pravico, da ga drugi zakonec preživlja, kolikor je to v njegovi moči (50. člen).
- ❖ Zakonska zveza preneha s smrtjo enega zakonca, z razglasitvijo enega zakonca za mrtvega in z razvezo zakonske zveze (63. člen).
- ❖ Sodišče razveže zakonsko zvezo na podlagi sporazuma zakoncev, če sta se sporazumela o varstvu, vzgoji in preživljanju skupnih otrok ter o njihovih stikih s staršema v skladu z določbami tega zakona in če sta predložila v obliki izvršljivega notarskega zapisa sklenjen sporazum o delitvi skupnega premoženja o tem, kdo od njiju ostane ali postane najemnik stanovanja in o preživljanju zakonca, ki nima sredstev za življenje in brez sovje krivde ni zaposlen (64. člen).

Zelo pomemben je 12. člen uvodne določbe, ki pravi, da ima dalj časa trajajoča življenjska skupnost moškega in ženske, ki nista sklenila zakonske zveze, zanju enake pravne posledice, kot če bi sklenila zakonsko zvezo, če ni bilo razlogov, zaradi katerih bi bila zakonska zveza med njima neveljavna. »Življenjska skupnost med izvenzakonskima partnerjema mora imeti enako vsebino kot med trajanjem zakonske zveze. Gre torej za skupnost v fizično-naravnem, v moralno-etičnem in ekonomskem pomenu« (Geč - Korošec, 1987: 78). Zakonca torej uživata pravice takoj ob sklenitvi zakonske zveze, medtem ko izvenzakonska partnerja pravice uživata šele po določenem času, predvidoma takrat ko dalj časa živita skupaj v istem gospodinjstvu. »/.../ za zakonca velja, da mora biti ob sklenitvi podan namen skupnega življenja, pozneje pa za

veljavnost zakonske zveze ni nujno, da zakonca sploh živita skupaj. Življenjska skupnost izvenzakonskih partnerjev pa mora biti dejanska in na zunaj opazna, čeprav lahko štejemo, da je tudi izvenzakonska skupnost veljavna, čeprav partnerja začasno ali občasno iz objektivnih razlogov ne živita skupaj.« (Rijavec, 1992: 146)

Izvenzakonska skupnost ima enake pravne posledice glede osebnih pravic, dolžnosti in premoženja zakoncev, kot zakonska zveza. »Le tiste pravne posledice zakonske zveze, ki se nanašajo na osebno stanje zakoncev, to so: državljanstvo, poslovna sposobnost in priimek, ne nastopajo kot posledice veljavno ustanovljene izvenzakonske skupnosti« (Geč - Korošec, 1987: 80). Pravne posledice med zakonsko in izvenzakonsko skupnostjo so iste le v odnosu med partnerjema in ne veljajo v odnosu do otrok, zato mora izvenzakonski partner otroka priznati. »Šele ko je ugotovljen izvor otrok, so ti otroci glede pravic in dolžnosti do svojih staršev in sorodnikov izenačeni z otroki, ki so rojeni ali spočeti v zakonski zvezi« (Geč - Korošec, 1987: 80).

Obe obliki skupnega življenja moža in žene imata svoje pozitivne in negativne strani. Od posameznika je pomembno, čemu daje prednost oziroma česa si želi. Menim, da danes uradna potrditev ne predstavlja več tiste varnosti in stabilnosti, kot jo je nekoč. Danes je pomembno zgraditi vezo na temeljih, katerih osnovo ne daje list papirja, temveč ljubezen, spoštovanje in iskrenost med partnerjema.

2.4 DEJAVNIKI REGULACIJE SKLEPANJA ZAKONSKE ZVEZE

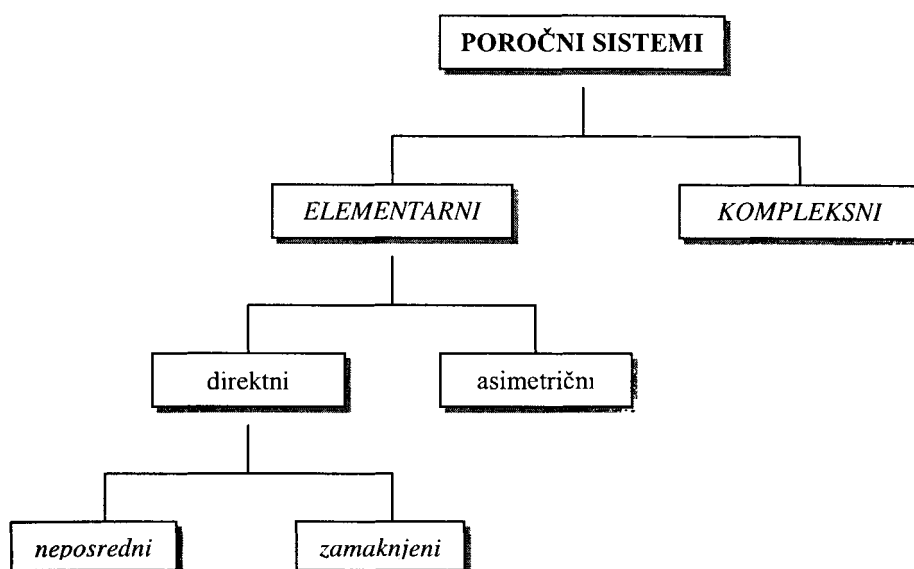
2.4.1 NORMATIVNI DEJAVNIKI REGULACIJE

»Normativni mehanizmi se glede na raznolike družbene, zgodovinske, kulturne kontekste kažejo kot bolj ali manj obvezujoči; s sistemom zapovedi in/ali prepovedi pa posameznikom določajo polja možnih/razpoložljivih poročnih izbir in področja nedovoljenega, prepovedanega, tabuja« (Sedmak, 2002: 40). Prva normativna dejavnika regulacije, ki določata polje primernih zakonskih partnerjev oziroma polje razpoložljivosti, sta **endogamija** in **eksogamija**. Endogamija določa sklepanje zakonskih zvez znotraj določene etične, verske, rasne skupnosti, medtem ko eksogamija določa ravno obratno, torej sklepanje zakonskih zvez zunaj teh skupnosti. »Zakon endogamije lahko v splošnem opredelimo kot bazično in univerzalno poročno pravilo,

ki definira socialno skupino, zunaj katere je sklenitev zakonske zveze eksplicitno prepovedana ali implicitno nezaželena» (Barron v Sedmak, 2002: 42). Zakon endogamije vzdržuje čistost zakonske zveze glede na raso, religijo in etnično pripadnost ter teži k preživetju in nadaljevanju svoje matične skupine, kjer ohranjajo skupinske meje in identiteto ter ne dovolijo vstopa pripadnikom drugih skupin. To velja predvsem za manjše skupnosti, ki ne živijo v matičnem oziroma izvornem okolju in se počutijo s strani širše skupnosti ogrožene ali neenakopravne. Eksogamija je prav tako poročno pravilo, ki pa prepoveduje poroke in spolno združevanje med bližnjimi sorodniki ter ga kot tako lahko razumemo kot prepoved incesta. »Vse družbe poznajo pravilo, ki preprečuje zakonsko zvezo med tesno povezanimi posamezniki/sorodniki, medkulturna razlikovanja je zaslediti zgolj v stopnji, do katere segajo prohibicije, t. j. do katere stopnje sorodstva« (Winch v Sedmak, 2002: 41).

»Fox (1967) v svoji klasifikaciji poročnih sistemov navaja, da se egocentrični vzorec izbire zakonskega partnerja, ki ga determinira individualna izbira in težnja po doseganju osebne sreče ter ljubezni, nahaja znotraj *kompleksnega sistema izmenjave*, ki je značilen za sodobne družbene sisteme« (Fox v Sedmak, 2002: 48).

Tabela 2.1: Foxova klasifikacija poročnih sistemov



Vir: Sedmak, 2002: 51.

Foxov teoretični model poročnih sistemov, ki ga prikazuje Tabela 2.1, se deli na elementarne (ki tvori še direktne in asimetrične) in kompleksne sisteme zamenjave. Predstavlja pa izmenjavo ženske članice skupine med družbenimi skupinami z namenom živeti v medsebojnem miru in spoštovanju. Direkten neposredni model izmenja dve nevesti vpletenih družin, medtem ko zamaknjeni neposredni model predvideva, da če v eni generaciji ena družina prejme ženo, je ta v drugi generacija dolžna izmenjavo povrniti. Asimetričen direktni sistem je indirektna izmenjava žene. Torej da ena skupina posreduje ženo drugi, in ta druga zopet posreduje ženo tretji in tako naprej, dokler ni zopet ena od žena posredovana prvi skupini. Kompleksen sistem zamenjave pa je značilnost moderne družbe in bi ga najlažje opisali kot $A \rightarrow ?$, $B \rightarrow ?$, $n \rightarrow ?$. Podoben je asimetričnemu, vendar pri kompleksnem sistemu zamenjava v drugi skupini ni jasno določena. Predvsem primanjkuje restriktivnih pozitivnih poročnih pravil (Sedmak, 2002: 49-52).

Nadaljnje normativne regulacije sklepanja zakonske zveze sta **agatomija** in **kakogamija** ter **homogamna** in **heterogamna** teorija sklepanja zakonskih zvez. Merton govori o konformnih (agatomija) in deviantnih (kakogamija) oblikah zakonskih zvez. Meni, da so legitimne in konformne le edogamne in eksogamne zakonske zveze, medtem ko so inter- in intraskupinske zveze deviantne in nesprejemljive (Sedmak, 2002: 45-46).

Tabela 2.2: Prirejena Mertonova tipologija pravil, ki regulirajo izbiro zakonskega partnerja

PRAVILA, KI REGULIRAJO IZBIRO ZAKONSKEGA PARTNERJA			
PRAKSE IZBIRE ZAKONSKEGA PARTNERJA		Predpisane znotrajskupinske poroke/predpisane zunajskupinske poroke	Predpisane znotrajskupinske poroke/predpisane zunajskupinske poroke
	Konformnost pravilom: agatomija	<i>endogamija</i>	<i>eksogamija</i>
	Odstopanja od pravil: kakogamija	<i>interskupinska zveza</i>	<i>intraskupinska zveza (incestuoze poroke)</i>

Vir: Sedmak, 2002: 45.

»Homogamna teorija sklepanja zakonskih zvez sloni na predpostavki, »da se partnerji s podobnimi osebnimi, socialnimi, narodnostnimi značilnostmi medsebojno bolj privlačijo, zaradi česar strmijo k sklepanju kulturno, socialno, rasno, religiozno in ekonomsko homogenih oz. homogamnih zakonov« (Štrukelj v Sedmak, 2002: 54). Nasprotje homogamni teoriji je heterogamna teorija, ki pravi, da se partnerji z različnimi značilnostmi bolj privlačijo in si izberejo nasprotje od sebe. Posameznik izbira zakonskega partnerja določen s pridobljenimi in pripisanimi značilnostmi, ki vplivajo na izbor. In sicer so pogostejše sklenjene homogamne zakonske zveze kot heterogamne, kljub svobodni izbiri zakonskega partnerja v širokem polju razpoložljivih kandidatov. Prve naj bi bile manj podvržene ločitvi kot druge. »Za prevladujočo težnjo k sklepanju homogamnih porok Winch (1964) navaja povsem pragmatične razloge: ljudje težijo k sklepanju porok s partnerji, ki so jim bolj podobni zato, ker so bolj na 'dosegu roke' (živijo v isti četrti, obiskujejo iste šole) ter zaradi bolj ali manj razširjenega prepričanja o pravilnosti tega dejanja (t. j., da se posameznik poroči znotraj svoje lastne rase, religije, etnije)« (Winch v Sedmak, 2002: 56).

2.4.2 NENORMATIVNI DEJAVNIKI REGULACIJE

Med nenoramtivne dejavnike regulacije spadajo demografski, prostorski pogoji, pogoji kulturno-etnoloških karakteristik, družbeno-zgodovinski in socialni pogoji ter pogoji socio-ekonomskega statusa.

- DEMOGRAFSKI POGOJI

Na izbiro zakonskega partnerja ne vplivajo samo družbena pravila in norme, temveč tudi okoliščine, ki ta pravila spodbujajo ali zavirajo. Sem uvrščamo: »/.../ *velikost skupine, spolno in starostno kompozicijo ter stopnjo stikov* med člani različnih etničnih skupin« (Sedmak, 2002: 57-58).

- PROSTORSKI POGOJI

»Stopnja etične heterogamije je odvisna tudi od različnih prostorskih pogojev, med katerimi velja omeniti: *prostorsko koncentracijo etničnih skupin, raznolikost etnične strukture na ožjem teritoriju (narodnostna heterogenost), rezidencialno (bivanjsko) bližino zakoncev pred sklenitvijo zakonske zveze in rezidencialno segregacijo etničnih skupin*« (Sedmak, 2002: 59). Teorija teritorialne koncentracije/razpršenosti postavlja v

ospredje dva pomembna prostorska pogoja, ki sta vplivala na povečanje etične heterogenosti, in sicer porast prostorske migracije in urbanizacija. Teorija rezidencialne (bivanjske) bližine pa pravi, da se možnost heterogamne poroke med partnerjema poveča tam, kjer se prostorska bližina skrajša. V velikih urbanih mestih moramo upoštevati ob veliki koncentraciji prebivalstva tudi vpliv njihovih etničnih, verskih in rasnih dejavnikov. Catton in Smircich pravita, da pomeni bivanjska bližina ekonomizacijo časa in energije ter nasprotujeta teoriji, ko pravita, da je bivanjska bližina dejavnik homogamnih povezav (Sedmak, 2002: 59-60).

- POGOJI KULTURNO-ETNOLOŠKIH KARAKTERISTIK

Teorija kulturnih dejavnikov temelji na predpostavki, da imajo kulturni dejavniki vpliv na heterogeno ali homogeno izbiro pri sklepanju zakonske zveze oziroma »/.../ da izbor partnerja opredeljujejo kontrolni mehanizmi, ki jih posamezniku vsili njegova kultura« (Hollingshead v Sedmak, 2002: 64). »Izbira zakonskega partnerja je potemtakem svobodna le v okviru omejitev, ki jih posamezniku postavlja njegova kultura, t. j. z rasnimi, etničnimi in drugimi omejitvami družba determinira tip posameznika, ki je posamezniku na voljo, čeprav ne točno določenega individuma« (Sedmak, 2002: 64).

Teorija etnične bližine ali model podobnosti izpostavlja, da so si zakonski partnerji, kar se tiče številnih značilnosti (jezik, religija ...), med seboj podobni. Večja kot je podobnost znotraj skupine po kulturnem ozadju in stopnji urbanosti, večja je možnost zakonskega povezovanja. »Pripadniki tradicionalnih skupnosti vstopajo v zakonske zveze s predstavniki tradicionalno orientiranih skupin in obratno, skupine z višjo stopnjo urbanosti s sebi sličnimi. Urbansko homogamijo pa istočasno spremlja etnična in/ali rasna heterogamija« (Sedmak, 2002: 66). Etnična distanca oziroma bližina kaže moč skupine, saj le-ta z interetničnimi zvezami predstavlja preskok kulturnih ovir oziroma predstavlja indikator asimilacije.

Teorija komplementarnosti zadovoljevanja potreb: »V procesu izbora zakonskega partnerja vsak posameznik išče znotraj svojega polja razpoložljivosti takšno/tisto osebo, ki naj bi zagotovila maksimalno zadovoljitev posameznikovih potreb« (Winch v Sedmak, 2002: 69).

- DRUŽBENO-ZGODOVINSKI IN SOCIALNI POGOJI

Kot pomemben dejavnik družbenih regulacij so zakonske omejitve, ki pospešujejo ali omejujejo sklepanje določenih zakonskih zvez. Med omejevanje sklepanja etnično mešanih zakonskih zvez bi lahko opredelili pravila glede pridobitve stalnega prebivališča, delovne vize, državljanstva ...

- POGOJI SOCIO-EKONOMSKEGA STATUSA

Socio-ekonomski status homogamno vpliva na maritalno vedenje, predvsem glede zaposlitve in socialnega porekla. »Kljub jasno izraženemu pomenu posameznikovega statusa pa se je tovrstna homogamna selekcija izkazala za relevantno šele potem, ko je bila primarna selekcija po narodnosti, verski in rasni pripadnosti že opravljena« (Štrukelj v Sedmak, 2002: 71). Če pa se zgodi heterogamna poroka, le-ta pogosto pomeni izboljšanje socio-ekonomskega položaja posameznika. »Opazna je razlika glede na spol, saj se več kot polovica žensk, ki se poroči s partnerjem višjega statusa, poroči eksogamno, kar potrjuje Fitzpatrickovo hipotezo, da obstaja velika verjetnost, da se ženska, ki se poroči *navzgor*, poroči *ven*« (Sedmak, 2002: 72).

2.5 ZAKONSKA ZVEZA IN INTIMNOST

De Rougemont (1999: 280) pravi, da sta strast in zakon izključujoča in nezdružljiva ter kot taka ne moreta skupaj delovati. Odločimo se torej za strast, ki pomeni vznemirjenje, omamo in pestrost, ali za zakon, ki ponuja mirnost, trajnost in razumnost. »Ljudje vedo, da bo strast prinesla gorje – a si mislijo, da je to gorje lepše in bolj 'živo' kakor vsakdanje življenje, bolj vznemirljivo kakor vsakdanja 'mala sreča' /.../ Obupen dolgčas ali strast: to je dilema, ki jo v naše življenje prinaša moderna ideja o sreči. Vsekakor pa ta ideja grozi, da bo uničil zakon kot družbeno ustanovo, ki jo določa prav *stabilnost*« (de Rougemont, 1999: 282). Vihrava in razburljiva ljubezen je nezdružljiva z vsakdanjim in utečenim zakonom. »Romantična ljubezen sicer premaga vse ovire, ostaja pa ena, ob kateri se malone vselej zlomi: ta ovira je trajanje. Zakon je institucija, ki naj bi trajala – sicer je nesmiselna. To je prva skrivnost krize, krize, ki jo je kratko malo mogoče izmeriti s statističnimi podatki o ločitvah, po katerih je Amerika na prvem mestu« (de Rougemont, 1999: 295). De Rougemont govori o dejavni ljubezni, ki pomeni trajanje, mir in navado, medtem ko je strast vzkipljiva in minljiva ter nima kaj iskati v stabilni vezi, kot je zakon. Strast vzbuja tudi prešuštvo, saj se vedno znova

vnema in ko osvoji objekt, po katerem hrepeni, nadaljuje pohod. Zvestoba je nekaj povsem drugega. »Zvest je namreč, kdor je odločen sprejeti drugega takega, kakršen je, v vseh njegovih omejitvah in stvarnosti, in ga ne izbere kot izgovor za samorazvnanje ali kot 'predmet kontemplacije', temveč kot enkratno in neodvisno bitje, ki zahteva dejavno ljubezen« (de Rougemont, 1999: 288).

De Rougemont (1999: 306-307) pravi, da je napačno misliti, da je izbira partnerja odvisna od določenega števila razlogov, saj nikakor ne moremo predvidevati kako se bo posameznik razvijal in kako se bosta razvijala posameznika kot par. Torej, če še tako dobro vemo, kaj delamo, ko se poročimo, nikakor ne moremo predvideti, kako se bo končala zveza, ki smo jo sklenili. Izbira partnerja je vedno naključna, posledice pa so dobre ali slabe, vendar jih moramo vedno vzeti v zakup.

Giddens (2000: 63-64) pa pravi, da se danes ne govori več toliko o poroki, temveč o intimni vezi, ki jo on poimenuje *čisto razmerje*. Gre za razmerje, v katerega vstopita posameznika zaradi tistega, kar lahko pridobita iz daljšega druženja in ki traja le tako dolgo, dokler je vzajemno zadovoljivo, končamo ga lahko praktično kadarkoli. Oziroma kot pravi Wilkinson (v Ule, Kuhar, 2003: 51): »Nastaja nov tip partnerskih razmerij in zakonov, v katerih ljudje gredo v odnose, da bi dosegli določene prednosti, in zapustijo zakon, če teh prednosti ni več.« »Zavezanost 'skupaj do smrti' je sedaj zamenjala zavezanost 'tako dolgo, kot bodo stvari šle dobro'. /.../ Prišlo je do premika, in sicer od zakona kot institucije k zakonu kot odnosu (Ule, Kuhar, 2003: 51). Model čistega razmerja predstavlja sotočna ljubezen, ki pomeni čustveno dajanje in prejemanje, govorimo o dejavni in odvisni ljubezni, ki temelji na medsebojnem spolnem užitku, ki ni nujno monogamen.

»Večina ljudi, tako žensk kot, moških, danes stopi v zakon s precejšnjo zalogo spolnih izkušenj in znanja ter ni naklonjena hitremu preskoku s prvih skrivnih nerodnih poskusov in nedovoljenih srečanj v varnejšo, vendar pogosto zahtevnejšo spolnost v zakonski postelji« (Giddens, 2000: 18). Spolnost, ki je bila sprva razumljena le v povezavi z reprodukcijo, se odpravi in pojavi se, kot pravi Giddens, plastična seksualnost, ki je ločena od reprodukcije. Oploditev lahko sedaj umetno povzročimo ali zaviramo in spolni odnos ni več potreben za spočetje novega bitja. Plastična seksualnost

se pojavi kot posledica omejevanja velikosti družin, pojava kontracepcije in novih načinov umetnega oplojevanja.

2.6 SPREMINJANJE ZAKONKEGA IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA

Trendi spreminjanja zakonskega in družinskega življenja se v Sloveniji in Evropi kažejo predvsem v raznovrstnosti družinskih oblik in načinov življenja, upadanju števila rojstev, naraščanju števila razvez, enostarševskih in reorganiziranih družin, upadanju pomena zakonske zveze ter spremenjenih družinsko življenjskih potekih, predvsem v smislu podaljševanja prehoda iz izvirne družine v lastno. Vsi ti trendi se med seboj prepletajo in vplivajo drug na drugega.

Začeti se je moralo z emancipacijo žensk, saj so si z željo po izobrazbi, zaposlovanju in ekonomski neodvisnosti (vsaj navidezno) izborile družbeno enakopraven položaj. »Prizadevanja žensk za družbeno enakost in ekonomsko enakopravnost so razširila njihove izobrazbene želje in njihovo željo po zaposlovanju. Vse več žensk je uspešnih v množici družbenih vlog, čeprav so jih včasih potiskali v okvire doma in materinstva« (Ule, Kuhar, 2003: 60). Izborile so si življenje zunaj zasebne sfere in postale dejavne na več različnih političnih, gospodarskih in ostalih področjih. Posledica želje po enakopravnosti je torej večja izobrazbenost in večja zaposlenost žensk, kar privede do ekonomske osamosvojitve od staršev, od zakonskega partnerja ter do večjega socialnega življenja. »Ekonomska neodvisnost žensk pa je povzročila tudi to, da se za mlajšo generacijo ugodni partnerski odnosi vse bolj povezujejo z ekonomsko samostojnostjo obeh partnerjev. Ekonomska samostojnost obeh partnerjev, kot kažejo raziskave, pa tudi ugodno vpliva na stopnjo medsebojnega zaupanja in spoštovanja partnerjev« (Ule, Kuhar, 2003: 51). Ženske niso več finančno odvisne ali/in obremenjene glede svoje prihodnosti, saj imajo svoj dohodek in so se sposobne preživeti tudi, če se ne poročijo in tudi, če se ločijo. »Če ne najdejo primerne partnerja, s katerim bi jih povezovalo razumevanje in globlje osebne vezi, ostajajo vse pogostejše raje same, pa čeprav z otroki« (Bergant, 1981: 56).

Vse večje zaposlovanje žensk je privedlo do tega, da zaradi dela zunaj doma ženska ne utegne rojevati in skrbeti za otroke v večjem številu. »Iz statističnih podatkov je mogoče po eni strani sklepati na namero vse večjega števila poročenih žensk, da kljub

zakonu in materinstvu še naprej ostanejo poklicno dejavne. Po drugi strani pa zrealijo tudi dejstvo, da sta materinstvo in delo za zaslužek še vedno težko združljiva« (Sieder, 1998: 234). Delo izven doma je torej vplivalo na rodnostno obnašanje. Posledica tega je, da ima malo katera ženska danes več kot dva otroke. »Moški so sicer vse bolj pripravljeni, da pomagajo doma, vendar ženske še naprej prispevajo večji del gospodinjskega dela, kot sta kuhanje in skrb za otroke in dom« (Goody, 2003: 228).

Vse te spremembe pripeljejo do novih oblik družinskega in zakonskega življenja. Nekateri partnerji se nikoli ne odločijo za otroke, drugi zopet živijo »na koruzi« ali pa se poročijo veliko kasneje, ko že imajo skupno gospodinjstvo in/ali kakšen pomladek. Družinsko življenje dobiva nove dimenzije, od enostarševskih družin do velikih reorganiziranih družin, ki so posledica ponovnih porok in se kažejo predvsem v združitvi otrok iz partnerjevih predhodnih razmerij. »/.../, živeti z očimom ali mačeho, polbratom ali polsestro v 'hibridni družini' ostaja skupna izkušnja velikim otrokom danes, kot posledica ločitve in ponovne poroke« (Gittins, 1993: 10). Švab pravi, da sta predvsem dve pomembni področji, ki odločilno vplivata na potek družinskega življenja. »Pomembne so spremembe na trgih delovne sile, še posebej pa zaposlovanje žensk, ki vpliva na primer na rodnostne spremembe oziroma na splošno strukturira življenjske poteke posameznic. Trend, ki bo predvsem v bodočnosti pomembno vplival na organizacijo vsakdanjega družinskega življenja, pa je staranje populacije« (Švab, 2001: 67).

»Hkrati z odstotkom zaposlenih žensk so se povečali odstotek ločitev, število enostarševskih družin in samskih staršev, pa delež neporočenih parov« (Goody, 2003: 229). Danes so ločitve veliko lažji proces kot v preteklosti, ki je bil otežen tudi zaradi preživetja ženske. Danes pa ženske delajo, so samostojne in neodvisne ter veliko lažje zahtevajo ločitev in se tudi dejansko ločijo. Pripada jim tudi preživnina, da lažje preživljajo svoje otroke, sicer lahko zaprosijo za pomoč tudi državo, pomoč, ki so jo v srednjem veku zagotavljale verske ustanove. Zaradi ločitev in mater samohranilk se torej zmanjšuje povprečna velikost gospodinjstva, sedaj so značilna enočlanska gospodinjstva. »Namesto majhne, izolirane jedrne družine imamo še manjšo, razpršeno in razdrobljeno družino, ki pravzaprav sploh ni družina, če jo definiramo kot par, ki živi skupaj in ima otroke« (Goody, 2003: 241). Včasih je bilo mater samohranilk zelo malo, saj se je večina deklet, ko je zanosila, poročila ali po porodu oddala otroka sirotišnici.

Danes pa takšna mati ni stigmatizirana, lahko rodi nezakonskega otroka in ga tudi obdrži.

Spremembe se pokažejo tudi med izvorno družino in družino prokreacije. Včasih je imela družina pri izbiri zakonskega partnerja največjo besedo, saj je svoje posestvo hotela ali obvarovati ali povečati. Danes pa je več ali manj presežen ekonomski interes družine in le-ta več ne vpliva na izbiro zakonskega partnerja. »Ne poročajo se ne stanovi ne posestva, ampak osebe in to, kar določa njihov bodoči zakon, so njihovi medsebojni odnosi« (Brajša, 1982: 259). Starši imajo vse bolj posvetovalno in vse manj odločilno vlogo. Prav tako več ne dajejo dote, temveč mladim finančno pomagajo na različne načine, mogoče pri financiranju izobrazbe ali stanovanja. Prehod iz izvorne v družino prokreacije pa se vse bolj odlaša. Mladi izkoristijo lagodno življenje pri starših in se vse pozneje odločajo za vzpostavitev lastnega gospodinjstva. To je velikokrat posledica podaljšanega izobraževanja.

Posameznik je tako osvobojen ekonomskih interesov in interesov družine ter partnerko izbere na podlagi psihičnih, spolno-erotičnih in estetskih dejavnikov. Brajša (1982: 261) s psihološkega vidika trdi, da na izbiro določenega partnerja vplivajo številni momenti, ki jih ni mogoče zavestno in racionalno kontrolirati. Odločilna dejavnika sta narcizem in egoizem ter podzavestni elementi naše preteklosti. Pravi, da nas ne zanima zadovoljstvo partnerja, temveč lastna sreča. Izbira partnerja je zahtevna naloga, ki se pogosto izmuzne zdravemu razumu in ne pomeni zagotovila za uspešen zakon. Bergant (1981: 140) pravi, da je zakon postal: »/.../, najbolj občutljiv, težaven ter veliko pozornosti in vsakodnevnega prilagajanja zahtevajoč človeški odnos, ki pa trud bogato poplača, če se zakonska zveza srečno uredi.« Potrebno je veliko vlaganja, prilagajanja in medsebojne komunikacije, da zakon postane in ostane srečen.

Mladi tudi niso več obremenjeni s tem, da se morajo poročiti. Zakon še vedno predstavlja neko popularno institucijo, vendar naraščajo tudi izvenzakonske skupnosti. Mladi se sicer še vedno poročajo, vendar jim manjka konkretnih razlogov oziroma kot pravi Gittins (1993: 20): »Kakorkoli že, če vprašáš ljudi *zakaj* so se poročili, so njihovi odgovori pogosto nejasni, pogosto z razlogom 'se je kar zgodilo', ali 'bila sva zaljubljena', ali 'vsi to storijo'. Glede na to, da se izrečejo resne zaobljube ob poroki in da je veliko problemov ter bolečine pri ločitvi, se zdi neverjetno, da ljudem manjkajo

bolj konkretni razlogi, kot jih navedejo ponavadi.« »Eden glavnih razlogov je, da si mladi želijo ustanoviti trajajočo zvezo, odobreno s strani širše družbe. Obred, kateremu so priča sorodniki in prijatelji, predstavlja javno objavo skupnosti, da sta mladoporočenca zapustila samski in privolila v zakonski stan« (Aldous, 1996: 120). Mladi si zagotovijo občutek pomembnosti in lastno identiteto znotraj zakona. Pomeni jim neko varnost in stabilnost, da se na nekoga lahko zanesejo in od njega pričakujejo podporo.

Pomembno je poudariti, da ne glede na svobodno izbiro odločanja, nanjo še vedno vplivajo nekateri dejavniki, ki sicer niso povezani z izvorno družino, temveč bolj z dejavniki iz okolja. Kot pravi Aldous (1996: 114): »Kljub gorečemu prepričanju, da ljubezen lahko premaga medosebne ovire, ki temeljijo na statusnih razlikah v razredu, religiji in rasi, bodoča zakonca težita k podobnim značilnostim družbenega in kulturnega okolja«. Partnerja se torej združujeta na podlagi medsebojne privlačnosti, vendar je ta pogosto omejena s prostorom bivanja, kulturo itd.

Poglavitne razloge za naraščanje razvez zakonske zveze najdemo v spremenjenem družbenem položaju žensk, ki postanejo izobražene, zaposlene, torej emancipirane; nato v liberalizirani razvezni zakonodaji; v spremenjenem odnosu družbe oziroma v destigmatizaciji; v sekularizaciji, kjer večina religij nasprotuje razvezi, vendar se država od njih loči in omogoči svobodno odločanje glede ločitve; v spremenjenem pričakovanju v zvezi z zakonsko zvezo; v podaljševanju pričakovane življenjske dobe, saj se z njo vzporedno podaljšuje dolžina zakonske zveze; v naraščanju povečevanja individualne svobode itd. Z naraščanjem razvez pa posledično naraščajo tudi enostarševske družine, med katerimi prevladujejo materinske enostarševske družine in reorganizirane družine.

Zakonska zveza se je spremenila od prisilne do svobodne, enakopravne in neobvezujoče institucije. Danes se partnerja poročata prostovoljno, zaradi ljubezni, spoštovanja in želje po skupni prihodnosti. Zakonska zveza naj bi »/.../ zagotovila solidarnost in medsebojno pomoč zakoncev v raznih okoliščinah življenja in jih zavezovala na skupno življenje in gospodinjstvo ter čuvanje imovine« (Bergant, 1981: 105). Žena ima pravico do skupnega imetja, priznано ji je delo v gospodinjstvu in nega družinskih članov. Ima pravico do samostojnosti in ni več odvisna od moža. 59. člen ZZZDR pravi, da sta

deleža zakoncev enaka, razen če dokažeta, da sta različno prispevala v zakonski zvezi. Delež pa ne vključuje le dohodka, temveč tudi vsa druga vlaganja v družinsko življenje, kot sta vzgoja in skrb za otroke ter druge družinske člane, skrb za skupno premoženje itd. »Prihodnost nedvomno leži v vse večji delitvi vseh domačih in vzgojnih opravil med možem in ženo, torej v postopni ukinitvi razlik med 'izrazito moškimi in ženskimi opravili' v domači hiši in v javnosti« (Bergant, 1981: 62). Oba zakonca imata enako pravico do razveze in izvenzakonski otroci pridobijo iste pravice in dolžnosti kot tisti, rojeni v zakonski skupnosti.

Mladi so danes osvobojeni pritiskov družine, države in Cerkve. Popolnoma samostojno odločajo o tem, s kom in kdaj bodo preživeli skupno življenje ter koliko otrok bodo imeli. Pomembno je to, da so dovolj socialno zreli za zakon, da v njem uresničijo srečo in ljubezen do partnerja in otrok ter da to znajo negovati in obdržati. V partnerski zvezi je postalo pomembno najti nekoga, ki mu želimo posvetiti vso svojo pozornost in skrb za dolgo in trajno obdobje in katerega posledica ni vedno poroka. »Legalna in cerkvena potrditev zakona, ki podeli intimnima partnerjema zvezo in ji daje družbeno legitimnost, je danes manj pomembna, kot je bila v preteklosti« (Aldous, 1996: 113). Mladi imajo namreč spolne odnose, otroke in skupno bivališče pogosto že pred zakonsko zvezo, zato jim uradna potrditev ne prinese veliko novega in jo nemalokrat postavljajo pod vprašaj. Skupno življenje in spolni odnosi pred poroko so bili nekoč tabu, danes pa so prav dobrodošla sprememba, ki mladim omogoča vpogled v bodoče življenje in tako se lahko prepričajo ali sta si s partnerjem usojena. Aldous (1996: 119) pravi, da je to posledica spolne revolucije, kjer so predporočni spolni odnosi in izvenzakonski otroci pogosti in nič več družbeno stigmatizirani. Posledica je porast ločitev in posledično enostarševskih družin, ki jih pogosto vodijo matere, kar jim omogoča večja izobrazba in višja zaposlitev.

Vendar vse te spremembe ne pomenijo konca družine, njenih vrednot in opustitve zakonske zveze. »Nekateri pobegnejo iz enega razmerja samo zato, da stopijo v drugega. Seveda je veliko razlogov, zakaj je tako: zaradi družbe, delitve dela, denarnih prihrankov, spolnosti, družbenih pričakovanj in pravic« (Goody, 2003: 241). Te spremembe pripeljejo predvsem do vse bolj kompleksnejše družinske in zakonske skupnosti, ki zavzemajo številne različne oblike in vrednote.

»Od časov klasične moderne so se osnovna pravila, na katerih ljudje utemeljujejo svojo zasebnost, temeljito spremenila. Seksualnost se je ločila od reprodukcije. Oblike družinskega življenja so se silno pluralizirale. Ob klasični jedrni družini se uveljavljajo mnoge družinske oblike; enostarševske, reorganizirane, razširjene, ki jih v političnem korektnem besednjaku ne poimenujemo več kot 'nepopolne'. Poleg biološkega starševstva se vedno bolj uveljavljajo različne oblike socialnega starševstva. Ženske so si pridobile mnoge pravice, npr. na področju izobraževanja, zaposlitve. Obenem pa družina izgublja pomen ekonomske skupnosti in vse bolj postaja socialno-emotivna skupnost. Na mesto materialnih interesov stopi romantična ljubezen kot način, kako ljudje stopajo v partnerstvo, zakon, družino. Predvsem pa mladi ljudje zelo različno prehajajo v partnersko skupnost in lastno družino in prehodi niso več vnaprej usmerjeni, ritualizirani, kolektivni, ampak so vedno bolj individualizirani, digerencirani« (Ule, Kuhar, 2003: 49).

3. EMPIRIČNI DEL

V empiričnem delu diplomske naloge najprej interpretiram statistične podatke spreminjanja zakonskega in družinskega življenja, ki sem jih pridobila z internetne strani Urada za statistiko Republike Slovenije. Nato poskušam potrditi ali ovreči hipotezo, da se posamezniki glede na izobrazbo, starost in narodnost poročajo znotraj svoje skupine. Na koncu empiričnega dela analiziram odnos mladih do zakonske zveze. Tu vključim delno strukturirane globinske intervjuje 15. respondentov, ki so mi omogočili globlji vpogled v njihova občutja in stališča glede zakonske zveze. Manjše število intervjuiranih mi sicer ne omogoča posploševanja na širšo populacijo, vendar pa pokaže smernice, kako mladi razmišljajo o zakonski zvezi. Vzorec obsega 15 respondentov, večinoma študentov, le šest izmed njih je redno zaposlenih. Intervjuirala sem 7 deklet, starih od 23. do 26. let in 8 fantov, starih od 23. do 29. let. Respondente sem izbrala iz svojih neformalnih socialnih mrež, kar pomeni, da gre večinoma za prijateljice prijateljice/prijatelje ter bivše sošolke/sošolce.

Na koncu diplomske naloge sem vključila vprašalnik (*Priloga A – Načrt intervjuja*) in prepise intervjujev (*Priloga B – Intervjuji*).

3.1 SODOBNI TRENDI ZAKONSKEGA IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA

Velike družbene spremembe posledično vplivajo na spremembe v zakonskem in družinskem življenju. »Problemi iz enega sveta se takoj prenesejo v druge svetove; npr. sprememba na trgu delovne sile se je takoj odslikala v spremembi zasebnosti, partnerskih odnosov in družinskega življenja« (Ule, Kuhar, 2003: 49). Vse te spremembe pomembno vplivajo na vsakdanje življenje in spreminjajo ustaljene poti tudi zakonskega in družinskega življenja. Iz podatkov Statističnega urada Republike Slovenije jasno vidimo posledice teh sprememb in smeri razvoja zakonskega in družinskega življenja, ki potrjujejo splošni trend upadanja števila porok, naraščanja starosti ob poroki in rojstvu otroka itd.

Tabela 3.1: Število sklenjenih zakonskih zvez

	Ø 1990-1994	Ø 1995-1999	1999	2000	2001	2002	2003
SKUPAJ	8630	7709	7716	7201	6935	7064	6756

Vir: http://www.stat.si/letopis/index_vsebina.asp?poglavje=4&leto=2004&jezik=si

Število sklenjenih zakonskih zvez upada (glej Tabelo 3.1) in čeprav je leta 1999 in 2002 zaznati rahel porast sklepanja porok, se izkaže, da je to le specifična določenega leta in ne splošni trend naraščanja porok. Poroka kot institucija nima več tradicionalnega pomena. Mladi živijo skupaj še preden imajo otroke, ker želijo nekaj časa preživeti v istem gospodinjstvu in se tako prepričati, da bodo ostali skupaj »za vse življenje«. Po prvem otroku se nekateri odločijo za poroko, veliko pa jih živi v izvenzakonskih skupnostih. »Zniževanje števila porok (sklenitev zakonskih zvez) in stopenj poročnosti se je pričelo istočasno kot zviševanje števila in deleža zunajzakonskih rojstev. Do sedemdesetih let je bilo zunaj zakona rojenih okrog 10 % otrok. Odtlej njihovo število in delež naraščata in leta 1995 je bilo zunaj zakonske zveze rojenih že 30 % otrok, med prvorojenci pa je bil njihov delež celo 43-odstoten« (Šircelj, 1998: 76). Tabela 3.2 prikazuje porast števila rojstev izvenzakonskih otrok. To seveda ne pomeni, da se pari, ki imajo izvenzakonske otroke, nikoli ne poročijo, vendar pa so ob rojstvu otroka neporočeni, mogoče celo ne živijo skupaj ali pa živijo v izvenzakonski skupnosti.

Tabela 3.2: Naraščanje števila izvenzakonskih rojstev

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Število izvenzakonskih rojstev	5657	5984	5942	6001	6203	6746	6881

Vir: Ule, Kuhar, 2003: 99

»Vendar pa postati del para, poročenega ali ne, je še vedno pomemben cilj« (Gittins, 1993: 86). Opažamo trend, da če se partnerja le odločita svojo vezo potrditi pred matičarjem in/ali Bogom, to storita pri višji starosti. »Povprečna starost vstopanja v formalno zakonsko zvezo se v zahodnem svetu vztrajno zvišuje, podobno povprečna starost mater, ko rodijo prvega otroka (Ule, Kuhar, 2003: 50). Višanje povprečne starosti ob poroki in rojstvu prvega otroka pa sta odraz podaljševanja bivanja pri starših zaradi procesa izobraževanja in iskanja zaposlitve ter ustvarjanja lastnega

gospodinjstva. Izobrazba in zaposlitev dajeta ženski določeno mero samoodločanja in samostojnosti, da se odloči kdaj se želi poročiti in kdaj želi imeti otroka.

»Slovenske neveste in ženini so mladi. Od leta 1960 dalje se je povprečna starost ob poroki zniževala in dosegla najnižje vrednosti v prvi polovici osemdesetih let. Takrat je bila povprečna starost nevest ob prvi poroki med 21,0 in 21,5 let, to je toliko kot v vzhodnoevropskih državah /.../. Toda v zadnjih desetih letih se je povprečna starost nevest (in ženinov) povečala kar za 3 leta« (Šircelj, 1998: 76). Danes se neveste v povprečju poročajo pri 29. letih, ženini to storijo pri dobrih 32. letih (Tabela 3.4). Razlika v letih je med prvo sklenitvijo zakonske zveze in sklenitvijo zakonske zveze na splošno, in sicer se ob prvi poroki moški poročajo pri 30. letih, kar je dve leti manj kot pri splošnem sklepanju zakonske zveze in neveste pri dobrih 27. letih, kar je za leto in pol manj kot pri povprečnem sklepanju zakonske zveze. Starost matere ob otrokovem rojstvu (Tabela 3.3) se je od leta 1999 do leta 2003 povečala skoraj za eno leto oziroma na začetka devetdesetih let do leta 2003 kar za dve leti in pol.

Tabela 3.3: Povprečna starost matere ob otrokovem rojstvu

	Ø 1990-1994	Ø 1995-1999	1999	2000	2001	2002	2003
Starost matere (leta)	26,5	27,7	28,1	28,2	28,5	29,0	29,0

Vir: http://www.stat.si/letopis/index_vsebina.asp?poglavje=4&leto=2004&jezik=si

Tabela 3.4: Povprečna starost neveste in ženina

	Ø 1990-1994	Ø 1995-1999	1999	2000	2001	2002	2003
Ob sklenitvi zakonske zveze (leta)							
Nevesta	26,1	27,5	28,1	28,4	28,8	29,2	29,2
Ženin	29,4	30,7	31,3	31,4	31,8	32,3	32,3
Ob prvi sklenitvi zakonske zveze (leta)							
Nevesta	24,3	25,6	26,0	26,6	27,0	27,4	27,5
Ženin	27,2	28,5	29,1	29,4*	29,6*	30,1	30,1

Vir: http://www.stat.si/letopis/index_vsebina.asp?poglavje=4&leto=2004&jezik=si

Razlog za naraščanja starosti ob poroki in rojstvu otroka je zagotoviti si stabilno finančno življenje. Kar pomeni, da mladi danes veliko stavijo na izobrazbo ter tako podaljšujejo čas študija, se pozneje zaposlijo in dalj časa živijo pri izvorni družini. Velik razlog za odlaganje poroke in rojstva otrok je tudi stanovanjska problematika. Današnja stanovanjska politika ni naklonjena mladim družinam, ki pa zaradi želje po osamosvojitvi, lastnem stanovanju in gospodinjstvu odlagajo korak v skupno življenje. Oziroma, kot pravi Šircelj (1998: 79): »/.../ so mladi, rojeni pred letom 1970 zapuščali dom staršev stari povprečno 21,6 let, tisti, rojeni med leti 1970 in 1974, pa že 24,5 let. Pomanjkanje cenениh in po velikosti primernih stanovanj je običajno glavni razlog.«

Do vseh teh sprememb je pripeljalo več dejavnikov, ki so mlade prepričali, da se pozneje poročijo in imajo otroke. »Višanje izobrazbene ravni, karierna prizadevanja, novi modeli partnerstev in medgeneracijskega sožitja, spremenjene spolne vloge in spreminjajoči se odnos do otrok, so pripeljali do spremenjenih rodnostnih vzorcev: nižanje rodnostne stopnje, naraščanja starosti ob rojstvu prvega otroka, upadanje števila rojstev drugega otroka kljub izraženim močnim kulturnim orientacijam za rojevanje otrok« (Ule, Kuhar, 2003: 97).

Tabela 3.5: Porodi

	Ø 1990-1994	Ø 1995-1999	1999	2000	2001	2002	2003
Porodi skupaj	20489	18102	17340	17948	17296	17292	17106

Vir: http://www.stat.si/letopis/index_vsebina.asp?poglavje=4&leto=2004&jezik=si

Tako je v devetdesetih letih zaznati upad porodov (Tabela 3.5 in 3.6) in nič ne kaže na to, da bi se stanje spremenilo. »V Sloveniji smo pod mejo enostavne reprodukcije 2,1 otroka na žensko padli po letu 1980, od takrat pa rodnost nenehno pada« (Josipovič, 2004: 24). Leta 2003 smo dosegli stopnjo 1,20 otroka na žensko, kar pomeni, da ne dosegamo mejo enostavne reprodukcije oziroma da se številčnost mlajših generacij ne ohranja. »Če generacija, v kateri je recimo 35.000 oseb, rodi samo 17.000 otrok, to pomeni, da se je prepolovila, in to je glavni problem. Mlade generacije, ki prihajajo, so pol manj številčne od zdaj aktivnih. Sama rodnost se niti ni tako zelo zmanjšala, velike težave povzročajo predvsem vse večje generacijske razlike « (Josipovič, 2004: 24).

Tabela 3.6: Celotna rodnost v obdobju 1980-2003

	1980	1990	1999	2000	2001	2002	2003
Celotna rodnost	2,11	1,46	1,21	1,26	1,21	1,21	1,20

Vir: http://www.stat.si/letopis/index_vsebina.asp?poglavje=4&leto=2004&jezik=si

Josipovič (2004: 25) pravi, da: »Nov družbeni sistem je zelo grob, obseg socialnih pravic se krči, nezaposlenost je strahovita travma za ljudi. V Sloveniji je prisoten notranji strah, ki se kaže v psiholoških težavah, vse to vpliva na oblikovanje vrednostnega sistema in nazadnje na nižje stopnje rodnosti. /.../ Če toliko časa paziš, da 'se ne zgodi', je težko pripraviti zasuk, ko je vse urejeno – služba za nedoločen čas, stanovanje, avto,...«

Če nadaljujem z velikimi družbenimi spremembami, ki so pomembno vplivale na razvoj zakonskega in družinskega življenja, moram omeniti spremembo, ki se je zgodila v samem jedru družine, in sicer – prišlo je do **pluralizacije družinskih oblik**. »Pluralizacija družinskih oblik zajema več vzporednih pojavov: zmanjševanje števila nuklearnih družin, naraščanje števila reorganiziranih družin in enostarševskih družin, pojav t. i. parastarševanja, naraščanje števila istospolnih družin in enočlanskih gospodinjstev« (Švab, 2001: 59). Jedrna družina je dobila sopotnike, in sicer v smislu enostarševskih, reorganiziranih in drugih oblik družinskega življenja. »Diagnoza, ki jo torej postavljamo za partnerstva, zakon, družino, je: več nestabilnosti, sprememb, prehodov in vmesnih oblik v družinskem življenjskem poteku« (Ule, Kuhar, 2003: 52). Sicer govorimo o procesu deinstucionalizacije družine, vendar je pomembno poudariti, da ne nujno v slabem pomenu besede. »Proces deinstitucionaliziranja družine v sodobnih družbah razumemo kot proces zmanjševanja pomena zakona in družine kot institucije, nikakor pa ne kot izginjanje družine« (Ule, Kuhar, 2003: 53). Družinsko življenje se spreminja in prinaša nove ter legitimne alternativne oblike družinskega življenja.

V Tabeli 3.7 je pod tip družine vpisan tudi (zunaj)zakonski par brez otrok. Definicija družine Statističnega Urada Republike Slovenije se namreč nekoliko razlikuje od sociološke definicije. Družina za sociologe pomeni primarno družbeno skupino in hkrati družbeno institucijo v kateri poteka vzreja in vzgoja otrok. Družina je torej dvogeneracijska skupnost staršev/a in otrok/a, medtem ko je (zunaj)zakonska skupnost

brez otrok zgolj partnerska skupnost. Statistični Urad Republike Slovenije pa definira družino kot življenjsko skupnost oseb v okviru zasebnega gospodinjstva. To je:

- življenjska skupnost staršev in neporočenih otrok, ki živijo z njima oziroma z enim od staršev; starost otrok v taki skupnosti ni omejena, vendar pa ti otroci (še) nimajo svoje družine oziroma ne živijo v zunajzakonski skupnosti;
- življenjska skupnost moškega in ženske, ki sta sklenila zakonsko zvezo;
- življenjska skupnost partnerjev, ki živita v zunajzakonski skupnosti. (Vir: <http://www.stat.si/letopis/2004/04-04.pdf>)

Pomembno je poudariti velik porast izvenzakonskih skupnosti, ki jih je z otroki ali brez 42092 (Tabela 3.7), za katere so odloči vse več mladih. »Formalni zakon izgublja privlačnost in pomen za nove generacije. Včasih so se ljudje spoznali, se poročili in imeli otroke. Danes preprosto živijo skupaj« (Ule, Kuhar, 2003: 51). Življenje na koruzi je veliko bolj zaželeno od zakonskega jarma. »Velika privlačnost skupnega izvenzakonskega življenja pomeni tudi, da zakon in starševstvo preprosto nista več tesno povezana med seboj in zakon ni več edina institucija, v kateri bi se urejalo starševstvo« (Ule, Kuhar, 2003: 51). Zakon opredeljuje izvenzakonsko skupnost enakovredno zakonski skupnosti in otroci izvenzakonskih staršev uživajo iste pravice kot otroci poročenih staršev. Vsa ta osvoboditev predsodkov je pripeljala ne le do svobodne izbire zakonskega partnerja, temveč do odločitve, ali se poročiti ali ne in ali imeti otroke ali ne. Kot pravi Sieder (1998: 256): »Sklenitev zakonske zveze je torej postala zgolj ena v vrsti možnih *opcij*.«

Torej iz Tabele 3.7 lahko preberemo kako so glede na zakonski status oblikovane družine v Sloveniji. Vse skupaj je v Sloveniji 555945 družin oziroma če izključimo (zunaj)zakonske partnerje brez otrok, je število manjše, in sicer 428303. Največji delež predstavljajo zakonski pari z otroki, vendar pa se njihov delež zmanjšuje. Nadomeščajo jih pari z otroki, ki niso poročeni in živijo v zunajzakonskih skupnostih. Takih družin je bilo ob popisu 2002 sicer samo 29285, a ravno delež teh družin se je v primerjavi s popisom 1991 najbolj povečal. Po številu zakonskemu paru z otroki sledijo zakonski pari brez otrok, in sicer je takšnih kar 114835. (Vir: http://www.stat.si/novice_poglej.asp?ID=549).

Tabela 3.7: Družine po številu otrok in tipu družine, Popis 2002

TIP DRUŽINE		BREZ OTROK	1 OTROK	2	3	4	5+
	SKUPAJ						
SKUPAJ	555945	127642	208018	181865	32137	4845	1438
Zakonski par brez otrok	114835	114835	-	-	-	-	-
Zakonski par z otroki	294726	-	117882	144766	26851	4019	1208
Mati z otroki	89683	-	63052	22894	3167	452	118
Oče z otroki	14609	-	10323	3685	502	77	22
Zunajzakonska partnerja brez otrok	12807	12807	-	-	-	-	-
Zunajzakonska partnerja z otroki	29285	-	16761	10520	1617	297	90

Vir: http://www.stat.si/popis2002/si/rezultati/rezultati_red.asp?ter=SLO&st=22

Glede na število otrok v družini je največ tistih z enim otrokom, in sicer kar 37 %. Sledijo družine z dvema otrokoma, in sicer dobrih 32 %, nato pa je zaznati drastičen upad. Za Slovenijo tako lahko rečemo, da so najbolj značilne družine z enim ali dvema otrokoma. Družine s petimi otroki in več ne predstavljajo niti 1 % družin v Sloveniji. Veliko je tudi družin brez otrok, kar 23 %, medtem ko med enostarševskimi družinami prevladujejo matere z otrokom, in sicer je takšnih družin 16 % oziroma 90 tisoč, medtem ko je družin, kjer sta oče in otrok slabe 3 % oziroma 15 tisoč. Skupaj je slaba petina oziroma 19 % vseh družin enostarševskih. Med zadnjima dvema popisoma je število teh naraslo za 8 tisoč, v primerjavi s popisom 1981 pa jih je več kar za 30 %. Razumljivo je, da so otroci in starši prav v teh družinah med vsemi tipi družin najstarejši. To je posledica dejstva, da pogosto otrok, ki si ne ustvari svoje družine, ostane s staršem in skrbi zanj. Kar petina mater ali očetov v enostarševskih družinah je namreč starejših od 65 let, skoraj polovica pa od 50 let. (Vir: http://www.stat.si/novice_poglej.asp?ID=549).

Več kot družin s predšolskimi otroki je družin, v katerih so vsi otroci starejši od 25 let – taka je vsaka peta družina z otroki. Mladi v Sloveniji zapuščajo dom staršev vedno pozneje. V starosti med 25. in 29. letom živi doma s starši namreč še polovica otrok; med temi je več fantov kot deklet, ker si te oblikujejo svojo družino prej. V starosti 25 let ima svojo družino že polovica žensk, v starosti 29 let pa že tri četrtine. Med moškimi

v starosti 29 let pa jih polovica še živi skupaj s starši ali pa se je k staršem vrnila. (Vir: http://www.stat.si/novice_poglej.asp?ID=549).

»Z rastjo zahtev, ki se povezujejo s starševsko vlogo in rojstvom otroka, se pojavlja povsod v sodobnem svetu tudi nov vzorec odločanja, zavestna odločitev za življenje brez otroka« (Ule, Kuhar, 2003: 59). Ta stil življenja je v sodobnih družbah dobro uveljavljen. Posameznik ali partnerja se raje posvetita karieri ali drugim življenjskim ciljem in ne želita tvegati svoje svobode in neodvisnosti. »Po uradni statistiki v Zahodni Evropi 20 % žensk, rojenih po 60. letu, ne bo imelo otrok in celo 25 % tistih, rojenih po 70. letu« (Beck - Gernsheim v Ule, Kuhar, 2003: 61). Ob popisu iz leta 2002 je bilo takšnih skupnosti brez otrok 127642, vendar bi morali izločiti vse tiste skupnosti, kjer je ženska še vedno v rodnem obdobju, saj se za otroka lahko odloči tudi kasneje.

Tabela 3.8 nam pokaže poroke in razveze na 1000 prebivalcev. Kot je že ugotovljeno, je trend zniževanja sklepanja porok. V začetku devetdesetih let so bile na tisoč prebivalcev sklenjene 4,3 poroke, medtem ko je leta 2003 ta koeficient padel na 3,4. V dobrih desetih letih je tako število porok na tisoč prebivalcev padlo na eno samo. Pri razvezah je drugače. Tu koeficient narašča, in sicer je v začetku devetdesetih let iz 1,0 do leta 2003 narasel na 1,2. Kar pomeni, da če je bilo v začetku devetdesetih let na 10 tisoč prebivalcev 10 razvez, je do leta 2003 številka narasla na 12. Še jasneje pa nam pokaže sliko zvez-razvez zadnja vrstica, ki pravi da je bilo v začetku devetdesetih let na tisoč sklenjenih zakonskih zvez 221 razvez oziroma da je vsaka peta zakonska zveza razpadla. V letu 2003 pa je bilo na 1000 sklenjenih zakonskih zvez 364 razvez oziroma je vsaka tretja zakonska zveza razpadla

Tabela 3.8: Koefficienti sklenitev in razvez zakonskih zvez in število razvez zakonskih zvez na 1000 sklenitev zakonskih zvez

	Ø 1990-1994	Ø 1995-1999	1999	2000	2001	2002	2003
Sklenitve zakonskih zvez na 1000 prebivalcev	4,3	3,9	3,9	3,6	3,5	3,5	3,4
Razveze zakonskih zvez na 1000 prebivalcev	1,0	1,0	1,0	1,1	1,1	1,2	1,2
Razveze zakonskih zvez na 1000 sklenitev zakonskih zvez	221,0	252,6	268,8	295,1	327,9	347,8	364,3

Vir: http://www.stat.si/letopis/index_vsebina.asp?poglavje=4&leto=2004&jezik=si

3.2 KDO SE S KOM POROČA V SLOVENIJI

3.2.1 GLEDE NA IZOBRAZBO

Kot sem že omenila, je v preteklosti veljalo pravilo socialne endogamije, kar pomeni, da so se posamezniki poročali znotraj svojega razreda. Kmet s kmetico in plemkinja s plemičem. Danes je eden izmed dejavnikov, ki določajo razred, izobrazba. Višjo kot imaš izobrazbo, v višji razred sodiš. In če bi veljalo pravilo socialne endogamije, bi se zdravnik poročil z zdravnico in nizko kvalificiran delavec z nizko kvalificirano delavko.

Kako se posamezniki poročajo glede na izobrazbo v Sloveniji, nam nazorno pokaže Tabela 3.9, ki prikazuje sklenjene zakonske zveze po izobrazbi neveste in ženina v Sloveniji v letu 2002. Tega leta je bilo sklenjenih 7064 zakonskih zvez. Največ zakonov je bilo sklenjenih s srednjo izobrazbo, tako ženina kot neveste. Srednje izobraženih ženinov se je poročilo 3799 ali 53 % in srednje izobraženih nevest se je poročilo 3456 oziroma 49 %. V primerjavi z ženini je nekoliko manj poročenih nevest brez izobrazbe oziroma z nepopolno osnovno šolo in nekoliko več jih je z visoko izobrazbo.

Tabela 3.9: Sklenjene zakonske zveze po izobrazbi neveste in ženina, Slovenija 2002

<i>Izobrazba neveste</i>	<i>Skupaj</i>	<i>Izobrazba ženina</i>					
		brez					
		izobrazbe					
		in					
		nepopolna	osnovna	srednja	višja	visoka	neznano
		osnovna	šola				
		šola	šola				
SKUPAJ	7064	48	466	3799	332	996	1423
Brez izobrazbe in nepopolna osnovna šola	29	13	6	8	-	-	2
Osnovna	450	19	133	272	8	4	14
Srednja	3456	15	292	2610	138	260	141
Višja	326	-	7	185	52	72	10
Visoka	1454	1	22	619	123	637	52
Neznano	1349	-	6	105	11	23	1204
Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Ministrstvo za notranje zadeve - Centralni register prebivalstva							

Vir: <http://www.stat.si/doc/pub/rr816-2004/P-5/T05-14-02.xls>

Daleč največ sklenjenih zakonskih zvez je torej s srednjo izobrazbo tako ženina kot neveste, in sicer kar 37 %. Z 9 % sledijo sklenjene zakonske zveze z visoko izobrazbo neveste in ženina in z 8 % sklenjene zakonske zveze s srednjo izobrazbo ženina in visoko izobrazbo neveste. Samo ena poroka je bila sklenjena med visoko izobraženo nevesto in ženinom brez izobrazbe oziroma nepopolne osnovne šole. Sicer porok med visoko ali višje izobraženim ženinom in nevesto brez izobrazbe ali nepopolne osnovne šole in obratno ni bilo. Na splošno je zaznati več porok med slabše izobraženim ženinom in bolj izobraženo nevesto kot pa obratno.

Za Slovenijo lahko rečemo, da se glede na izobrazbo največ poročajo znotraj svoje skupine. Dobro izobraženi z dobro izobraženimi. Zelo malo oziroma nič je porok, kjer so velika odstopanja glede izobrazbe. Največ porok se zgodi s srednjo izobrazbo ali neveste ali ženina in najmanj porok je med nevesto ali ženinom, ki nimata izobrazbe ali imata opravljeno nepopolno osnovno šolo.

3.2.2 GLEDE NA STAROST

Tabela 3.10: Sklenitve zakonskih zvez po starostnih skupinah ženina in neveste, Slovenija, 2002

		Starostne skupine neveste										
Starostne skupine												
ženina	SKUPAJ	pod 20	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65 +
SKUPAJ	7064	190	1874	2790	1162	422	249	159	111	47	29	31
Pod 20	29	18	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20-24	865	111	579	148	23	3	1	-	-	-	-	-
25-29	2666	51	923	1478	182	21	8	2	-	1	-	-
30-34	1756	6	279	870	512	65	19	5	-	-	-	-
35-39	793	3	54	212	285	180	40	17	1	1	-	-
40-44	354	1	17	53	103	95	60	18	5	2	-	-
45-49	227	-	4	15	41	31	59	56	20	-	-	1
50-54	136	-	4	10	8	16	32	31	27	5	1	2
55-59	87	-	-	2	6	8	15	18	24	12	1	1
60-64	59	-	1	1	1	2	10	10	18	8	7	1
65 +	92	-	2	1	1	1	5	2	16	18	20	26

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Ministrstvo za notranje zadeve - Centralni register prebivalstva

Vir: <http://www.stat.si/doc/pub/rr816-2004/P-5/T05-12-02.xls>

Tabela 3.10 prikazuje sklenitve zakonskih zvez po starostnih skupinah neveste in ženina v Sloveniji v letu 2002, ko je bilo sklenjenih 7064 zakonskih zvez. Najbolj pogosto starostno obdobje za sklepanje zakonske zveze neveste in ženina je od 25. do 29. leta. Kar 39 % nevest in skoraj 38 % ženinov se poroči v tej starosti. Do tega starostnega obdobja poroke naraščajo, po tem obdobju pa poroke padajo. Najmanj porok je bilo pod 20. letom starosti ženina in od 60. do 64. leta starosti neveste. Najbolj intenzivno se zakonske zveze sklepajo od 20. do 40. leta starosti ženina ali neveste.

Velike razlike pri sklepanju zakonske zveze glede na starost so bolj pogoste pri nevesti, kot pa pri ženinu. Ogromne starostne razlike se začnejo pojavljati v obdobju od 20. do 24. leta pri nevestah, kjer sta bili sklenjeni dve zakonski zvezi z ženinoma, starima 65 let oziroma več, in od 25. do 29. leta pri ženinih, kjer je sklenjena ena zakonska zveza z

nevesto v starostnem obdobju od 55. do 59. leta. Poroke z velikimi starostnimi razlikami med nevesto in ženinom so v manjšini.

Pri sklepanju zakonske zveze glede na starost ne morem potrditi predpostavke da se poročajo znotraj svoje starostne skupine. S povečevanjem starosti nevest namreč upada število porok oziroma jih sploh ni, medtem ko jih je pri ženinih še vedno veliko. Predvsem se pokaže trend poročanja mlajših nevest in starejših ženinov. Sicer je pri mladih v starostnih obdobjih od 20. do 24. in od 25. do 29. leta največ porok tako pri ženinih, kot tudi pri nevestah. Po tem starostnem obdobju pa se sklepajo zakonske zveze med mlajšimi nevestami in starejšimi ženini.

3.2.3 GLEDE NA NACIONALNO PRIPADNOST

Tabela 3.11: Družine po narodni pripadnosti moža in žene, Slovenija, popis 2002 (prirejena tabela)

Narodna pripadno st moža / partnerja	Skupaj	Narodna pripadnost žene / partnerke											
		Slovenka	Italijan ka	Madža rka	Rominja	Alban ka	Bošnjakinja	Črno gorka	Hrvatica	Make donka	Muslima nka	Srbki nja	drugo
SKUPAJ	451653	390141	562	1660	660	948	4796	571	10225	885	2326	9311	29568
Slovenec	373265	356511	249	497	41	21	147	129	3442	203	110	1236	10679
Italijan	629	349	198	-	z	z	z	-	28	z	-	7	26
Madžar	1695	570	z	983	3	-	z	-	62	z	z	14	35
Rom	680	51	-	z	566	z	3	z	9	z	4	3	22
Albanec	1286	217	-	3	3	844	31	z	32	3	17	23	74
Bošnjak	5408	515	4	z	-	z	4119	30	99	10	110	75	437
Črno gorec	936	427	4	z	-	-	13	240	43	4	5	101	92
Hrvat	11705	5499	25	65	3	3	42	24	4749	34	32	469	760
Make donec	1049	374	z	z	z	-	7	4	56	444	z	77	54
Muslima n	2353	250	z	z	-	z	58	5	55	5	1746	64	110
Srb	11796	3387	19	26	z	z	48	70	739	92	49	6440	922
drugo	40851	21991	37	75	35	47	324	38	911	41	126	802	16357

Vir: http://www.stat.si/popis2002/si/rezultati/rezultati_red.asp?ter=SLO&st=70

Tabela 3.11 prikazuje narodno pripadnost moža in žene v družini, kjer so zajete tako zakonske kot tudi zunajzakonske skupnosti ter jih je številčno 451653. Zanimalo me je

predvsem, ali se posameznika združujeta na podlagi iste narodne pripadnosti in katere družine z različno narodno pripadnostjo so najbolj pogoste.

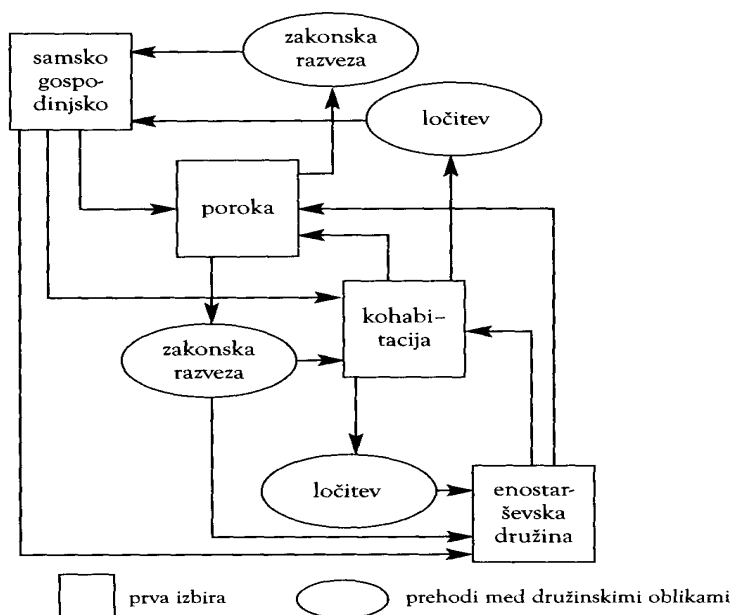
Največ je družin v Sloveniji, kjer se mož in žena izkazujeta za pripadnika slovenske narodnosti, kar 356511 ali 79 %. Iz tabele je tudi razvidno, da so Slovenke v primerjavi s Slovenci bolj odprte do ustvarjanja družin s pripadniki drugih narodnostnih pripadnosti. Slovenka najpogosteje sklene skupno življenje s Slovencem, nato Hrvatom in Srbom, najmanjkrat z Romom. Slovenec bo prav tako najpogosteje sklenil skupno življenje s Slovenko, nato Hrvatico in Srbkinjo, najmanjkrat pa z Romkinjo in Albanko.

Na splošno se v Sloveniji družinska življenja oblikujejo na podlagi iste narodne pripadnosti. Predvsem je to jasno vidno pri Slovencih, Romih, Bošnjakih, Muslimanih in Srbih. Na drugi strani pa Italjani, Črnogorci in Hrvati prej sklenejo skupno življenje s Slovencem/Slovenko kot pripadnikom lastne narodnosti.

3.3 ODNOS MLADIH DO ZAKONSKE ZVEZE

»Naj si še tako zatiskamo oči pred spremembami v svetu in v družbi, ne moremo spregledati dejstva, da so v zadnjih desetletjih praktično izgubile pomen in družbeni vpliv mnoge samoumevnosti človeškega življenja. Namesto življenjskih samoumevnosti, ki so nam tradicionalno usmerjale življenjske poti, smo vsak dan postavljeni pred izbire med različnimi možnostmi, različnimi načini življenja, načrti« (Ule, Kuhar, 2003: 8). Če so bile včasih življenjske poti, kot so izobrazba, zaposlitev, upokožitev oziroma izvorna družina, poroka, rojstvo otroka, standardizirane, to za danes ne velja več. Obstaja nešteto mnogo različnih življenjskih prehodov. »Življenjske poti postajajo nelinearne, kar pomeni, da lahko skoraj v vsakem trenutku svojega življenja »začneš znova«; znova se vrneš v izobraževanje, znova začneš družinsko življenje, znova začneš poklicno kariero« (Ule, Kuhar, 2003: 39). Sicer pričakovanja, da se po končanem šolanju in ekonomski osamosvojitvi, poročimo in ustvarimo družino, še vedno obstajajo, vendar kdaj in kako je odvisno od individuma oziroma kot pravi Ule (2003: 21) življenje: »/.../ postaja vse bolj osebni projekt in vse manj generacijska praksa«. Posameznik se torej vse bolj odloča na podlagi lastnih interesov, kot pa na podlagi izkušenj predhodnih generacij.

Tabela 3.12: Izbire in prehodi med različnimi družinskimi oblikami



Vir: Drew, Emerek in Mahon, 1998: 23

Vir: Ule, Kuhar, 2003: 56

Ugotovitve kvalitativne raziskave kažejo, da mladi definirajo zakonsko zvezo kot skupnost dveh oseb, s katero posameznika potrđita svojo obojestransko ljubezen za celo življenje. Čeprav so mladi ločitev omenjali kot pogost pojav, sami še vedno verjamejo v trajnost, saj so pri definiciji zakonske zveze pogosto omenjali besedne zveze *za celo življenje, skupna prihodnost, trajna zveza*. Nataša (študentka, 25 let) pravi, da je zakon *zveza, ki jo skleneta moški in ženska pred uradno osebo in si obljubita spoštovanje in večno zvestobo, dokler ju smrt ne loči*. Mojca pravi (študentka, 24 let): *Zakonska zveza je uradna združitve dveh zaljubljenцев, seveda različnega spola, ki si želita ostati skupaj celo življenje*. Vendar zakonsko zvezo kot skupnost vidijo potrjeno le s strani države, o cerkveni poroki ne razmišljajo. Saša (zaposlena, 24 let) pravi: *Samo v primeru hude, hude zaljubljenosti bi se poročila cerkveno z nekom ki mu to veliko pomeni. Sicer se pa ne bi nikoli poročila cerkveno, ker mi je to samo ena farsa*.

Sicer se jim sama zakonska zveza ne zdi pomembna in so pripravljeni z nekom živeti tudi brez uradne potrđitve, saj jim sama poroka predstavlja zgolj neko obvezo, povezano s stroški. Blaž (študent, 23 let) pravi, da *gre zgolj za proceduro, ki povzroči več problemov kot koristi*. Menijo, da so še premladi za ta odločilen korak in da poroka

ne pomeni več tisto kar je včasih oziroma, da je življenje »na koruzi« popolnoma enakovredno zakonu. Pomembneje je ustvariti si stabilno partnersko skupnost, kot pa se poročiti. Mojca (študentka, 24 let) pravi: *Če se poročim ali ne, meni je čisto vseeno. Pomembno je samo, da imam stalnega partnerja s katerim drug drugemu stojiva ob strani, se spoštujeva, ljubiva ... List papirja iz matičnega urada tega ne potrjuje in mi tudi ne garantira da bo zveza uspešna in dolgotrajna. Mi je pa všeč simbolno sporočilo poroke, kot potrditve ljubezni med dvema človekoma pred prijatelji in sorodniki. Če bi se poročila bi se izključno zaradi romantičnosti dogodka, po možnosti na kakšni eksotični destinaciji, potem pa če bi zakon v Sloveniji veljal al pa ne mi je čisto vseeno.* Medtem ko pravi Rok (zaposlen, 26 let): *Sam se za to verjetno ne bi nikoli odločil, saj mislim, da zakonska zveza ni potrebna in ni merilo ljubezni. Je zgolj prilagoditev potrebam partnerja, če ta v zakonsko zvezo seveda hoče. Tako da, če bo do le te prišlo, bo to prišlo na pobudo in željo partnerice, kar seveda popolnoma spremeni situacijo. Takrat bom moral razmisliti, kaj hočem, kaj sem pripravljen narediti za njo in čemu sem se pripravljen odreči ter kaj sem pripravljen prinesiti v najino razmerje.* Menijo, da je namen poroke predvsem v uradni potrditvi pripadnosti en drugemu oziroma v tem, da si dva ustvarita družino in dom, kjer so otroci rojeni v zakonski skupnosti. Žiga (študent, 25 let) pa pravi, da je namen poroke: *Da dobiš kar se da veliko daril oziroma povedano drugače, da imaš od poroke precej več dobička kot stroškov.*

Na drugi strani pa tisti, ki se vidijo v zakonski skupnosti, odgovarjajo: *Če bom našel primerno partnerico, se mi zdi zakonska zveza zelo pomembna. Predstavljam si jo kot osnovni temelj družine* (Gorazd, zaposlen, 26 let). *Če misliš na lestvici od nič do zelo pomembna, se mi zdi, da je pomembna. Gre za ohranjanje neke tradicije, poročala se je velika večina naših staršev, babic in dedkov... Pa ne samo tradicija, tu je tudi neko zakonsko ovrednotenje, priznanje večne ljubezni med ženo in možem. Zame ima tudi praktične strani – lažje je reči imam moža, kot pa imam izvenzakonskega partnerja* (Tanja, študentka, 24 let).

Intervjuiranci pravijo, da je povezanost med poroko in vzponom na družbeni lestvici odvisna od lastnega in partnerjevega predhodnega položaja v poklicu, ugledu, izobrazbi in uspehu pri karieri. Menijo, da lahko na družbeni lestvici padeš, če se poročiš s partnerjem, ki ne dosega tvojega družbenega položaja in obratno. Eden od intervjuirancev razmišlja zelo logično, ko pravi: *Načeloma pa se mi zdi, če si v*

zakonskem stanu, se v vsakem primeru spremeni položaj v družbeni lestvici gor ali dol (Jan, zaposlen, 25 let). Ja, je pomembna. Da se lahko povzpne po družbeni lestvici navzgor, moramo obiskovati razne zabave in sprejeme. Lepše je videti žensko ali moškega v družbi svojega partnerja kot pa samskega (Manca, študentka, 23 let).

Skozi leta je na zakonsko zvezo vplivalo veliko dejavnikov. Odnos mladih do zakonske zveze in do vstopanja v lastno družinsko skupnost se je močno spremenil, in sicer:

- mladi podaljšujejo bivanje v izvornih družinah, prehod v lastno družino je vse poznejši;
- vse več mladih živi v izvenzakonski partnerski skupnosti; poroka oziroma formiranje zakonske zveze izgublja svoj pomen;
- naraščanje oblike družinskega življenja, kjer partnerja ne živita v skupnem gospodinjstvu, temveč v izvornih družinah;
- načrtovano in odgovorno starševstvo (Ule, Kuhar, 2003: 97).

Tradicija, družba in drugi dejavniki so pomembno vplivali na spreminjanje sklepanja zakonske zveze, na zakonsko zvezo samo in na njen razdor. Danes mladi niso več obremenjeni s tradicijo in običaji oziroma s prakso predhodnih generacij ter socializacijskimi izkušnjami, temveč popolnoma individualno in samostojno vstopajo na področje zakonskega in družinskega življenja. Pravimo, da gre za individualne življenjske poti. Posamezniki so sicer neodvisni od tradicionalnih vezi družine »/.../, vendar so zato bolj izpostavljeni omejitvam na trgu dela, potrošniškemu, medijskemu trgu, raznim standardizacijam in abstraktnim oblikam nadzora« (Ule, Kuhar, 2003: 26). Mojca (študentka, 24 let) pravi: *Predvsem se je spremenilo to, da so ženske postale finančno še bolj neodvisne od moških kot takrat, da so se sposobne same preživljati in da so lahko ustvarjalne – izbira poklica je širša kot včasih, ženska lahko najde tisto kar jo veseli in si zgradi kariero. Klasična zakonska zveza v smislu moškega, ki finančno preživlja družino in žensko, ki gospodinja doma je v zatonu. Menijo, da so spremembe vidne: v spremenjenem gledanju družbe na poroko, ni več greh živeti »na koruzi« in imeti nezakonskega otroka; v emancipirani vlogi žensk; v tem, da se posameznika velikokrat ne odločita za poroko; v svobodni izbiri partnerja; v lažjem ločitvenem procesu; v višji starosti ob poroki itd. Vrednote so se spremenile in se še spreminjajo. V današnjih časih večina najprej razmišlja o karieri in šele nato o družini oziroma poroki (Matjaž, študent, 25 let). Mislim, da so se včasih večkrat poročali prehitro, saj si pari niso dali časa, da bi se dovolj spoznali (Rok, zaposlen, 26 let).*

Mladim se zakonske zveze svojih staršev zdijo uspešne in zadovoljive, nekaj kar jim je lahko v zgled. Namreč kot pravi Satir (1995: 118): »Ljudje zelo pogosto razvijejo zakonsko življenje, ki je podobno zakonu njihovih staršev – vendar to ni zadeva dednosti; preprosto sledijo družinskim vzorcem, ki jih poznajo.« Barbara (študentka, 26 let) pravi, da je zakonska zveza njenih staršev: *Nekaj brez česa si ju sploh ne morem predstavljati. Od prijateljstva, opore, ljubezni, naklonjenosti...* Gorazd (zaposlen, 26 let): *Soliden zgled tistega kar si želim.* In Sneža (študentka, 23 let): *Dokaj dobro. In zdi se mi, da se iz leta v leto izboljšuje.* Na drugi strani pa pravi Žiga (študent, 25 let): *Zakonska zveza sicer perfektно funkcionira. Boljše si človek ne bi mogel predstavljati. Mama je najbolj vesela takrat, ko očeta ni doma.* Saša (zaposlena, 24 let), ki je otrok ločenih staršev pa dodaja: *Poraz. Bila sta poročena in sta se ločila. Mislim, da je bila to edina pametna stvar, ki sta jo naredila v dvajsetih letih. Namreč nista se zastopila in nista imela nič skupnega.* S starši se sicer o lastni poroki ne pogovarjajo in zato ne vejo točno kaj od njih pričakujejo. Pravijo, da sicer predvidevajo, da si starši želijo da bi se poročili, vendar je vedno ostalo samo pri želji. Vsi pa trdijo, da bi jim bili starši pripravljeni pomagati pri poroki, vendar zgolj finančno.

Navajajo, da se posamezniki poročajo zaradi ljubezni, nosečnosti, družine in družbe, materialnih dobrin in tradicije. Sami pa bi se poročili iz ljubezni, podpore, prijateljstva, spoštovanja in iskrenosti, skupnih interesov in zaupanja. Menijo, da samo nosečnost ni pravi razlog za sklenitev zakonske zveze in da se par lahko poroči po rojstvu otroka. Če pa posameznika vežejo še ljubezen, zaupanje in materialna preskrbljenost je nosečnost lepa spodbuda za sklenitev zakona. *Samo nosečnost ne. Če ni prej drugih temeljev, otrok ne poveže staršev. Saj kokr sem videl* (Lovro, zaposlen 29 let).

Pričakovanja glede zakonske zveze so velika in seveda pozitivna. Med intervjuiranci se nekoliko razlikujejo glede na spol, predvsem glede seksa. Medtem ko je moški populaciji seks izredno pomemben, ga ženske omenjajo veliko manj. Satir (1995: 117) pravi: »Večina mož je povedala, da so pričakovali take žene, ki bodo videle in zadovoljile njihove potrebe, ki bodo uživale ob njihovi moči in njihovih telesih, ki jih bodo sprejemale kot modre vodnike in ki bodo budno pazile, da jim takoj priskočijo na pomoč, ko bo to potrebno. Povedali so tudi, da so si želeli dobro hrano in dober seks.« Gorazd (zaposlen, 26 let) pravi *v bistvu pričakujem kreacijo družine, v dobrem in*

slabem, ki vsebuje tudi kakšnega bolj ali manj prisrčnega potomca. Pričakujem kompromis, spoštovanje, razumevanje, ljubezen, zvestobo, prijateljstvo, seks, seks, seks, seks, seks ... Na drugi strani pa pravi Satir (1995: 117): »Pričakovanja žena so se najpogosteje osredotočila na dejstvo, da imajo moža, ki bo izmed vseh ljudi na svetu imel rad samo njih, ki jih bo spoštoval in cenil, se z njimi pogovarjal na tak način, da bodo zadovoljne s svojo žensko naravo, ki jim bo v oporo, ki jim bo dal udobje in spolno zadovoljitev in ki bo v času stresa in preizkušenj vedno ob njih.«

Najpogostejši strah v zvezi z zakonsko zvezo je ločitev, kar je glede na današnje trende samoumevno. Ostali imajo raznovrstne strahove. Jureta (študent, 23 let) je strah, *da bo ljubezen prešla v navado*. Gorazd (zaposlen, 26 let) pravi, da ga je strah, *da tega ne bi doživel z osebo s katero si to želim, da bi bila realnost drugačna od predstave v glavi /.../*. Snežo (študentka, 23 let) je strah, *da bi me mož tepel, varal ali kako drugače psihično maltretiral*. Sašo (zaposlena, 24 let) je strah, *da bi dobila lenega deca, ki bi me maltretiral, pretepal, pil živce in se ne bi ukvarjal z otroki ter da bi se v zakonu ful spremenil*.

Prepričani so, da se morata partnerja pred poroko dobro poznati, saj jima le tako lahko uspe v zakonski zvezi. Ljubezen na prvi pogled nima prihodnosti. Jan (zaposlen, 25 let) pravi */.../ če ga ne poznaš dobro, pridejo kasneje na dan njegove slabe lastnosti, če pa ga dobro poznaš izgubi partnerstvo čar pri spoznavanju osebnih lastnosti partnerja*. Žiga (študent, 25 let) pravi: *Tako ali tako ga spoznaš šele po poroki, torej je to popolnoma vseeno*. Mojca (študentka, 24 let) pravi: *Če se že odločiš za poroko je vsekakor bolje partnerja prej dobro poznati. Ampak mogoče potem romantičnost in spontanost, ki bi morala spremljati poroko izgineta in je dogodek bolj dolgočasen, manj razburljiv, bolj instrumentalen*. Satir (1995: 118) pa trdi: »*/.../ ljudje se večinoma poročijo, ne da bi prej poznali partnerja kot človeka. Spolna privlačnost sicer lahko ljudi privede skupaj, vendar ne more zagotoviti ujemanja ali prijateljstva.*«

Pravijo, da zakonska zveza pomeni beg pred osamljenostjo, emocionalno podporo in sodelovanje ter stalen stik s partnerjem in ljubezen. Kot negativne plati zakonske zveze pa naštevajo: nasilje, psihično in fizično zlorabljanje, manj svobode, skrb za nekoga, prepiranje, vezanost celo življenje na enega partnerja, nezaupanje, varanje, nespoštovanje in izguba prostora.

Pričakovanja glede partnerja v zakonski zvezi so velika. Dekleta pravijo, da si želijo zvestobe, ljubezni, prijateljstva in tega da bi jih mož podpiral, jim stal ob strani ter jih spoštoval. Tanja (študentka, 24 let) pravi: *Zvestobo, to je ful pomembno. Pomoč pri vseh odločitvah, ki se tičejo skupnega življenja. Spoštovanje. Tudi pomoč pri kakšnih gospodinjskih delih in ne samo sedenje pred TV. Pa da ti po dvajsetih letih zakona mogoče še kdaj reče, da te ma rad. Pa da ne pozabi na obletnico, rojstni dan, valentinovo. Pa zadostno mero svobode, da lahko kdaj v miru preberem kako knjigo, da grem na kavo s sosedo, da me ne sprašuje non stop kam grem in kje sm bla, torej zaupanje.* Fantje pa pričakujejo, da stvari po zakonski zvezi ostanejo iste kot prej. Skromno? Niti ne. Jure (študent, 23 let) zahteva *popolno skladnost*. Ostali pa si želijo zvestobe, dobro kuharico, kompromis, spoštovanje, razumevanje in seks. Lovro (zaposlen, 29 let) pravi, da si želi, *da bo iskrena, da bo z mano iz pravih razlogov in če bo ljubezen umrla, da mi bo to povedala in me pustila.*

Ule in Kuhar sta leta 2003 izvedli anketo *Mladi, družina, starševstvo* na 285 študentih in študentkah ljubljanske univerze. Predvsem so me zanimale njune ugotovitve glede predstav študentov o urejeni zakonski zvezi.

»Anketni podatki kažejo, da pripisujejo študenti v Sloveniji največji pomen razvijanju lastne osebnosti. Kar 93,3 % se to zdi pomembno oz. zelo pomembno. Za 88,3 % je pomembna oz. zelo pomembna dosežena formalna izobrazba. Na tretjem mestu po pripisanem pomenu je urejena partnerska zveza, tik za njo prijateljstvo; oboje se zdi pomembno oz. zelo pomembno 87 % anketiranim« (Ule, Kuhar, 2003: 100). Predvsem študentke pripisujejo večji pomeni urejeni partnerski zvezi in otrokom, medtem ko se fantom zdi bolj pomemben poklicni uspeh in kariera.

V prihodnosti oziroma čez deset let se mladi vidijo s partnerjem in otroki oziroma samo s partnerjem. »Več kot polovica fantov, a le 40 % deklet si predstavlja življenje čez deset let s partnerko/partnerjem in otroki; polovica deklet in skoraj tretjina fantov misli, da bodo živeli samo s partnerjem/partnerko« (Ule, Kuhar, 2003: 101). »Pomembna ugotovitev je tudi, da mladi *zakona ne povezujejo z rojevanjem*. Le petina študentk in desetina študentov se je strinjala z izjavo, da so pglavitni smoter zakona otroci.

Zanimiv anketni podatek je tudi, da 12 % študentov in 10 % študentk misli, da ne bodo imeli otrok« (Ule, Kuhar, 2003: 102).

»Študente in študentke smo v anketi *Mladi, družina, starševstvo* povprašali o pomenih, ki jih povezujejo s poroko. Zgolj 2 % študentov in 4 % študentk se strinja z izjavo »Bolje je imeti slab zakon, kot biti samski.« le 14 % anketiranih meni, da je prednost zakona materialna varnost. V ozadju poroke ni več ekonomska računica, torej namen združiti imetje, da bi lažje preživeli ali izboljšali svoj življenjski standard. Očitno je tudi, da je poroka izgubila funkcijo družbenega rituala, s katerim bi mladi simbolično deklarirali odraslost in pridobili svobodo. Status neporočenih je v družbi enako sprejemljiv kakor status poročenih. Čeprav tradicija ne igra več pomembne vloge, pa mnogi pripisujejo sami poroki in zakonski zvezi velik emocionalni in osebni pomen. Le 21 % študentk in 13,4 % študentov se namreč strinja z izjavo »Zakon je zastarela institucija«. Za marsikoga je poroka pomemben del življenjske biografije, za drugega priložnost za zabavo ali celo bakhanatsko veseljačenje, tretji vidijo v njej priložnost za nabiranje daril itn.« (Ule, Kuhar, 2003: 102).

4 SKLEP

Zakonska zveza se je skozi zgodovino močno spremenila. K temu so pripomogle številne ekonomske, politične, demografske in ostale okoliščine, ki so pustile svoj pečat. Pri sklepanju zakonske zveze prišlo do večje svobode in individualizacije. Mladi niso več obremenjeni s tradicijo in običaji, temveč sami odločajo, s kom in kdaj se bodo poročili. Obstaja pluralizacija življenjskih potekov in ni nujno, da se po končanem šolanju takoj poročijo. »V vseh modernih družbah se podaljšuje šolanje, se večja povprečna starost vstopa v prvo zaposlitev, se tudi diferencira vstop v zaposlitev in oblikovanja družine, se pluralizirajo oblike družinskega in partnerskega življenja« (Ule, Kuhar, 2003: 20).

Prelaganje starševstva in poroke je odraz želje po individualnem načrtovanju življenjske poti, saj dajejo izobrazba, delo in kariera določeno stopnjo neodvisnosti in omogočajo samoodločanje. »Da se dva, ki se imata rada, tudi poročita, že dolgo ni več samoumevno dejstvo. In za tiste, ki se odločijo za skupno življenje ali zakonsko zvezo, želja po otrocih ni več samoumevna stvar« (Ule, Kuhar, 2003: 57). S pojavom odlašanja mladih s starševstvom in formiranjem družine se soočajo vse evropske države. To je

predvsem posledica podaljševanja skupnega bivanja z izvorno družino, ki je posledica šolanja, ki ga zahteva dobro plačana služba. Pomemben dejavnik je tudi vse večji psihološki pritisk, da posameznik ni pripravljen na veliko odgovornost, kot je vzgoja otroka. »Po eni strani je tu želja po 'lastnem življenju', ki nastaja v individualizirani družbi in zajema oba spola, želja po samouresničenju, avtonomiji, svobodi, ki se zdi v nasprotju s pripravljenostjo na skrb za otroka. V odločanje za otroka se je vrinil dvom, 'ali bom zmogel/zmogla', vrinila se je skrb, ali bo vse v redu« (Ule, Kuhar, 2003: 58).

Včasih je imela družina pri sklepanju zakonske zveze odločilno besedo, saj so starši želeli otroke čim bolje poročiti in si s tem povečati vpliv, bogastvo in/ali posestvo. Pomembno vlogo je odigrala dota in starši so poskrbeli, da je ostala znotraj družine, kar pomeni, da so otroke poročali znotraj bližnjega sorodstva. Cerkev, katere namen je bil slabiti sorodstvene vezi in si s tem povečati možnost dedovanja, je poroke med bližnjimi sorodniki prepovedovala ter jih označila za nečiste in incestuozne. Šele s sekularizacijo se vpliv in nadzor Cerkve nad družinskim in zakonskim življenjem občutno zmanjša. Država zahteva, da poroke postanejo civilni obredi in cerkvena poroka ni več obvezna.

Z razvojem razredne družbe se pojavijo razlike v poročnih in družinskih vzorcih glede na položaj in status posameznika v družbi. Velja pravilo socialne endogamije, kar pomeni, da prehodi med družbenimi razredi niso bili verjetni, bili so prej izjema kot pravilo. Pri sklepanju zakonske zveze v kmečkem razredu so odigrale pomembno vlogo posest in delovna zmožnost ter spretnost, medtem ko je bilo pri višjem sloju pomembno utrditi posest in bogastvo ter skleniti politična zavezništva med družinami. V obeh primerih je bila poroka ekonomsko dogovorjena in je redko kdaj temeljila na medsebojni zaljubljenosti in privlačnosti. Šele z odpravo ekonomskih razlogov je izbira partnerja temeljila na podlagi lastnih interesov in želja.

V meščanskem in delavskem razredu se prvič pojavita romantična ljubezen in poroka, ki ne temelji le na ekonomski presoji in prvič se delovno okolje loči od zasebnega. Položaja nista enakopravna, meščanka je omejena na dom in gospodinjstvo, medtem ko meščan deluje v javni sferi, v delavskem razredu pa je delavka veliko slabše plačana za isto opravljeno delo kot delavec. V delavskem razredu družina kot proizvodna enota razpade, otroci se šolajo in ženske delajo.

Stališča Cerkve do spolnosti in zakonske zveze so zelo stroga in nepopustljiva. Tako je z uvedbo celibata od 11. stoletja dalje prepovedala duhovnikom sklepati zakonske zveze, imeti otroke in vzdrževati spolne odnose. Zakonsko zvezo sicer dvigne v zakrament, vendar poudarja, da je spolnost dovoljena izključno v reproduktivne namene in da je grešno zadovoljevati spolno slo in poželenje, občevati ali se samozadovoljevati, če pri tem ni možno zaploditi otroka. Dolgo je bila ženska v očeh Cerkve manjvredno bitje, ki služi le rojevanju in vzgajanju otrok ter je popolnoma podrejena moškemu. Danes pa se ta stališča Cerkve do ženske spreminjajo, ji priznavajo dostojanstvo in odgovornost.

Danes je zakonska zveza opredeljena kot enakopravna in svobodna zveza med moškim in žensko, ki temelji na ljubezni in zaupanju. V Sloveniji zakonsko zvezo ureja Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerij iz leta 1976. Določa pogoje za sklenitev zakonske zveze, pravice in dolžnosti zakoncev ter načine prenehanja zakonske zveze in njene posledice. Pomembno je, da opredeljuje izvenzakonsko skupnost enakovredno zakonski, če so izpolnjeni določeni pogoji. Zakonska in izvenzakonska skupnost imata enake pravice in dolžnosti ter pri ločitvi sledijo enake pravne posledice.

Spremembe zakonskega in družinskega življenja se danes kažejo predvsem v obliki upadanja števila rojstev, pomena zakonske zveze, v povečevanju starosti ob rojstvu otroka ali ob sklenitvi zakonske zveze, v naraščanju števila razvez in posledično enostarševskih in reorganiziranih družin in podobno. Vse to je posledica emancipacije žensk, ki so si z željo po izobrazbi in zaposlitvi pridobile samostojnosti in neodvisnost. Večja zaposlenost žensk pa je posledično pripeljala do rojevanja manjšega števila otrok. Danes ima malo katera ženska več kot dva otroke. Z večanjem zaposlitve žensk se veča tudi odstotek ločitev in ponovnih porok, ki pa družijo otroke partnerjevih predhodnih razmerij. Naraščanje števila razvez je posledica spremenjenega položaja žensk v družbi, ki postanejo samostojne in neodvisne, v liberalizaciji razvezne zakonodaje, v destigmatizaciji ločitve ipd.

Zakonska zveza se je spremenila v svobodno, enakopravno in neobvezujočo institucijo, kjer imata oba zakonca enake pravice in dolžnosti. Mladi so osvobojeni pritiskov družine, države in Cerkve. Individualno odločajo s kom in kdaj se bodo poročili.

Pomembno je postalo najti nekoga, s katerim želimo ustvariti partnersko skupnost in mu posvetiti vso ljubezen in pozornost ter z njim/njo imeti otroke, vendar ne nujno v zakonski skupnost, saj so oblike družinskega življenja pluralizirane.

V empiričnem delu statistično predstavim sodobne trende zakonskega in družinskega življenja. Število sklenjenih zakonskih zvez upada, po drugi strani pa se dviguje število izvenzakonskih rojstev. Povprečna starost matere ob otrokovem rojstvu je iz začetka devetdesetih do začetka novega tisočletja narasla za dve leti, prav tako se viša starost ženina in neveste ob sklenitvi zakonske zveze. Razlog za višanje starosti ob otrokovem rojstvu in sklenitvi zakonske zveze je predvsem v tem, da se mladi želijo finančno in prostorsko osamosvojiti od izvirne družine, za to pa je potrebna visoka izobrazba in/ali dobra zaposlitev.

Postavljena hipoteza, da se posamezniki glede na izobrazbo, starost in nacionalnost poročajo znotraj svojih skupin, velja le delno. Glede na izobrazbo se večinoma poročajo znotraj svoje skupine. Zelo malo je sklenjenih porok, kjer so velika odstopanja glede izobrazbe. Mogoče je zaznati le nekaj več porok med slabše izobraženim ženinom in bolj izobraženo nevesto kot pa obratno. Glede na starost svojo hipotezo zavrnem, saj je veliko porok med različnimi starostmi in ne znotraj svoje starostne skupine. Predvsem je zaznati trend poročanja mlajših nevest in starejših ženinov. Bolj kot narašča starost nevest, manj je porok, medtem ko je z rastjo ženinove starosti porok še vedno veliko. Glede nacionalnosti pa velja pravilo poročanja znotraj svoje nacionalne skupine. Razvidno je, da so Slovenke bolj odprte in pripravljene si ustvariti družino s pripadnikom druge nacionalnosti kot pa Slovenci.

Rezultati kvalitativne raziskave kažejo, da mladi vidijo zakonsko zvezo kot skupnost moškega in ženske, ki se odločita skupaj ostati in imeti otroke. Večina se jih še ne vidi v zakonski skupnosti, vendar predvsem zato, ker so še mladi in ker danes mladi pogosto odlašajo s poroko, dokler se ne osamosvojijo, tako glede prostora, kot denarja. Vendar se jim zakonska zveza zdi pomembna in si je želijo. V njej vidijo pripadnost drug drugemu, ustvarjanje družine in uradno potrditev.

Zakonsko zvezo svojih staršev ocenjujejo nad mojimi pričakovanji, saj pravijo, da gre za uspešne zveze. Glede na današnje povečano število razvez me je ta ugotovitev

prijetno presenetila. Večina jih meni, da se je veliko spremenilo od časa sklepanja zakonske zveze njihovih staršev in današnjimi časi, kar je v skladu z mojim pričakovanji. Izpostavijo predvsem to, da ni več greh živeti »na koruzi« in imeti izvenzakonske otroke, ter da so ženske bolj emancipirane in enakovredne moškim. Pravijo tudi, da starši nimajo pričakovanj glede njihove poroke, vendar menim, da je to zgolj posledica tega, da se doma o tem ne pogovarjajo veliko oziroma da se sploh še nikoli niso.

Kljub temu, da ne gre za reprezentativno raziskavo, sem lahko ugotovila številne splošne vidike gledanja mladih na zakonsko zvezo. Ena izmed omejitev je vsekakor v tem, da sem vključila predvsem študente. Menim, da bi lahko veliko zanimivega ugotovila, če bi vključila tudi mlade zaposlene, saj so ti ekonomsko neodvisni in verjetno imajo zato drugačne poglede na zakonsko zvezo od študentov, ki v večini živijo od finančne pomoči staršev. Druga omejitev pa je ta, da so bili v mojo raziskavo vključeni posamezniki iz urbanih okolij. Vsekakor bi bilo zanimivo zajeti tudi posameznike iz ruralnih območij. Vendar sem bila pri izboru omejena na neformalne socialne mreže.

5 SEZNAM LITERATURE IN INTERNETNIH VIROV

LITERATURA:

- o Aldous, Joan (1996): *Family careers: Rethinking the developmental perspective*. Sage Publications. USA.
- o Bebel, Avgust (1960): *Ženska in socializem*. Cankarjeva založba. Ljubljana.
- o Bergant, Milica (1981): *Družina – zakon – ljubezen na razpotjih*. Zavod SR Slovenije za šolstvo. Ljubljana.
- o Brajša, Pavao (1982): *Človek, spolnost, zakon. Delavska enotnost*. Ljubljana.
- o Cigale, M. (1992): O ženskem delu. V Marija Cigale in dr. (ur.) *KO odgrneš sedem tančic: zbornik ženske v Sloveniji*, 37-46. Društvo iniciativa. Ljubljana.
- o De Rougemont, D. (1999): *Ljubezen in zahod*. *cf, Ljubljana.
- o Engels, Friedrich (1947): *Izvor družine, privatne lastnine in države*. Cankarjeva založba. Ljubljana.
- o Flandrin, Jean - Louis (1986): *Družina. Sorodstvo, družina in spolnost v Franciji od 16. do 18. stoletja*. Delavska enotnost. Ljubljana.
- o Geč - Korošec, Miroslav (1987): *Pravna ureditev življenja v dvoje*. ČGP Delo – TOZD Gospodarski vestnik. Ljubljana.
- o Giddens, A. (2000): *Preobrazba intimnosti: spolnost, ljubezen in erotika v sodobnih družbah*. *cf. Ljubljana.
- o Gittins, Diane (1993): *The Family In Question*, The MacMillan Press LTD. London.
- o Goody, J. (2003): *Evropska družina: zgodovinskoantropološki esej*. *cf. Ljubljana.
- o Jogan, M. (1979): *Družina in zakonska zveza v socialistični samoupravni družbi*. V: Azra Kristančič, Irena Kovačič (ur.): *Svetovanje za skupno življenje*, 107-157. Delavska enotnost. Ljubljana.
- o Jogan, Maca (1986): *Ženska, cerkev in družina*. Delavska enotnost. Ljubljana.
- o Josipovič, D. (2004): *Ob misli, da boš izumrl, težko spodbujaš višjo rodnost*. Dnevnik Zelena pika. (09. 10. 2004: 24). Ljubljana.
- o Makarovič, Marija (1995): *Družinsko življenje v luči slovenskega narodopisja*. V: Jože Ramovš (ur.): *DRUŽINA: zbornik predavanj in razprav na osrednjih strokovnih prireditvah v Sloveniji v letu družine v Cankarjevem domu v*

Ljubljani, 221-246. Inštitut Antona Trstenjaka za psihologijo, logoterapijo in antropohigieno. Ljubljana.

- o Mladenović, Marko (1984): Osnovi sociologije porodice. Savremena administracija. Beograd.
- o Satir, V. (1995): Družina za naš čas. Cankarjeva založba. Ljubljana.
- o Sedmak, Mateja (2002): Kri in kultura: etnično mešane zakonske zvez v Slovenski Istri. Zgodovinsko društvo za južno Primorsko. Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije. Koper.
- o Sieder, R. (1998): Socialna zgodovina družine. Studia Humanitatis. Ljubljana.
- o Smiljanić, Dragoslav in Mijušković, Milisav (1968): Zakon in družina v zgodovini. Državna založba Slovenije. Ljubljana.
- o Sociološki leksikon (1982). Savremena administracija. Beograd.
- o Šircelj, M. (1998): Kazalci družbenega razvoja Slovenije III. IB revija, št. 1-2-3/1998, str 65-80.
- o Švab, A. (2001): Družina; od modernosti k postmodernosti. Znanstveno in publicistično središče. Ljubljana.
- o Predavanja profesor Tanje Renner pri predmetu Sociologija družine (2002).
- o Predpisi o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. (2004) Uradni list Republike Slovenije. Ljubljana.
- o Ranke – Heinemann, Uta (1992): Katoliška cerkev in spolnost. Državna založba Slovenije. Ljubljana.
- o Rijavec, V. (1992): Pravni položaj žensk v zakonski zvezi in v izvenzakonski skupnosti. V Marija Cigale in dr. (ur.) *KO odgrneš sedem tančic: zbornik ženske v Sloveniji*, 145-156. Društvo iniciativa. Ljubljana.
- o Tepavčević, Ž. (2003): Zakonska zveza in spolnost v katoliški doktrini. Socialno delo, 42, december 2003, št. 6, str. 355-360.
- o Ule, M., Kuhar, M. (2003): Mladi, družina, starševstvo: Spremembe življenjskih potekov v pozni moderni. Fakulteta za družbene vede. Ljubljana.

INTERNETNI VIRI:

- o http://www.stat.si/letopis/index_vsebina.asp?poglavje=4&leto=2004&jezik=si
- o <http://www.stat.si/letopis/2004/04-04.pdf>
- o http://www.stat.si/novice_poglej.asp?ID=549
- o http://www.stat.si/popis2002/si/rezultati/rezultati_red.asp?ter=SLO&st=22
- o <http://www.stat.si/doc/pub/rr816-2004/P-5/T05-14-02.xls>
- o <http://www.stat.si/doc/pub/rr816-2004/P-5/T05-12-02.xls>
- o http://www.stat.si/novice_poglej.asp?ID=308

PRILOGA A – Načrt intervjuja, usmerjevalna vprašanja

Ime in starost:

1. Kako bi z lastnimi besedami definiral/a zakonsko zvezo?
2. Ali se vidiš v zakonski skupnosti in kako pomembna se ti zdi zakonska zveza?
3. Kaj misliš da je namen poroke?
4. Ali misliš, da je zakonska zveza oziroma »biti poročen/a« pomembno za vzpon na družbeni lestvici?
5. Kako bi ocenil/a zakonsko zvezo svojih staršev?
6. Ali misliš, da se je veliko spremenilo od časa sklepanja zveze tvojih staršev in kaj?
7. Kakšna so pričakovanja staršev glede tvoje poroke? Ali misliš, da ti bodo pri poroki pomagali?
8. Kaj pričakuješ od sklenjene zakonske zveze?
9. Kaj misliš, kateri so najpomembnejši razlogi zaradi katerih se ljudje poročajo?
10. Ali misliš, da je nosečnost pravi razlog za sklepanje zakonske zveze?
11. Kakšni so tvoji strahovi glede zakonske zvez?
12. Kaj misliš, katere so pozitivne in katere negativne lastnosti zakonske zveze?
13. Ali misliš, da je za zakon dovolj ljubezen na prvi pogled ali misliš, da je bolje svojega partnerja dobro poznati pred poroko?
14. Kaj pričakuješ od partnerja v zakonski zvezi?

1. INTERVJU: TANJA, 24 LET

1. Kako bi z lastnimi besedami definirala/a zakonsko zvezo?

Zveza, ki jo skleneta moški in ženska pred uradno osebo in si obljubita spoštovanje in večno zvestobo, dokler ju smrt ne loči.

2. Ali se vidiš v zakonski skupnosti in kako pomembna se ti zdi zakonska zveza?

Da, čez čas. Če misliš na lestvici od nič do zelo pomembna, se mi zdi, da je še kar pomembna. Gre za ohranjanje neke tradicije. Poročala se je velika večina naših staršev, babic in dedkov ... pa ne samo tradicija, tu je tudi neko zakonsko ovrednotenje, priznanje večne ljubezni med ženo in možem. Zame ima tudi praktične strani, namreč lažje je reči imam moža, kot pa imam izvenzakonskega partnerja.

3. Kaj misliš da je namen poroke?

Ne vem. Poročiti se, imeti skupen dom, ustvariti si družino ...

4. Ali misliš, da je zakonska zveza oziroma »biti poročen/a« pomembno za vzpon na družbeni lestvici?

Da. Ali pa tudi ne. Odvisno kje. Drnovšek sploh nima žene, pa je kar visoko. Janša je tudi ločen, pa je tudi družbeno pomembna osebnost. V ZDA mu mogoče kaj takega ne bi ratalo. Sicer pa so kaki privlačni samci, ki so ful pomembni, tudi zanimivi. Mislim, da to ni tako pomembno.

5. Kako bi ocenil/a zakonsko zvezo svojih staršev?

Moji starši – ha, to je pa dobro vprašanje. Fajn se mata skupaj, kregata se ne. No, včasih, ampak ne za dolgo. Eden brez drugega ne moreta. Če gledam druge zakonske zveze imata moja dva tako, ki je dobra in ki si jo večina ob sklepanju zakonske zveze želi. Idealna ni, ampak take verjetno sploh ni.

6. Ali misliš, da se je veliko spremenilo od časa sklepanja zveze tvojih staršev in kaj?

Spremenilo se verjetno ni veliko. Kaj pa vem. Že sam način življenja se je tako spremenil, da to sigurno vpliva tudi na to. Mislim, da se je spremenila predvsem vloga žensk v zakonu, pa tudi moških. Ženske so vse bolj emancipirane in veliko nekdanjih ženskih opravil opravljajo tudi moški. Spremenilo se je tudi to, da se je takrat veliko več parov odločalo za zakon.

7. *Kakšna so pričakovanja staršev glede tvoje poroke? Ali misliš, da ti bodo pri poroki pomagali?*

Moje poroke sploh še nihče ne omenja, tako da ne vem, kakšna so njihova pričakovanja. Finančno mi verjetno bodo. Psihično pa verjetno ne.

8. *Kaj pričakuješ od sklenjene zakonske zveze?*

Zadostno mero ljubezni, potrpežljivosti, lepo in krasno skupno življenje v lepi in krasni hiši ... Kaj naj ti še naštejem?

9. *Kaj misliš, kateri so najpomembnejši razlogi, zaradi katerih se ljudje poročajo?*

Otroci, pritisk staršev, vera. Verjameš ali ne to je enim ful pomembno. Tradicija, denar, kot darilo. Eni si kar opomorejo in v ta namen delajo ogromne poroke. Aja – pa ljubezen, a ne?! Ampak kdor se poroči samo iz ljubezni in nič ne razmišlja, temu se ne piše dobro. Preden se poročiš, moraš imeti dovolj trdno vezo s partnerjem, ki temelji na zaupanju in tudi na prijateljstvu. Če se z nekom poročiš, se moraš zavedati, da ti mora biti tudi prijatelj. Je pa res, da je ljubezen tudi zelo pomembna. Oba morata biti čim bolj finančno samostojna in ne odvisna od staršev. Mogoče še kaj, ampak če imaš vse to, potem se lahko poročiš.

10. *Ali misliš, da je nosečnost pravi razlog za sklepanje zakonske zveze?*

Ne. To ne sme biti razlog za poroko. Vsaj ne edini.

11. *Kakšni so tvoji strahovi glede zakonske zvez?*

Da se bo vse spremenilo. Ko stopiš v zakon, moraš skrbeti za ogromno stvari in sposoben moraš biti sprejemati odločitve v dvoje. Nekaterim pri tem ne gre, pa če je ljubezen še tako velika. Zato se splača živeti skupaj pred poroko in se prepričati, če je to sploh to.

12. *Kaj misliš, katere so pozitivne in katere negativne lastnosti zakonske zveze?*

Pozitivne so te, da nisi sam, da imaš ob sebi nekoga, ki ga imaš rad, da ti nekdo pomaga. Negativne: nenehno moraš skrbeti za nekoga, ker nisi sam in ne moreš misliti samo nase. Pa če se preveč kregaš, tudi ni dobro, ker te na koncu lahko pri ločitvi veliko stane.

13. *Ali misliš, da je za zakon boljša ljubezen na prvi pogled ali misliš, da je bolje svojega partnerja dobro poznati pred poroko?*

Če gre za ljubezen na prvi pogled, se lahko obnese, če se srečata človeka, ki se zanimata za iste stvari in imata iste navade ali pa če se srečata človeka, ki sta zelo tolerantna in sta pripravljena za vsako stvar popustiti ... Drugače pa je bolje poznati človeka in

spoznati vse njegove dobre in slabe strani, ker samo tako več kaj te čaka in lahko se odločiš za da ali ne.

14. Kaj pričakuješ od partnerja v zakonski zvezi?

Zvestobo, to je ful pomembno. Pomoč pri vseh odločitvah, ki se tičejo skupnega življenja. Spoštovanje. Tudi pomoč pri kakšnih gospodinjskih delih in ne samo sedenje pred televizorjem. Pa da ti po dvajsetih letih zakona mogoče še kdaj reče, da te ima rad. Pa da ne pozabi na obletnice, rojstni dan, valentinovo ... Ne pričakujem daril, dovolj bo že, da se bo spomnil. Pa zadostno mero svobode, da lahko v miru preberem kako knjigo, da grem na kavo s sosedo, da me ne sprašuje non stop kam grem in kje sem bila, torej zaupanje.

2. INTERVJU: MOJCA, 24 LET

1. Kako bi z lastnimi besedami definiral/a zakonsko zvezo?

Zakonska zveza je uradna združitev dveh zaljubljenec, seveda različnega spola, ki si želita ostati skupaj celo življenje. Potrjena je pred zakonom in nalaga zakoncema določene obveznosti, predvsem glede skupnega premoženja.

2. Ali se vidiš v zakonski skupnosti in kako pomembna se ti zdi zakonska zveza?

Če se poročim ali ne, meni je čisto vseeno. Pomembno je samo, da imam stalnega partnerja s katerim si drug drugemu stojiva ob strani, se spoštujeva, ljubiva ... List papirja iz matičnega urada tega ne potrjuje in mi tudi ne garantira da bo zveza uspešna in dolgotrajna. Mi je pa všeč simbolno sporočilo poroke, kot potrditve ljubezni med dvema človekoma pred prijatelji in sorodniki. Če bi se poročila bi se izključno zaradi romantičnosti dogodka, po možnosti na kakšni eksotični destinaciji, potem pa če bi zakon v Sloveniji veljal al pa ne mi je čisto vseeno.

3. Kaj misliš da je namen poroke?

Namen poroke je različen za različne ljudi. Nekateri vidijo v tem potrditev ljubezni, drugi iluzorno mislijo, da si s tem zagotovijo zvestega sopotnika do smrti, spet tretji, da bodo na ta način finančno preskrbljeni. Mislim, da je predvsem materialna varnost eden izmed pomembnih vzrokov za poroko. No, poznam pa tudi take, ki se poročijo zaradi ceremonije same in planirajo poroko že mesece in leta vnaprej, da bi to bil najlepši, najsrečnejši in najbolj popoln trenutek v njihovem življenju. Potem je tu še tista stara tradicionalna miselnost, da otrok ne sme biti rojen izven zakona in marsikdo se poroči po novici o zanositvi, zgolj zaradi strahu pred negativnim odzivom skupnosti.

4. *Ali misliš, da je zakonska zveza oziroma »biti poročen/a« pomembno za vzpon na družbeni lestvici?*

Hm ... Mislim, da ne. Odvisno od življenjskega okolja. Na podeželju vsekakor, v mestih in velemestih pa v današnjem času postmodernosti to nima velikega pomena. Za vzpon po družbeni lestvici je bolj pomemben uspeh v karieri, ugled, na žalost tudi premoženje.

5. *Kako bi ocenil/a zakonsko zvezo svojih staršev?*

Moja dva sta poročena že trideset let. Njun zakon ni bil brez vzponov in padcev, ampak gledano v celoti živita v srečni zvezi, imata se rada, se razumeta in spoštujeta.

6. *Ali misliš, da se je veliko spremenilo od časa sklepanja zveze tvojih staršev in kaj?*

Predvsem se je spremenilo to, da so ženske postale finančno še bolj neodvisne od moških kot takrat, da so se sposobne same preživljati in da so lahko ustvarjalne. Izbira poklica je širša kot včasih, ženska lahko najde tisto, kar jo veseli in si zgradi kariero. Klasična zakonska zveza v smislu moškega, ki finančno preživlja družino in žensko, ki gospodinji doma je v zatonu.

7. *Kakšna so pričakovanja staršev glede tvoje poroke? Ali misliš, da ti bodo pri poroki pomagali?*

Moji starši nimajo nobenih pričakovanj glede moje poroke. Če bi naznanila, da se bom poročila pa bi mi seveda pomagali pri organizaciji.

8. *Kaj pričakuješ od sklenjene zakonske zveze?*

Pravzaprav nič drugega kot pričakujem od zveze, ki ni bila potrjena pred zakonom. Ljubezen, spoštovanje, zaupanje, varnost, predvsem emocionalno in prijateljstvo.

9. *Kaj misliš, kateri so najpomembnejši razlogi, zaradi katerih se ljudje poročajo?*

Nekaj sem že govorila o tem ... Prvič, potrditev ljubezni med dvema človekoma pred prijatelji in družino. Drugič, zagotovitev materialne varnosti. Tretjič, rojstvo otroka v zakonski zvezi. Četrto strah pred obrekovanjem in neodobravanjem skupnosti. Petič, za pridobitev določenih pravic, predvsem je to najbolj očitno, če se poročiš s tujcem, ker na ta način naenkrat dobiš pravice do prebivanja in dela v njegovi državi.

10. *Ali misliš, da je nosečnost pravi razlog za sklepanje zakonske zveze?*

Ne vem, zakaj bi se poročil samo zato, da ugotiš družbi, ki še vedno rada vidi, da je otrok rojen v zakonski zvezi. To se mi zdi nesmiselno.

11. *Kakšni so tvoji strahovi glede zakonske zvez?*

Ob morebitni prekinitvi zveze so komplikacije neprimerno večje, če si v zakonski zvezi. Vse kolobocije z razvezo na sodišču, z odvetniki itd. To je prava farsa, ki te stane veliko denarja in živcev.

12. Kaj misliš, katere so pozitivne in katere negativne lastnosti zakonske zveze?

Tisti, ki bolj verjamejo v zakonsko zvezo kot jaz, bi najbrž takoj našteli vse od emocionalne do materialne varnosti, ljubezni, zaupanja, ampak to imaš lahko tudi če ne poseduješ lista papirja od matičarja. Predvsem tistim, ki so verni in se poročajo v cerkvi ima poroka še večji pomen kot drugim, ker gre pač za priznanje ljubezni pred bogom in blagoslovitev zveze s strani cerkve. Negativna plat pa je ločitev, kot sem omenila prej.

13. Ali misliš, da je za zakon dovolj ljubezen na prvi pogled ali misliš, da je bolje svojega partnerja dobro poznati pred poroko?

Če se že odločiš za poroko je vsekakor bolje partnerja prej dobro poznati. Ampak mogoče potem romantičnost in spontanost, ki bi morala spremljati poroko izgineta in je dogodek bolj dolgočasen, manj razburljiv, bolj instrumentalen.

14. Kaj pričakuješ od partnerja v zakonski zvezi?

Natanko to kar pričakujem od vsakega partnerja: ljubezen, zaupanje, spoštovanje, prijateljstvo, razumevanje.

3. INTERVJU: SAŠA, 24 LET

1. Kako bi z lastnimi besedami definiral/a zakonsko zvezo?

Zveza med moškim in žensko, ki skleneta zakon in živita v isti celici.

2. Ali se vidiš v zakonski skupnosti in kako pomembna se ti zdi zakonska zveza?

Nisem prepričana, ker sem zaenkrat še samska. Poročila bi se samo zaradi tega, da bi šla na medene tedne. Poroka sama mi ne pomeni nič in mislim, da naredi samo slabše. Če bi se že poročila bi bilo to med 28. in 30. letom. Poroka mi pomeni zelo malo, ker to predstavlja samo en list in stroške. V primerjavi s hišo, otroci se mi zakonska zveza, kot vrednota zdi zelo nepomembna.

3. Kaj misliš da je namen poroke?

Ljudje mislijo, da je poroka potrditev ljubezni in da se otroci rodijo v zakonski skupnosti. Premoženje na kup in da si še kaj več ustvariš. To je en začetek pogube.

4. Ali misliš, da je zakonska zveza oziroma »biti poročen/a« pomembno za vzpona družbeni lestvici?

Odvisno s kom se poročiš. Če se poročiš z bogatim potem ja, če se z revnim potem ne.

5. *Kako bi ocenil/a zakonsko zvezo svojih staršev?*

Poraz. Bila sta poročena in sta se ločila. Mislim, da je bila to edina pametna stvar, ki sta jo naredila v dvajsetih letih zakona. Ker se nista zastopila, nista imela nič skupnega.

6. *Ali misliš, da se je veliko spremenilo od časa sklepanja zveze tvojih staršev in kaj?*

Ja. Ljudje se sploh ne poročajo toliko in sploh ne toliko mladih. In nihče te ne gleda postrani, če imaš nezakonskega otroka.

7. *Kakšna so pričakovanja staršev glede tvoje poroke? Ali misliš, da ti bodo pri poroki pomagali?*

Jih ni. Mogoče si jih na skrivaj želijo, vendar to zanikajo. Mama pravi, da je poroka brez veze. Mami bi mi ziher naredila predporočno pogodbo. Tudi sama sem za to, četudi bi se poročila z bogatim.

8. *Kaj pričakuješ od sklenjene zakonske zveze?*

Nič ne pričakujem. Mogoče edino zabavo za poroko in medene tedne. Poročila bi se v tujini, da v Sloveniji ta poroka sploh ne bi bila veljavna.

9. *Kaj misliš, kateri so najpomembnejši razlogi, zaradi katerih se ljudje poročajo?*

Mislim, da so to ljubezen, nosečnost, denar in stanovanje. Sama bi se poročila iz zaupanja, ljubezni, iskrenosti in obojestranske podpore.

10. *Ali misliš, da je nosečnost pravi razlog za sklepanje zakonske zveze?*

Ne. To je najbolj trapast razlog zaradi katerega se lahko poročiš. Lahko se poročiš po otroku.

11. *Kakšni so tvoji strahovi glede zakonske zvez?*

Da bi dobila lenega deca, ki bi me maltretiral, pretepal, pil živce in se ne bi ukvarjal z otroki ter da bi se v zakonu ful spremenil.

12. *Kaj misliš, katere so pozitivne in katere negativne lastnosti zakonske zveze?*

Pozitivni strani sta zaroka in zabava ob poroki. Negativne pa da je poroka velik strošek. Jaz ne bi bila nikoli za to, da me nekdo zaprosi in da se poročim v Sloveniji. Samo v primeru hude zaljubljenosti bi se poročila cerkveno z nekom, ki mu to veliko pomeni. Sicer se pa ne bi nikoli poročila cerkveno, ker mi je to samo ena farsa.

13. *Ali misliš, da je za zakon dovolj ljubezen na prvi pogled ali misliš, da je bolje svojega partnerja dobro poznati pred poroko?*

Odvisno. Lahko je zakon uspešen z ljubeznijo na prvi pogled bolj kot če se poznaš deset let in se nato poročiš. Sicer pa če v dveh letih ne narediš koraka naprej, da se poročiš, gre to samo še narazen.

14. Kaj pričakuješ od partnerja v zakonski zvezi?

Da bo še boljši kot je bil pred poroko, kar v resnici ni možno. Da bi se še bolj trudil, kar je nemogoče. Teta mi je rekla, da si tipa predstavljaš sto krat slabšega kot je in se nato vprašaj če bi se še poročila z njim.

4. INTERVJU: JAN, 25 LET

1. Kako bi z lastnimi besedami definiral/a zakonsko zvezo?

Dva golobčka, lahko tudi istospolna, ki na podlagi ljubezni in ob morebitnih materialnih dobrinah uživata zakonsko življenje.

2. Ali se vidiš v zakonski skupnosti in kako pomembna se ti zdi zakonska zveza?

Trenutno ne, morda čez nekaj let, namreč zdi se mi da sem se premlad in zdi se mi da zakonska zveza ni nujna za srečno življenje v dvoje. Meni osebno ne pomeni preveč. Lahko pa drugim osebkom predstavlja višek, vrhunec v njihovem življenju.

3. Kaj misliš da je namen poroke?

Uradna združitve in potrditev ljubezni.

4. Ali misliš, da je zakonska zveza oziroma »biti poročen/a« pomembno za vzpon na družbeni lestvici?

Odvisno v kateri družbeni lestvici se nahajaš, glede na poklic oziroma v kateri družbeni lestvici se nahaja tvoj partner. Načeloma pa se mi zdi, če si v zakonskem stanu se v vsakem primeru spremeni položaj v družbeni lestvici gor ali dol.

5. Kako bi ocenil/a zakonsko zvezo svojih staršev?

Ni uspela. Bila sta poročena, a sta se ločila zaradi nesoglasij.

6. Ali misliš, da se je veliko spremenilo od časa sklepanja zveze tvojih staršev in kaj?

Spremenilo se je veliko, predvsem je večja svobodomiselnost pri izbiri partnerja, načina sklepanja zvez, razvez, ne prevladujejo več tabuji kot nekoč.

7. Kakšna so pričakovanja staršev glede tvoje poroke? Ali misliš, da ti bodo pri poroki pomagali?

Ne vem ravno kakšna pričakovanja imajo, vendar če bi stopil v zakonsko zvezo sem prepričan, da bi mi stali ob strani.

8. Kaj pričakuješ od sklenjene zakonske zveze?

Pričakujem isti odnos, kot pred sklenitvijo zakonske zveze.

9. Kaj misliš, kateri so najpomembnejši razlogi, zaradi katerih se ljudje poročajo?

Keš, ljubezen, rojstvo otroka, prisila svojcev, neurejene družinske razmere pri enem od partnerjev, stalna služba, urejeno prebivališče, neodvisnost, dober sex.

10. Ali misliš, da je nosečnost pravil razlog za sklepanje zakonske zveze?

Mislim, da to ni dober razlog za sklenitev zakonske zveze, ker morajo biti temelji postavljeni nekje drugje.

11. Kakšni so tvoji strahovi glede zakonske zvez?

Da žena postane neurejena in nemarna, da me prevara in jo pobriše s prvim, ki pride mimo.

12. Kaj misliš, katere so pozitivne in katere negativne lastnosti zakonske zveze?

Negativne: birokracija pri sklepanju zakonske zveze in priprave na poroko, vezanost za celo življenje na enega partnerja. Pozitivne: vedno ti stoji nekdo ob strani na katerega se lahko zanesesh, s katerim se lahko pogovarjaš, stalen sex in ostalo.

13. Ali misliš, da je za zakon dovolj ljubezen na prvi pogled ali misliš, da je bolje svojega partnerja dobro poznati pred poroko?

Eno in drugo, če ga ne poznaš dobro pridejo kasneje na dan njegove slabe lastnosti, če pa ga dobro poznaš izgubi partnerstvo čar pri spoznavanju osebnih lastnosti partnerja.

14. Kaj pričakuješ od partnerja v zakonski zvezi?

Pričakujem zvestobo, vračanje ljubezni, skrb za stanovanje, dobro kuharico itn

5. INTERVJU: SNEŽA, 23 LET

1. Kako bi z lastnimi besedami definiral/a zakonsko zvezo?

Nekaj, v kar stopita dva, ki se imata rada in si želita skupne prihodnosti.

2. Ali se vidiš v zakonski skupnosti in kako pomembna se ti zdi zakonska zveza?

Da, vendar šele čez nekaj let. V bistvu se mi ne zdi ne vem kako zelo pomembna. Bi živela z nekom tudi, če se ne bi nikoli poročila.

3. Kaj misliš da je namen poroke?

V veliki večini potrditev ljubezni.

4. Ali misliš, da je zakonska zveza oziroma »biti poročen/a« pomembno za vzpon na družbeni lestvici?

Odvisno s kom si poročen.

5. Kako bi ocenil/a zakonsko zvezo svojih staršev?

Dokaj dobro. In zdi se mi, da se iz leta v leto izboljšuje.

6. Ali misliš, da se je veliko spremenilo od časa sklepanja zveze tvojih staršev in kaj?

Že sama starost, kdaj so se takrat odločili za poroko in kdaj sedaj.

7. *Kakšna so pričakovanja staršev glede tvoje poroke? Ali misliš, da ti bodo pri poroki pomagali?*

Si želijo tega in pripravljeni mi bi bili pomagati.

8. *Kaj pričakuješ od sklenjene zakonske zveze?*

Upam na vse pozitivno, čeprav vem, da bo daleč od tega.

9. *Kaj misliš, kateri so najpomembnejši razlogi, zaradi katerih se ljudje poročajo?*

Ljubezen, želja po skupni prihodnosti, nosečnost, denar, zaupanje, spoštovanje, iskrenost, želja po skupni prihodnosti.

10. *Ali misliš, da je nosečnost pravi razlog za sklepanje zakonske zveze?*

Definitivno ne, ker taka veza sigurno ne bo uspela.

11. *Kakšni so tvoji strahovi glede zakonske zvez?*

Da bi me mož tepel, varal ali kako drugače psihično maltretiral.

12. *Kaj misliš, katere so pozitivne in katere negativne lastnosti zakonske zveze?*

Pozitivne so: otroci, denar. Negativne pa: manj oziroma nič svobode, gospodinjska opravila.

13. *Ali misliš, da je za zakon dovolj ljubezen na prvi pogled ali misliš, da je bolje svojega partnerja dobro poznati pred poroko?*

Jaz osebno se ne bi nikoli poročila iz ljubezni na prvi pogled, čeprav mogoče bi to kasneje še bolj funkcioniralo. Menim, da se morata dva vsaj malo poznati preden se poročita.

14. *Kaj pričakuješ od partnerja v zakonski zvezi?*

Da mi stoji ob strani, me spoštuje, vzpodbuja, da me ima rad. Da je ob meni, ko ga potrebujem.

6. INTERVJU: GORAZD, 26 LET

1. *Kako bi z lastnimi besedami definiral/a zakonsko zvezo?*

To je kompromis, spoštovanje, razumevanje, ljubezen, zvestoba ...

2. *Ali se vidiš v zakonski skupnosti in kako pomembna se ti zdi zakonska zveza?*

Zaenkrat še ne, toda s časoma upam, da se bo ta ideja pojavila v moji glavi. Če bom našel primerno partnerico se mi zdi zakonska zveza zelo pomembna. Predstavljam si jo kot osnovni temelj družine.

3. *Kaj misliš da je namen poroke?*

Namen je zakonska institucionalizacija, simboličen dokaz pripadnosti drug drugemu.

4. *Ali misliš, da je zakonska zveza oziroma »biti poročen/a« pomembno za vzpon na družbeni lestvici?*

Odvisno od situacije. Mislim pa da je relevantna tega v zadnjem času čedalje nižja.

5. *Kako bi ocenil/a zakonsko zvezo svojih staršev?*

Soliden zgled tistega kar si želim.

6. *Ali misliš, da se je veliko spremenilo od časa sklepanja zveze tvojih staršev in kaj?*

Da. Predvsem nekateri moralni aspekti, ki se nanašajo na pomembnost zakona in s tem posledično družine.

7. *Kakšna so pričakovanja staršev glede tvoje poroke? Ali misliš, da ti bodo pri poroki pomagali?*

Pomoč pričakujem, a se mi tudi sanja ne kakšna so njihova pričakovanja, razen da bi že lahko imel resno punco.

8. *Kaj pričakuješ od sklenjene zakonske zveze?*

Pričakujem kompromis spoštovanje, razumevanje, ljubezen, zvestobo ... V bistvu kreacijo družine, v dobrem in slabem, ki vsebuje tudi kakšnega bolj ali manj prisrčnega potomca.

9. *Kaj misliš, kateri so najpomembnejši razlogi, zaradi katerih se ljudje poročajo?*

Ljubezen, želja po pripadnosti, ustvarjanje idealizirane skupnosti z nekom, »nesrečne« okoliščine, oportunizem ...

10. *Ali misliš, da je nosečnost pravil razlog za sklepanje zakonske zveze?*

Mislim, da to ni pravilen razlog za sklenitev zakonske zveze. Torej ne.

11. *Kakšni so tvoji strahovi glede zakonske zvez?*

Da tega ne bi doživel z osebo s katero si to želim, da bi bila realnost drugačna od predstave v glavi.

12. *Kaj misliš, katere so pozitivne in katere negativne lastnosti zakonske zveze?*

Pozitivne: imeti nekoga, deliti vse z nekom, sodelovanje, da ko nekoga potrebuješ je vedno ob tebi itn. Negativne: nezaupanju, varanje, nespoštovanje, maltretiranje oziroma zloraba itn.

13. *Ali misliš, da je za zakon dovolj ljubezen na prvi pogled ali misliš, da je bolje svojega partnerja dobro poznati pred poroko?*

Bolj pomembno je partnerja dobro spoznati, saj tako veš v kaj se spuščaš.

14. *Kaj pričakuješ od partnerja v zakonski zvezi?*

Kompromis, spoštovanje, razumevanje, ljubezen, zvestoba, prijateljstvo, seks, seks, seks, seks, seks ...

7. INTERVJU: ROK, 26 LET

1. *Kako bi z lastnimi besedami definiral/a zakonsko zvezo?*

Zakonska zveza je vez dveh oseb, ki si s tem dejanjem med drugim zaobljubita zvestobo ter nadaljnjo skupno pot v življenju. Je vez, katera ima poleg ugodnosti in pravic, ki jih prinaša, tudi nek globlji, bolj intimen pomen za zakonca. Par to seveda stori uradno in vpričo drugih oseb.

2. *Ali se vidiš v zakonski skupnosti in kako pomembna se ti zdi zakonska zveza?*

Sam se za to verjetno ne bi nikoli odločil, saj mislim, da zakonska zveza ni potrebna in ni merilo ljubezni. Je zgolj prilagoditev potrebam partnerja, če ta v zakonsko zvezo seveda hoče. Tako, da, če bo do le-te prišlo, bo to na pobudo in željo partnerice, kar seveda popolnoma spremeni situacijo. Takrat bom moral razmisliti, kaj hočem, kaj sem pripravljen narediti za njo in čemu sem se pripravljen odreči ter kaj sem pripravljen prinesiti v najino razmerje. Namreč, če se najdeta dva, ki se imata rada in bi rada naredila korak v skupno življenje, je za to pomemben le preskok v glavi, na pa zakonska zveza. Za neko varnost v razmerju ni pomemben prstan na prstancu leve roke, temveč toplina, razumevanje in vsa lepa dejanja, ki ti jih partner lahko nudi. Prav tako partnerju po določenem časovnem obdobju pripadajo vse pravice ter dolžnosti, ki bi mu pripadale, če bi bil poročen.

3. *Kaj misliš da je namen poroke?*

Mislim, da je namen izboljšati družbeni in socialni status. In verjetno je pristen tudi strah pred izgubo partnerja, saj je s poroko partner vezan na moža oziroma ženo.

4. *Ali misliš, da je zakonska zveza oziroma »biti poročen/a« pomembno za vzpon na družbeni lestvici?*

Mislim, da to ni pomembno, ker tam kjer se nahajaš boš tudi ostal.

5. *Kako bi ocenil/a zakonsko zvezo svojih staršev?*

So vzponi in padci, vendar ljubezen, navezanost in socialna varnost premagajo vse viharje.

6. *Ali misliš, da se je veliko spremenilo od časa sklepanja zveze tvojih staršev in kaj?*

Mislim, da so se včasih večkrat poročali prehitro, saj si pari niso dali časa, da bi se dovolj spoznali.

7. *Kakšna so pričakovanja staršev glede tvoje poroke? Ali misliš, da ti bodo pri poroki pomagali?*

Moji starši bi radi videli, da bi se nekoč poročil in ustalil. Pri poroki mi bodo zelo pomagali.

8. *Kaj pričakuješ od sklenjene zakonske zveze?*

Mir. Ogromno denarno injekcijo na poroki v obliki daril in kuvert.

9. *Kaj misliš, kateri so najpomembnejši razlogi, zaradi katerih se ljudje poročajo?*

Nosečnost. Le-ta potegne za sabo psihološki pritisk okolice na par. Velik zunanji dejavnik so tu starši in sredina, v kateri se par zadržuje oziroma biva. Še vedno namreč živimo v sredini, ki pri takih stvareh ni liberalna, ampak gleda na vse precej nazadnjaško. Rojstvo nezakonskega otroka je namreč v nekaterih okoljih še vedno tabu, verjetno ima pri vsem skupaj velik vpliv tudi religija. Dodal bi še ljubezen, navezanost, skupni karierni in družinski interesi, seks, sožitje s taščo in tastom in varnost.

10. *Ali misliš, da je nosečnost pravil razlog za sklepanje zakonske zveze?*

Ne, mislim da ne.

11. *Kakšni so tvoji strahovi glede zakonske zvez?*

Veliko zakonov razpade, eni lepše, drugi grše, zaradi razhajanja interesov, zaradi slabega seksa, zaradi izgube socialne varnosti ...

12. *Kaj misliš, katere so pozitivne in katere negativne lastnosti zakonske zveze?*

Pozitivne so: stalni stik s partnerjem, skupno premagovanje ovir, stalni seks, skupno finančno poslovanje. Negativni pa: vpogled partnerja v vsak kotiček partnerjevega življenja in s tem kontrola, izguba prostora.

13. *Ali misliš, da je za zakon dovolj ljubezen na prvi pogled ali misliš, da je bolje svojega partnerja dobro poznati pred poroko?*

Mislim, da je bolje partnerja zelo dobro poznati pred poroko.

14. *Kaj pričakuješ od partnerja v zakonski zvezi?*

Ljubezen, zvestobo, razumevanje, kuhanje, pranje, likanje, brisanje prahu, romantiko.

8. INTERVJU: LOVRO, 29 LET

1. *Kako bi z lastnimi besedami definiral/a zakonsko zvezo?*

Zakonska zveza je zveza dveh partnerjev različnih spolov, ki se odločita da bosta ustvarila družino. Vse drugo je »nonsens«.

2. *Ali se vidiš v zakonski skupnosti in kako pomembna se ti zdi zakonska zveza?*

Ja, vidim se v zakonski skupnost. Za samsko osebo je to precej provokativno vprašanje. Se lahko hitro zasekiraš, če bi rekel, da mi je pomembna. Zaenkrat mi še ne pomeni veliko in mi ne predstavlja cilja v življenju.

3. *Kaj misliš da je namen poroke?*

Ustvarjanje družine. So mogoče tu še ostali, ampak brez tega ne gre.

4. *Ali misliš, da je zakonska zveza oziroma »biti poročen/a« pomembno za vzpon na družbeni lestvici?*

Ne, mogoče prej obratno.

5. *Kako bi ocenil/a zakonsko zvezo svojih staršev?*

Dobro. To je pretežno vprašanje. Pri nas doma to ni tema o kateri bi razmišljali, kaj šele se o tem pogovarjali.

6. *Ali misliš, da se je veliko spremenilo od časa sklepanja zveze tvojih staršev in kaj?*

Ne, ne dosti. Ljudje se poročajo in dobijo zelo kmalu otroke. To je to.

7. *Kakšna so pričakovanja staršev glede tvoje poroke? Ali misliš, da ti bodo pri poroki pomagali?*

Če bi mi hoteli bi mi pomagali, drugače pa imajo gotovo skromna pričakovanja. Se pa o tem, kot sem že reku, nikoli ne pogovarjamo.

8. *Kaj pričakuješ od sklenjene zakonske zveze?*

Enostavno. Ljubezen. Drugo bomo sproti reševali.

9. *Kaj misliš, kateri so najpomembnejši razlogi, zaradi katerih se ljudje poročajo?*

Ljubezen, otroci, starši, strah pred osamljenostjo, državljanstvo, tradicija, pritisk staršev, skupni interesi, podobna vizija skupnega življenja.

10. *Ali misliš, da je nosečnost pravil razlog za sklepanje zakonske zveze?*

Samo nosečnost ne. Če ni prej drugih temeljev, otrok ne poveže staršev. Saj kokr sem videl.

11. *Kakšni so tvoji strahovi glede zakonske zvez?*

Jaz nimam nobenih.

12. *Kaj misliš, katere so pozitivne in katere negativne lastnosti zakonske zveze?*

Težko. Si zakonske zveze ne predstavljam tako, kot, da bi ti prinesla pozitivne ali negativne stvari. Sama zakonska zveza je nadgradnja nekega razmerja in sama po sebi ne prinaša stranskih učinkov. Dobre in slabe stvari pridejo iz samega odnosa med partnerjema, ne iz sklenitve zakonske zveze.

13. Ali misliš, da je za zakon dovolj ljubezen na prvi pogled ali misliš, da je bolje svojega partnerja dobro poznati pred poroko?

Ne eno ne drugo. Če se odločiš, da boš ostal s partnerjem, sklenitev zakonske zveze ne pomeni, da boš z njim za vedno. Ljubezen je vsekakor pomembna, če bosta ostala skupaj pa bo pokazal samo čas. Poroka za mene ne bo pomenila, da nekoga dobro poznam. Tako da če se že moram odločiti, se bi odločil za ljubezen.

14. Kaj pričakuješ od partnerja v zakonski zvezi?

Da bo iskrena, da bo z mano iz pravih razlogov in če bo ljubezen umrla, da mi bo to povedala in me pustila.

9. INTERVJU: BARBARA, 26 LET

1. Kako bi z lastnimi besedami definiral/a zakonsko zvezo?

Zakonska zveza je odnos dveh ljudi, ki z zvezo potrdita svoj odnos in ljubezen.

2. Ali se vidiš v zakonski skupnosti in kako pomembna se ti zdi zakonska zveza?

Ja, vendar mi ni pogoj za zvezo. Zakon kot tak mi je drugače čisto všeč, ampak ni več temelj na besedi zakonski, ampak na besedi zvezi.

3. Kaj misliš da je namen poroke?

Verjetno samo potrditev odnosa in zveze.

4. Ali misliš, da je zakonska zveza oziroma »biti poročen/a« pomembno za vzpon na družbeni lestvici?

Ne več.

5. Kako bi ocenil/a zakonsko zvezo svojih staršev?

Nekaj brez česar si ju sploh ne morem predstavljati. Od prijateljstva, opore, ljubezni, naklonjenosti ...

6. Ali misliš, da se je veliko spremenilo od časa sklepanja zveze tvojih staršev in kaj?

Seveda, cel družben sistem, zaposlovanje, način življenja, tehnologija ... skoraj vse.

7. Kakšna so pričakovanja staršev glede tvoje poroke? Ali misliš, da ti bodo pri poroki pomagali?

Seveda, če se bom v to sama odločila.

8. Kaj pričakuješ od sklenjene zakonske zveze?

Neke vrste formalna potrditev.

9. Kaj misliš, kateri so najpomembnejši razlogi, zaradi katerih se ljudje poročajo?

Predvsem davčne olajšave, ljubezen, ljubezen, ljubezen ...

10. Ali misliš, da je nosečnost pravi razlog za sklepanje zakonske zveze?

Ne, ali pa v primeru hitrejše pridobitve stanovanja tudi.

11. Kakšni so tvoji strahovi glede zakonske zveze?

Noben. No, ločitev je v zakupu pri poroki.

12. Kaj misliš, katere so pozitivne in katere negativne lastnosti zakonske zveze?

Ne vem, ker je še nisem izkusila.

13. Ali misliš, da je za zakon dovolj ljubezen na prvi pogled ali misliš, da je bolje svojega partnerja dobro poznati pred poroko?

Dobro je poznati partnerja pred poroko. Le tako veš kaj lahko pričakuješ.

14. Kaj pričakuješ od partnerja v zakonski zvezi?

Pričakujem da bo vse isto kot je bilo prej.

10. INTERVJU: ŽIGA, 26 LET

1. Kako bi z lastnimi besedami definiral/a zakonsko zvezo?

Zakonska zveza je zveza, ki je bila sklenjena skladno z veljavnimi predpisi in sta jo sklenili dve samski osebi različnega spola.

2. Ali se vidiš v zakonski skupnosti in kako pomembna se ti zdi zakonska zveza?

Absolutno. Vprašanje je samo, če se bodoča, zaenkrat še neznana, partnerica vidi z mano v zakonski skupnosti. Sicer se mi zdi zakonska zveza izredno pomembna. Že od nekdaj si želim resno in stalno vezo in zato svoj čas posvečam iskanju prave partnerice za sklenitev zakonske zveze.

3. Kaj misliš da je namen poroke?

Da dobiš kar se da veliko daril oziroma povedano drugače, da imaš od poroke več dobička kot stroškov.

4. Ali misliš, da je zakonska zveza oziroma »biti poročen/a« pomembno za vzpon na družbeni lestvici?

Mislím da ni, sicer pa nikoli ne veš kaj te čaka v življenju.

5. Kako bi ocenil/a zakonsko zvezo svojih staršev?

Zakonska zveza sicer perfektno funkcionira. Boljše si človek skoraj ne bi mogel predstavljati. Mama je najbolj vesela takrat, ko očeta ni doma.

6. Ali misliš, da se je veliko spremenilo od časa sklepanja zveze tvojih staršev in kaj?

Prav nič. Razen to, da sta se starša poročila v socialističnih časih, jaz pa se bom, če se bom seveda, v demokratičnih. Pa da je sedaj, zaradi drugačnega tempa življenja, precej težje obdržati zvezo.

7. *Kakšna so pričakovanja staršev glede tvoje poroke? Ali misliš, da ti bodo pri poroki pomagali?*

Seveda mi bodo. Oče predvsem finančno.

8. *Kaj pričakuješ od sklenjene zakonske zveze?*

Da mi žena ne bo zamerila vsakič, ko bom šel na pivo s prijatelji.

9. *Kaj misliš, kateri so najpomembnejši razlogi, zaradi katerih se ljudje poročajo?*

Nezrelost, naivnost, izigranost, žal pa je dostikrat posledica tudi to, da mlada dva ne pazita pri spolnem odnosu. Denar, možnost velike dediščine ...

10. *Ali misliš, da je nosečnost pravil razlog za sklepanje zakonske zveze?*

Ne. Je pa zakonska zveza po mojem mnenju zadosten razlog za nosečnost.

11. *Kakšni so tvoji strahovi glede zakonske zvez?*

Jih ni. Ker tako ali tako slabo kaže, da bo do kakšne zakonske zveze sploh prišlo.

12. *Kaj misliš, katere so pozitivne in katere negativne lastnosti zakonske zveze?*

Ne bi vedel.

13. *Ali misliš, da je za zakon dovolj ljubezen na prvi pogled ali misliš, da je bolje svojega partnerja dobro poznati pred poroko?*

Tako ali tako ga spoznaš šele po poroki, torej je to popolnoma vseeno.

14. *Kaj pričakuješ od partnerja v zakonski zvezi?*

Pričakujem non-stop teženje. To je kar pričakujem. Želim si pa seveda čisto nekaj drugega. Želim ljubezen in podporo.

11. INTERVJU: JURE, 23 LET

1. *Kako bi z lastnimi besedami definiral/a zakonsko zvezo?*

Trajna zaveza k skupnemu življenju.

2. *Ali se vidiš v zakonski skupnosti in kako pomembna se ti zdi zakonska zveza?*

Niti ne. Sem še premlad in se mi zato zdi tudi izredno nepomembna. Mogoče ko bom par let starejši, da bom drugače razmišljal.

3. *Kaj misliš da je namen poroke?*

Uradna potrditev ljubezni.

4. *Ali misliš, da je zakonska zveza oziroma »biti poročen/a« pomembno za vzpon na družbeni lestvici?*

Mogoče za ženske, ne vem.

5. *Kako bi ocenil/a zakonsko zvezo svojih staršev?*

Propadlo, namreč ločila sta se.

6. *Ali misliš, da se je veliko spremenilo od časa sklepanja zveze tvojih staršev in kaj?*

Da. Če je poroka že v startu napaka, neizogibno pride do razveze ali trpljenja v zakonu.

7. *Kakšna so pričakovanja staršev glede tvoje poroke? Ali misliš, da ti bodo pri poroki pomagali?*

Mama najbrž pričakuje ali upa, da se bom nekoč poročil in bi bila pripravljena pomagati.

8. *Kaj pričakuješ od sklenjene zakonske zveze?*

Če bi se poročil, upam da bi se še naprej počutil neobremenjenega.

9. *Kaj misliš, da so najpomembnejši razlogi, zaradi katerih se ljudje poročajo?*

Otrok, pričakovanja, ustanovitev skupnega gospodinjstva, ljubezen in strast, navezanost. Brezpogojna vdanost, brezpogojno zaupanje, finančna zmožnost, duhovna zrelost, občutek pripadnosti družini.

10. *Ali misliš, da je nosečnost pravi razlog za sklepanje zakonske zveze?*

Nikoli.

11. *Kakšni so tvoji strahovi glede zakonske zvez?*

Da bo ljubezen prešla v navado, obremenjenost z otroci ...

12. *Kaj misliš, katere so pozitivne in katere negativne lastnosti zakonske zveze?*

Ne bi vedel.

13. *Ali misliš, da je za zakon dovolj ljubezen na prvi pogled ali misliš, da je bolje svojega partnerja dobro poznati pred poroko?*

Vsekakor ga je potrebno dobro poznati pred poroko.

14. *Kaj pričakuješ od partnerja v zakonski zvezi?*

Skoraj popolno skladnost z mano.

12. INTERVJU: MATJAŽ, 25 LET

1. *Kako bi z lastnimi besedami definiral/a zakonsko zvezo?*

Zakonska zveza je s strani države ali cerkve potrjeno skupno življenje dveh partnerjev.

2. *Ali se vidiš v zakonski skupnosti in kako pomembna se ti zdi zakonska zveza?*

V zakonski zvezi se vidim čez nekaj let. Trenutno še ne. Osebnostno se mi zdi zakonska zveza kar pomembna, saj mislim, da je nek osnovni temelj za zasnovo družine.

3. *Kaj misliš da je namen poroke?*

Formalna potrditev skupnega življenja dveh ljudi.

4. *Ali misliš, da je zakonska zveza oziroma »biti poročen/a« pomembno za vzpon na družbeni lestvici?*

Mislim, da v zadnjem času ni več tako pomembno, da si poročen. Poroka bo v prihodnosti po mojem mišljenju še izgubljala na pomenu.

5. *Kako bi ocenil/a zakonsko zvezo svojih staršev?*

Ocenjujem jo kot zelo dobro, celo odlično zakonsko zvezo.

6. *Ali misliš, da se je veliko spremenilo od časa sklepanja zveze tvojih staršev in kaj?*

Od vsega se je še najbolj spremenila starostna meja sklepanja zakonskih zvez. Vrednote so se v današnjih časih spremenile in se še spreminjajo. Tempo življenja je hitrejši, priložnosti za spoznavanje novih ljudi je več, več potujemo ... Vsi smo bolj sebični, spremenil se je način razmišljanja, živimo v povsem drugem režimu in socialnem sistemu kot naši starši. Mnogim mladim se zakonska zveze ne zdi več vrednota in se zanje ne odločajo oziroma se odločijo kasneje. Veliko je tudi ločitev ter nezaupanja v partnerja, varanja, nasilnosti v družinah, kar vse odvrča od poroke.

7. *Kakšna so pričakovanja staršev glede tvoje poroke? Ali misliš, da ti bodo pri poroki pomagali?*

Prepričan sem, da mi bodo stali ob strani in mi pomagali po najboljših močeh.

8. *Kaj pričakuješ od sklenjene zakonske zveze?*

Pričakujem srečno in polno življenje, zaupanje v partnerko in obratno, otroke itn.

9. *Kaj misliš, kateri so najpomembnejši razlogi, zaradi katerih se ljudje poročajo?*

Ljubezen, rojstvo otroka, pridobitev državljanstva, pritisk družine, mladostniška nepremišljenost, zaupanje, stanovanjske kapacitete, redna služba, skupno načrtovanje prihodnosti.

10. *Ali misliš, da je nosečnost pravi razlog za sklepanje zakonske zveze?*

Mislim, da ne. Vendar praksa kaže ravno nasprotno.

11. *Kakšni so tvoji strahovi glede zakonske zvez?*

O tem, po pravici povedano, še nisem razmišljal.

12. *Kaj misliš, katere so pozitivne in katere negativne lastnosti zakonske zveze?*

Lastnosti ne bi našteval, verjamem pa, da obstaja veliko več pozitivnih lastnosti poroke kot pa negativnih, vsaj zaenkrat še verjamem tako.

13. Ali misliš, da je za zakon dovolj ljubezen na prvi pogled ali misliš, da je bolje svojega partnerja dobro poznati pred poroko?

Bolje je spoznati partnerja pred poroko, tako vsaj približno veš kaj lahko pričakuješ in se na osnovi teh izkušenj potem odločaš ali poroka ali ne. Ljudje se namreč vseskozi spreminjamo in težko je napovedati kako se bosta obnašala, ko se poznata le kratek čas. Dopuščam pa tudi možnost, da uspe paru, ki se poroči na osnovi ljubezni na prvi pogled.

14. Kaj pričakuješ od partnerja v zakonski zvezi?

Pričakujem, da bom v zakonu dobil vrnjeno toliko kolikor bom sam vlagal, če se seveda sploh bom zakonsko vezal.

13 . INTERVJU: MANCA, 23 LET

1. Kako bi z lastnimi besedami definiral/a zakonsko zvezo?

Zvezo med dvema osebama, ki čutita obojestransko ljubezen. V tej zvezi naj bi bilo spoštovanje, razumevanje, sočustvovanje. V zakon naj bi vstopila prostovoljno.

2. Ali se vidiš v zakonski skupnosti in kako pomembna se ti zdi zakonska zveza?

Ja. Vidim se z moškim, ki me bo ljubil in spoštoval. Zakonska zveza se mi ne zdi zelo pomembna. To je le list papirja, ki moškega in žensko zakonsko povezuje.

3. Kaj misliš da je namen poroke?

Zunanji videz, da si ljudje ne bi mislili nekaj slabega o nas, ker bi sicer živeli »na koruzi«.

4. Ali misliš, da je zakonska zveza oziroma »biti poročen/a« pomembno za vzpon na družbeni lestvici?

Ja je pomembna. da se lahko povzpne po družbeni lestvici navzgor, moramo obiskovati razne zabave in sprejeme. Lepše je videti žensko ali moškega v družbi svojega partnerja kot pa samskega.

5. Kako bi ocenil/a zakonsko zvezo svojih staršev?

Zakonska zveza mojih staršev je povprečna. So vzponi in padci.

6. Ali misliš, da se je veliko spremenilo od časa sklepanja zveze tvojih staršev in kaj?

Ja. Takrat je bilo zelo staromodno in je bilo zelo malo ločitev.

7. Kakšna so pričakovanja staršev glede tvoje poroke? Ali misliš, da ti bodo pri poroki pomagali?

Ja. To so mi že obljubili.

8. *Kaj pričakuješ od sklenjene zakonske zveze?*

Spoštovanje, ljubezen in razumevanje. Rada bi imela otroke.

9. *Kaj misliš, kateri so najpomembnejši razlogi, zaradi katerih se ljudje poročajo?*

Nosečnost, pritisk družbe, dolga veza, razumevanje, ljubezen, denar, prijateljstvo.

10. *Ali misliš, da je nosečnost pravi razlog za sklepanje zakonske zveze?*

Ne. Če je pa to posledica dolgotrajne zveze in je nosečnost poroko samo pospešila ne vidim tu nobenih slabosti.

11. *Kakšni so tvoji strahovi glede zakonske zvez?*

Ločitev, nasilje, alkohol, ker zaradi tega trpijo otroci.

12. *Kaj misliš, katere so pozitivne in katere negativne lastnosti zakonske zveze?*

Pozitivno je to da nismo osamljeni ter da ima otrok očeta in mater, na drugi strani pa je negativno to, ker lahko pride do nasilja in čustvene obremenjenosti.

13. *Ali misliš, da je za zakon dovolj ljubezen na prvi pogled ali misliš, da je bolje svojega partnerja dobro poznati pred poroko?*

Boljše ga je dobro poznati, saj potem veš v kaj se spuščaš.

14. *Kaj pričakuješ od partnerja v zakonski zvezi?*

Pričakujem, da me bo podpiral in da mi bo zvest.

14. INTERVJU: BLAŽ, 23 LET

1. *Kako bi z lastnimi besedami definiral/a zakonsko zvezo?*

Odločitev dveh partnerjev za skupno življenje, katero hočeta na vsak način uradno potrditi.

2. *Ali se vidiš v zakonski skupnosti in kako pomembna se ti zdi zakonska zveza?*

Zaenkrat še ne, ker gre zgolj za proceduro, ki človeku povzroči več problemov kot koristi.

3. *Kaj misliš da je namen poroke?*

Tega pa še nisem uspel ugotoviti.

4. *Ali misliš, da je zakonska zveza oziroma »biti poročen/a« pomembno za vzpon na družbeni lestvici?*

Mislim, da to ni pomembno.

5. *Kako bi ocenil/a zakonsko zvezo svojih staršev?*

Ocenil bi jo kot uspešno.

6. *Ali misliš, da se je veliko spremenilo od časa sklepanja zveze tvojih staršev in kaj?*

Ne prav dosti, razen morda pogled na rojstvo otroka. zdi se mi, da je bilo včasih neugodno, če je bil rojenec nezakonski.

7. *Kakšna so pričakovanja staršev glede tvoje poroke? Ali misliš, da ti bodo pri poroki pomagali?*

Ne vem, če pa bom kdaj toliko nor, da se bom ženil, bodo definitivno pripravljeni pomagati.

8. *Kaj pričakuješ od sklenjene zakonske zveze?*

Da bom ob ločitvi ostal brez polovice premoženja.

9. *Kaj misliš, kateri so najpomembnejši razlogi, zaradi katerih se ljudje poročajo?*

Vedno sem se spraševal, kateri so razlogi, da se človek sploh odloči za poroko, tako da na to vprašanje ne bi vedel odgovora. Ker izhajam iz sebe, ne najdem nobenega razloga za sklenitev zakonske zveze.

10. *Ali misliš, da je nosečnost pravi razlog za sklepanje zakonske zveze?*

Nikakor ne.

11. *Kakšni so tvoji strahovi glede zakonske zvez?*

Nimam nobenih posebnih strahov, zakonska zveza mi ne predstavlja ničesar drugega kot zgolj obred oziroma farso.

12. *Kaj misliš, katere so pozitivne in katere negativne lastnosti zakonske zveze?*

Ob morebitnem razpadu zakonske zveze je potrebno urejati stvari, ki jih drugače ne bi bilo treba.

13. *Ali misliš, da je za zakon dovolj ljubezen na prvi pogled ali misliš, da je bolje svojega partnerja dobro poznati pred poroko?*

Zaradi vseh procedur, ki spremljajo morebiten razpad zakona je zagotovo bolje partnerja pred poroko dobro poznati.

14. *Kaj pričakuješ od partnerja v zakonski zvezi?*

Enako kot od partnerja, s katerim ne bi imel sklenjene zakonske zveze.

15. INTERVJU: NATAŠA, 25 LET

1. *Kako bi z lastnimi besedami definiral/a zakonsko zvezo?*

To je zveza med dvema človekoma, ki sta se odločila za skupno življenje. Zvezo potrdira pred matičarjem in s tem pridobita razne ugodnosti. Oziroma lahko rečem tudi

drugače. Je zveza, ki jo skleneta moški in ženska pred uradno osebo in si obljubita spoštovanje in večno zvestobo, dokler ju smrt ne loči.

2. *Ali se vidiš v zakonski skupnosti in kako pomembna se ti zdi zakonska zveza?*

Ne. Res ne. Zame zakonska zveza ni pomembna. bolj pomemben je odgovor in zaupanje med partnerjema.

3. *Kaj misliš da je namen poroke?*

Včasih je poroka veliko pripomogla pri kvaliteti življenja tako po finančni plati kot moralni. Danes pa so te olajšave možne tudi brez poroke. Poroka je mogoče tudi način izkazovanja ljubezni.

4. *Ali misliš, da je zakonska zveza oziroma »biti poročen/a« pomembno za vzpon na družbeni lestvici?*

Danes ne več tako kot včasih. Predvsem pri sveže poročenih parih ženska lahko naleti na nezadovoljnega delodajalca, ker je veliko možnosti, da kmalu zanosi. Zato verjetno ne dobi službe oziroma napredovanja.

5. *Kako bi ocenil/a zakonsko zvezo svojih staršev?*

Bolj slabo. Sta ločena.

6. *Ali misliš, da se je veliko spremenilo od časa sklepanja zveze tvojih staršev in kaj?*

Se je spremenilo, predvsem gledanje družbe na poroke. Pari, ki niso poročeni ne živijo več v grehu oziroma na koruzi itd.

7. *Kakšna so pričakovanja staršev glede tvoje poroke? Ali misliš, da ti bodo pri poroki pomagali?*

Če se slučajno zgodi kaj takega, bi mi z veseljem pomagali. Vsaj zdi se mi tako.

8. *Kaj pričakuješ od sklenjene zakonske zveze?*

Nič, ker je verjetno ne bo. Če pa že, potem bi pričakovala vse tisto kar pričakuje od zveze. Zaupanje, zvestobo, komunikacijo in skupno gospodinjstvo.

9. *Kaj misliš, kateri so najpomembnejši razlogi, zaradi katerih se ljudje poročajo?*

Ljubezen, rojstvo otroka, davčen olajšave, skupno gospodinjstvo, občutek pripadnosti.

10. *Ali misliš, da je nosečnost pravi razlog za sklepanje zakonske zveze?*

Po moje ne. Vsaj jaz se ne bi poročila zaradi nosečnosti.

11. *Kakšni so tvoji strahovi glede zakonske zvez?*

Predvsem ločitev.

12. *Kaj misliš, katere so pozitivne in katere negativne lastnosti zakonske zveze?*

Pozitivne stvari so predvsem tiste, ki prinesejo manj komplikacij pri raznoraznih olajšavah. Negativne pa, da če zakon ni uspešen je veliko dražje in težje izvesti ločitev, kot tistim parom, ki niso poročeni.

13. Ali misliš, da je za zakon dovolj ljubezen na prvi pogled ali misliš, da je bolje svojega partnerja dobro poznati pred poroko?

Bolje je svojega partnerja spoznati, z njim živeti in pretehtati, če si ustrezata na vseh področjih. Če ne je bolje, da se ne poročita.

14. Kaj pričakuješ od partnerja v zakonski zvezi?

Zaupanje, komunikacijo, čustveno podporo, družbo oziroma druženje.